

Warszawa Lokalna

raport z badania

ORGANIZATOR:

obserwatorium

PARTNER:

DOFINANSOWANIE:

Warszawa, 2010

Od autorów:

Oddajemy w Państwa ręce raport pt.: „Warszawa lokalna”, który powstał w ramach projektu dofinansowanego ze środków Narodowego Centrum Kultury w ramach Programu: Obserwatorium Kultury, pt.: „Warszawa lokalna”, przeprowadzonego w stolicy w okresie od 1 lipca do 15 grudnia 2010 roku przez Fundację Obserwatorium.

Raport został opracowany na podstawie badań własnych, podczas których zastosowano następujące metody i techniki badawcze: wywiady pogłębione z naczelnikami (pracownikami) Wydziałów Kultury Urzędów Dzielnic m.st. Warszawy¹, wywiady z pracownikami Biura Kultury m.st. Warszawy i Centrum Komunikacji Społecznej m.st. Warszawy, analiza finansowa budżetów dzielnic przeznaczonych na kulturę, analiza działań promocyjno – informacyjnych dzielnic, ankieta internetowa przeprowadzona wśród warszawskich organizacji pozarządowych działających w obszarze kultury na poziomie dzielnicowym, analiza on-going wydarzeń organizowanych przez organizacje pozarządowe ze środków Urzędów Dzielnic, studium przypadku wybranych organizacji.

Celem głównym badania była ewaluacja polityki kulturalnej/działań podejmowanych w obszarze kultury przez 18 urzędów dzielnic, ze szczególnym naciskiem na działania w zakresie współpracy z lokalnymi NGO-sami.

Raport składa się ze Wstępu, 9 rozdziałów (dotyczących analizy wyników poszczególnych badań oraz opracowań merytorycznych w formie esejów) oraz zestawu rekomendacji.

Składamy serdeczne podziękowania Pani Wandzie Górskiej Zastępcy Dyrektora Biura Kultury m.st. Warszawy, Panu Marcinowi Wojdatowi Dyrektorowi Centrum Komunikacji Społecznej m.st. Warszawy, Naczelnikom Wydziałów Kultury w Dzielnicach Warszawy, Panu Marcinowi Jasińskiemu Naczelnikowi Wydziału Współpracy z Organizacjami Pozarządowymi Biura Kultury m.st. Warszawy oraz przedstawicielom warszawskich organizacji pozarządowych uczestniczących w badaniu za poświęcony czas i pomoc w realizacji raportu. Dziękujemy również badaczom, bez udziału których ten Raport nigdy by nie powstał.

Zachęcamy do lektury Raportu, jednocześnie czekamy na Państwa uwagi, opinie i komentarze.

Zespół Fundacji Obserwatorium

¹ W niniejszym Raporcie zastosowano ujednolicone nazewnictwo: ilekroć w tekście jest mowa o Wydziałach Kultury chodzi zarówno o wydziały jak i zespoły i referaty ds. kultury; ilekroć w tekście jest mowa o Naczelnikach Wydziałów Kultury, chodzi zarówno o naczelników, osoby pełniące stanowisko naczelnika, kierowników zespołów i referatów ds. kultury.

Prof. dr hab. Mirosław Duchowski

Kilka uwag w sprawie kulturowej przestrzeni lokalnej w związku z opracowaniem analityczno – badawczym zatytułowanym: „Warszawa Lokalna” przygotowanym przez Fundację Obserwatorium

Jednym z głównych postulatów w dyskursie o polskiej kulturze w państwie transformacji ustrojowej, poza hasłami odpolitycznienia, upodmiotowienia, urynkowienia itp., było nadanie szczególnej rangi inicjatywom wspólnot lokalnych, które w idealistycznym ujęciu miały stanowić bazę do zbudowania prawdziwie obywatelskiego, demokratycznego społeczeństwa. Idea reaktywowania, a w wielu przypadkach stworzenia od początku społeczności lokalnych, opartych o jasno zdefiniowaną tożsamość miejsca, działających dla pożytku publicznego, z wiarą w trwały porządek i dobre intencje państwa, okazała się przedsięwzięciem trudniejszym niż można było przewidzieć. Wiele lat niszczenia wszelkich ruchów i niezależnych inicjatyw oddolnych spowodowało utrwalenie podziału na my (społeczeństwo) i oni (władza) i wydaje się, że nie udało się tej psychologicznej bariery, dotąd całkowicie zniwelować.

Badania podjęte przez Fundację Obserwatorium zdają się potwierdzać, że proces budowania aktywnie i skutecznie działających społeczności i organizacji lokalnych natrafia na wiele barier i trudności wynikających, m.in. właśnie z tego, utrwalonego stereotypu. Badacze Fundacji przyjęli pole obserwacji naukowej obejmujące relacje między organizacjami pozarządowymi funkcjonującymi w środowiskach lokalnych warszawskich dzielnic a odpowiednimi dla nich Wydziałami Kultury. Dokonali również analizy miejsc (mobilnych i stałych) w publicznej przestrzeni dzielnic, przeznaczonych na działania kulturalne. Przyjęta metoda, jak i dobrane próby badawczej, zakładały dość szeroki udział respondentów, jednak na 420 wytypowanych organizacji jedynie 29 osób odpowiedziało na ankiety zgodnie z instrukcjami badaczy, co oznacza jedynie 7% całej populacji, a to określa wynik badań jako... orientacyjny. Analiza wyników badań zawartych w dwóch modułach dot. współpracy NGO-sów z Wydziałami Kultury, jak i polityki kulturalnej na poziomie dzielnic, wskazuje na wysoki krytycyzm wobec panujących uregulowań prawnych, pragmatyki kontaktów formalnych, systemu przyznawania dofinansowania projektów jak i, generalnie, zbyt małych kwot przeznaczanych na wspieranie tzw. otwartych konkursów ofert.

Trzeci moduł dotyczący przestrzeni publicznej przeznaczonej na działania kulturalne i artystyczne wskazuje na istotne niedostatki w tej materii, ale również wykazuje wysoki poziom niedoinformowania, szczególnie jeżeli chodzi o sztukę publiczną i jej znaczenie dla symbolicznej identyfikacji dzielnicy czy innej, zdefiniowanej przestrzeni lokalnej. W kilku wypadkach ujawnia wynik mówiący o braku otwartości Urzędu Dzielnicowego, dla inicjatyw artystycznych.

Opracowanie Fundacji zawiera, poza badaniem sondażowym, również szereg interesujących analiz dokonanych na podstawie ogólnie dostępnych źródeł, w tym stron internetowych Urzędów Dzielnicowych. Znajdujemy tu bardzo ciekawą analizę budżetów przeznaczonych na kulturę w

dzielnicach Warszawy podzieloną na podrozdziały dot. struktury środków w latach 2008-2010, z uwzględnieniem rozstrzygnięć otwartych konkursów w latach 2008-2009 i częściowo 2010 (pokazanych w układzie tabelarycznym) oraz charakterystykę organizacji, które najczęściej otrzymywały dotacje w ramach otwartych konkursów w latach 2008-2009, jak i tych, które otrzymały dotacje największe.

Upraszczając wnioski płynące z tego materiału można stwierdzić, że mimo minimalnie rosnących środków, ich system rozdysponowania (w oparciu o ilość mieszkańców dzielnicy) uznać należy za dalece niedoskonały, by nie powiedzieć niesprawiedliwy, nie biorący pod uwagę złożoności infrastrukturalnej (zasobów obiektów kultury, inwestycji itp.) poszczególnych dzielnic. Również przyznawanie dotacji budzi zastrzeżenia. Środki przyznawane na poszczególne projekty nieznacznie wzrastają, ale przydzielane są przeważnie znanym na rynku organizacjom, blokując tym samym ciekawe projekty mniej znanych NGO-sów. Dla pełniejszego, jak sądzę, przedstawienia obrazu aktywności kulturalnej Warszawy zamieszczono materiał badawczy dotyczący oceny poszczególnych, wybranych imprez dzielnicowych, zatytułowany: Ewaluacja Projektów On-Going w Dzielnicach Warszawy. Badanie w tym zakresie dokonane zostało na podstawie swobodnych wywiadów, analiz dokumentacji fotograficznej oraz obserwacji uczestniczącej. We wnioskach badacze wskazali na imprezy udane, osadzone w kontekście lokalnym, ale pokazali również imprezy nietrafione, w wypadku których dotacje Urzędów Dzielnicowych uznano za chybione. Łącznie oceniono 8 imprez dofinansowanych z Urzędów Dzielnic, organizowanych przez NGO-sy.

Innym interesującym opracowaniem jest Analiza Stron Internetowych Urzędów Dzielnic m.st. Warszawy pod kątem informacji i promocji związanej z kulturą oraz organizacjami pozarządowymi. Autorka opracowania dokonała analizy 18 oficjalnych stron internetowych dzielnic Warszawy pod kątem zawartych tam informacji o aktualnych wydarzeniach związanych z kulturą, oraz informacji o organizacjach pozarządowych działających lokalnie na terenie danej dzielnicy. Mimo krytycznych uwag i szeregu rekomendacji działań naprawczych i uzupełniających, obraz ogólny w tym zakresie jest pozytywny, oznaczający zrozumienie i docenienie internetowego medium jako skutecznego narzędzia komunikacji, co cieszy i dobrze rokuje na przyszłość.

Ważnym tekstem, napisanym w formie eseju, jest materiał zatytułowany *„Każdy Sobie Rzepkę Skrobie” Czyli Polityka Kulturalna Warszawy na Poziomie Dzielnic* opisujący rozwarstwienie (brak dostatecznej koordynacji) między Biurem Kultury miasta, a Dzielnicowymi Urzędami Kultury, jak również różnego rodzaju niedogodności wynikające ze złej organizacji pracy (nadmiar sprawozdawczości) i wad uregulowań prawnych.

Ostatnim segmentem opracowania Fundacji Obserwatorium jest analiza działalności organizacji pozarządowych w przestrzeni publicznej. Znajdujemy tu szereg przykładów funkcjonowania inicjatyw kulturalnych w szeroko rozumianej przestrzeni publicznej dzielnic. Wynika z nich, że władze preferują przestrzenie, jak piszą autorzy, „oswojone”, a więc takie, które już zostały sprawdzone i nie tworzą problemów. Taki stan rzeczy eliminuje projekty wnoszone przez

organizacje, dla których istotną wartością jest tożsamość miejsca. Podobne mechanizmy pojawiają się w wypadku sztuki w przestrzeni publicznej, w stosunku do której występuje po stronie urzędów, dodatkowo, wyraźny brak kompetencji i zrozumienia roli, jaką taka sztuka pełni w budowaniu wartości symbolicznych i identyfikacyjnych dzielnic i innych zdefiniowanych przestrzeni lokalnych.

Co wynika z opracowania Fundacji Obserwatorium? Wydaje się, że zasadniczą wartością przeprowadzonych badań jest potwierdzenie istotnej, a nawet zasadniczej roli NGO-sów (tzw. trzeciego sektora) w budowaniu efektywnie działających społeczności lokalnych, a co za tym idzie, tworzeniu przyjaznej przestrzeni publicznej. Komplikacje w sprawnym działaniu mechanizmów zarządzania kulturą lokalną, które jasno ujawnia raport, uznać należy za istotny sygnał do podjęcia wysiłków naprawczych, choć należy stwierdzić, że droga do pełnej harmonii jest trudna i determinowana wieloma czynnikami historycznymi, psychologicznymi i co najważniejsze, ekonomicznymi.

Tym nie mniej, wydaje się, że odwrotu nie ma. Jeżeli chcemy kiedyś zbudować prawdziwie demokratyczne, obywatelskie społeczeństwo, to dążenie do ustanowienia dobrej relacji między władzą a organizacjami obywatelskimi (niezależnymi) powinno być priorytetem na wszystkich szczeblach władzy.

Kończąc należy stwierdzić, że takie raporty są potrzebne, a nawet, po opracowaniu odpowiedniej metody, powinno się uruchomić stały monitoring, prowadzony przez niezależną instytucję naukową, która publikowałaby wyniki badań i rekomendacje cyklicznie, co stanowiłoby znakomity materiał poznawczy dla instytucji kultury, jak i organizacji pozarządowych.

Prof. dr hab. Mirosław Duchowski
Dyrektor Instytutu Badań Przestrzeni Publicznej

SPIS TREŚCI

I. „Każdy sobie rzepkę skrobie” czyli polityka kulturalna Warszawy na poziomie dzielnic	6
II. Sytuacja kulturalna W Dzielnicach Warszawy – Analiza wywiadów z naczelnikami Wydziałów Kultury Dzielnic m.st. Warszawy	8
III. Informacja i promocja	13
IV. Analiza finansowa budżetów przeznaczonych na kulturę w dzielnicach Warszawy	21
V. Ewaluacja projektów on-going w dzielnicach Warszawy	31
VI. Studium przypadku	38
VII. Polityka kulturalna w dzielnicach Warszawy z perspektywy organizacji pozarządowych – raport z badania sondażowego	42
VIII. Po dwóch stronach formularza wniosków - czyli o współpracy wydziałów kultury z organizacjami pozarządowymi	47
IX. Przestrzeń publiczna przeznaczona na działania kulturalne i artystyczne	50
Rekomendacje	63
Zespół realizujący projekt i badania	66

*Rolą dzielnic jako urzędu nie jest myślenie
o polityce ogólnomiejskiej, tylko o polityce lokalnej.
...dzielnice powinny szukać własnej specyfiki, indywidualności
właśnie poprzez realizowane projekty.”²*

Karol Wittels

„KAŻDY SOBIE RZEPKĘ SKROBIE”, CZYLI POLITYKA KULTURALNA WARSZAWY NA POZIOMIE DZIELNIC

Specyfika ustroju m.st. Warszawy polega na dwupoziomowości administracji samorządowej na obszarze jednego miasta. Choć Ustawa o ustroju miasta stołecznego Warszawy (Dz. U. Nr 41, poz. 361, z późn. zm) zniósła podmiotowość prawną dzielnic (gmin), obecna sytuacja prawna zapewnia dzielnicom narzędzia do kształtowania polityki na lokalnym poziomie. § 44. 1. mówi wyraźnie, że „do zakresu działania dzielnic należą, niezastrzeżone dla organów Miasta, sprawy lokalne o zasięgu dzielnicowym”, w tym sprawy dotyczące działalności kulturalnej (podpunkt 11)³. Całościową politykę kulturalną Warszawy kształtują urzędy na poziomie miasta, w tym szczególnie Biuro Kultury. Jak informuje oficjalna strona internetowa Urzędu Miasta, „do zakresu działania Biura należy w szczególności: opracowywanie projektów założeń polityki kulturalnej m.st. Warszawy”; a zarazem „współpraca z dzielnicami w zakresie lokalnych inicjatyw kulturalnych”⁴.

Zatem dzielnice mają pewną – zabezpieczoną prawnie - przestrzeń swobody do podejmowania lokalnych inicjatyw kulturalnych. Gdy jednak przyjrzymy się praktyce, okazuje się, że urzędy dzielnic mają możliwość dużo większego wpływu na lokalną sytuację kulturalną, niż to wynika z przepisów prawnych. Choć zatwierdzanie budżetów dzielnic następuje na poziomie Rady Miasta, to dzielnice przedstawiają propozycje budżetowe. To one sugerują, ile środków chcą przeznaczyć na finansowanie własnych instytucji kultury, ile na zdania własne wydziałów kultury, a ile na otwarte konkursy ofert. Już ten mechanizm daje burmistrzom i naczelnikom wydziałów kultury możliwość określenia priorytetów dzielnicy w dziedzinie kultury. Kolejnym narzędziem jest możliwość ustalania tematyki otwartych konkursów ofert, z zastrzeżeniem, że muszą one być zgodne z *Programem współpracy m.st. Warszawy z organizacjami pozarządowymi* na dany rok. Oczywiście wydziały kultury mają obowiązek konsultowania tematów zadań z Dzielnicowymi Komisjami Dialogu Społecznego⁵, jednak jak pokazuje praktyka, to do naczelników wydziałów należy ostatnie słowo. Co więcej – jak podkreśla Dariusz Jarosiński Przewodniczący Dzielnicowej Komisji Dialogu Społecznego w Dzielnicy Mokotów – udział w zespołach oceniających, to też forma kreowania polityki kulturalnej na poziomie dzielnic⁶.

² Wywiad przeprowadzony dnia 2.11.2010 w Centrum Komunikacji Społecznej m.st. Warszawy.

³ Uchwała nr [XXXVII/1107/2008](http://bip.warszawa.pl/Menu_podmiotowe/Warszawa/statut.htm) Rady m.st. Warszawy z 10 lipca 2008 r ustanawiająca Statut m.st. Warszawy: http://bip.warszawa.pl/Menu_podmiotowe/Warszawa/statut.htm.

⁴ http://bip.warszawa.pl/Menu_podmiotowe/Biura_Urzedu/KU/default.htm

⁵ Rozdział II, § 7.7 *Programu współpracy m.st. Warszawy w 2010 roku z organizacjami pozarządowymi*, Warszawa 2009.

⁶ Wywiad z Dariuszem Jarosińskim, przeprowadzony w dniu 2.12.2010 w siedzibie Stowarzyszenia Scena 96.

Znamienne jest, że znaczna część naczelników wydziałów kultury odczuwa brak związku tego, co robią w dzielnicach z ogólnomiejską polityką kulturalną. Wynika to zarówno ze specyfiki pracy w (niektórych) dzielnicach, jak i wzajemnych relacji Urząd Miasta – dzielnice. Warto tu przytoczyć wypowiedzi przedstawicieli dwóch dzielnic znajdujących się na obrzeżach Warszawy: „jesteśmy przez Centrum traktowani jako coś za górami, za lasami. Małe dzielnice mają to do siebie, że troszkę funkcjonują jak małe miasteczka”; „Centrum nie rozumie małych dzielnic. Inaczej się tu pracuje”. Niestety, to niezrozumienie skutkuje brakiem zainteresowania niektórych dzielnic współpracą na poziomie ponaddzielnicowym. Pracownicy wydziałów kultury skupiają się na lokalnych działaniach, a relacje z Miastem ograniczają do raportowania. Jednocześnie jednak pojawiały się głosy, że brakuje działań informacyjnych i koordynacyjnych wobec dzielnic ze strony Urzędu Miasta. Część urzędników odczuwa brak wsparcia (choćby merytorycznego) ze strony Miasta. Mamy tu do czynienia ze sprzężeniem zwrotnym – nawet dzielnice potencjalnie zainteresowane współpracą ogólnomiejską, nie mając impulsu ze strony Centrum, skupiają się na własnych problemach. Co więcej – dzielnice coraz częściej same nawiązują współpracę między sobą, np. wspólna inicjatywa Ursusa i Targówka pt. „U nas zaczyna się Warszawa”. W tym kontekście za krok w dobrym kierunku należy uznać *Warszawski Program Edukacji kulturalnej*. Powołanie dzielnicowych koordynatorów ds. edukacji kulturalnej zostało ocenione bardzo pozytywnie przez niemalże każdy dzielnicowy wydział kultury. Jedyne zastrzeżenia dotyczyły zabezpieczenia środków na jego kontynuację i rozwój.

*„Praca w kulturze wymaga pasji,
a nadmierna biurokracja tę pasję zabija”*

Anna Stępniewska, Karol Wittels

„KAŻDY SOBIE RZEPKĘ SKROBIE”- SYTUACJA KULTURALNA W DZIELNICACH WARSZAWY – ANALIZA WYWIADÓW Z NACZELNIKAMI WYDZIAŁÓW KULTURY DZIELNIC M.ST. WARSZAWY

Wywiady z naczelnikami i pracownikami 18 wydziałów kultury (w tym 2 zespołów ds. kultury oraz 1 referatu ds. kultury) w Warszawie zostały przeprowadzone w okresie od 15 sierpnia do 20 października 2010 roku. W Warszawie działa 12 samodzielnych wydziałów kultury (Bemowo, Białołęka, Bielany, Mokotów, Ochota, Praga Północ, Rembertów, Śródmieście, Ursynów, Wawer, Wilanów, Włochy), 2 zespoły i 1 referaty ds. kultury (odpowiednio: Praga Południe, Wola i Żoliborz) oraz 3 wydziały, które pod swoją jurysdykcją posiadają również inne obszary, mianowicie: edukację (Wydział Edukacji i Kultury dzielnicy Targówek), oświatę i sport (Wydział Oświaty, Kultury i Sportu dzielnicy Wesoła) oraz promocję (Wydział Promocji i Kultury Dzielnicy Ursus). W zależności od charakteru jednostek zarządzają nimi naczelnicy (wydziały) oraz kierownicy (zespoły i referat)⁷.

W większości przypadków rozmawialiśmy bezpośrednio z naczelnikami lub kierownikami. W 6 przypadkach z osobami wyznaczonymi na zastępstwo: koordynatorami (Mokotów, Ochota) p.o. naczelników (Bielany, Ursynów), p.o. kierownika (Żoliborz) oraz osobą odpowiedzialną za konkursy i budżet (Bemowo). Wśród 18 respondentów było 13 kobiet oraz 5 mężczyzn.

Liczba osób pracujących w wydziałach kultury jest zróżnicowana, od dwóch pracowników, w przypadku Żoliborza do ośmiu w przypadku Bemowa. Większość respondentów uważała, że ich zespoły posiadają wystarczającą liczbę osób i nawet jeżeli występują braki kadrowe, zespoły są w stanie poradzić sobie ze wszystkimi obowiązkami. W kilku przypadkach podkreślano brak jednej osoby zatrudnionej na pełen etat. Jedynie w sytuacji Żoliborza i Pragi Południe zdecydowanie podkreślono, że liczba zatrudnionych powinna zostać zwiększona.

Wśród odpowiedzi na pytanie dotyczące satysfakcji z wykonywanej pracy przeważały pozytywne zdania. Respondenci, pomimo wielu przeszkód, które napotykają na co dzień, nie tracą zapału i zaangażowania. Pojawiały się takie stwierdzenia jak: "Kocham moją pracę (...) mam naprawdę bardzo dobre relacje z ludźmi tutaj mieszkającymi i żał by mi było odchodzić stąd. Nie wyobrażam sobie, żebym mogła robić coś innego"; „Odczuwam ogromną satysfakcję, ponieważ po pierwsze

⁷ W niniejszym Raporcie zastosowano ujednolicone nazewnictwo: ilekroć w tekście jest mowa o Wydziałach Kultury chodzi zarówno o wydziały jak i zespoły i referaty ds. kultury; ilekroć w tekście jest mowa o Naczelnikach Wydziałów Kultury, chodzi zarówno o naczelników, osoby pełniące stanowisko naczelnika, kierowników zespołów i referatów ds. kultury.

robię to, co lubię, a poza tym odczucie, że zrobiło się coś, co trafiło w gusta i potrzeby odbiorców jest satysfakcjonujące. Uśmiech i radość ludzi jest informacją zwrotną. Uzupełnienie oferty komercyjnej, które odnosi skutek i ma bezpośrednie pozytywne efekty jest największą nagrodą.” Jedynie w dwóch przypadkach były to raczej negatywne odpowiedzi: „Odczuwałam wielką satysfakcję z pracy jak tu przyszłam. Po pierwsze to było dla mnie nowe odkrycie, bo tu się inaczej pracuje. Natomiast z perspektywy przyszłorocznego budżetu, gdzie ja wszystko muszę wyrzucić, to jest to dla mnie zupełnie nefajne.”; „Odczuwałam do tej pory, ale teraz muszę się zastanowić. To praca biurokratyczna, nie daje pola do rozwoju, jest za mało pieniędzy. Kultura nie zarabia, na to są potrzebne środki.”

Niemalże powszechnym problemem sygnalizowanym przez naczelników wydziałów kultury jest stale powiększające się zbiurokratyzowanie ich pracy. Zastrzeżenia dotyczą przede wszystkim nadmiernie rozbudowanego systemu raportowania i sprawozdawczości. Fakt, że przeróżne zestawienia muszą być przygotowywane na użytek dzielnicy, Biura Kultury i Centrum Komunikacji Społecznej powoduje znaczne ograniczenie czasu na pracę merytoryczną. Jak podkreślali niektórzy naczelnicy, praca w kulturze wymaga pasji, a nadmierna biurokracja tę pasję zabija. Co więcej, czas poświęcony na sprawy związane z biurokracją odbywa się kosztem pracy w terenie, co powoduje ograniczenie systemu monitorowania wydarzeń kulturalnych w dzielnicy (np. Żoliborz, Praga Południe). Nie nadmiar pracy merytorycznej, lecz biurokracja powoduje zwiększenie zapotrzebowania na kolejne etaty. Jednak, jak podkreśla Pełnomocnik ds. współpracy z organizacjami pozarządowymi, tego systemu sprawozdawczości nie da się ominąć, gdyż narzuca go „Internetowa księga dotacji” i to według niej powinny być przygotowywane zestawienia⁸.

Według większości respondentów działalność kulturalna jest niedofinansowana. Dodatkowo, zdaniem niektórych respondentów system przydzielania środków finansowych dzielnicom jest niesprawiedliwy, gdyż nie uwzględnia specyfiki poszczególnych dzielnic. Niektóre dzielnice ponoszą przykre konsekwencje związane ze zmianą ustroju Warszawy, a tym samym granic dzielnic. Zdarzają się sytuacje – jak np. na Ochocie – kiedy średnia liczebnie dzielnica (około 90 tys. mieszkańców) ma sporo własnych instytucji kultury oraz bardzo aktywne środowisko organizacji pozarządowych, zaś mało środków na utrzymanie infrastruktury. Zmiana ustroju negatywnie odbiła się też w Wilanowie, w którym brakuje pieniędzy na wybudowanie własnej instytucji kultury. „Minusem dzielnicy jest to, że w okresie, kiedy była gminą, kiedy był inny ustrój Warszawy, nie wybudowano tutaj żadnego porządnego ośrodka kultury, czy jakiegoś centrum posiadającego swoją salę widowiskową, pełną infrastrukturę, w której mogłyby się rozwijać sztuki performatywne, instalacyjne itd. Tego miejsca nie ma i tu musimy korzystać z pomocy zaprzyjaźnionych organizacji czy instytucji”⁹. Podobna sytuacja występuje we Włochach. To stosunkowo duża dzielnica, z niewielką liczbą mieszkańców (około 40 tys.). Sposób przyznawania środków okazał się dla tej dzielnicy niekorzystny. Jak podkreśla w wywiadzie naczelnik tamtejszego wydziału kultury, w

⁸ Wywiad przeprowadzony dnia 2.11.2010 w Centrum Komunikacji Społecznej m.st. Warszawy.

⁹ Wywiad przeprowadzony w dniu 21.09.2010 w Wydziale Kultury Dzielnicy Wilanów.

dzielnicy brakuje instytucji kultury i nic nie wskazuje na to, żeby w najbliższych latach podjęto jakieś inwestycje związane z tym tematem. Na olbrzymim terenie działa tylko dom kultury i biblioteka. Wszystko wskazuje na to, że „Włochy pod względem kultury staną się pustynią”¹⁰. Z jednej strony zatem stołeczny system rozdzielania pieniędzy na kulturę w dzielnicach stara się w miarę równomiernie dystrybuować środki, z drugiej jednak – nie uwzględniając specyfiki każdej z nich. Problem w tym, że część słabiej zaludnionych dzielnic (a więc z mniejszymi budżetami), to zarazem stosunkowo nowe dzielnice Warszawy, które infrastrukturę kultury odziedziczyły po dawnych miejscowościach, z których się przekształciły (Ursus, Wesoła). Zatem dysproporcje w rozwoju kultury, zamiast się zmniejszać, mogą tam narastać.

Problemy infrastrukturalne dotyczą większość warszawskich dzielnic. Te, które nie posiadają na swoim obszarze domów czy centrów kultury (nie wspominając już o teatrach czy kinach z salami widowiskowymi) starają się wzbogacić działalność bibliotek, które niejednokrotnie posiadają imponującą ofertę kulturalną. Działalność kulturalną w dzielnicach prowadzą również kluby i inne ośrodki. Negatywnie, z punktu widzenia infrastruktury, ocenia sytuację naczelnik z Dzielnicy Wawer, gdzie nie ma domu/centrum kultury, a 6 istniejących klubów znajduje się w budynkach adaptowanych na te cele (jeden jest wydzierżawiony od spółdzielni mieszkaniowej i wydział ponosi dość duże koszty związane z czynszem). Ponadto, większość z nich nie jest dostosowana, np. do potrzeb osób niepełnosprawnych.

Zaskakującym jest fakt, że tak duża dzielnica, jak Ursynów również nie posiada samorządowej instytucji kultury (domu czy centrum). Wydział wypełnia zadania domu kultury poprzez zakup usług od zewnętrznych podmiotów, takich jak organizacje pozarządowe, spółdzielnie mieszkaniowe czy agencje. Sytuacja na Ursynowie jest jednak zdecydowanie bardziej korzystna, niż np. w Wawrze. W Dzielnicy Ursynów działa 9 klubów osiedlowych oraz 6 spółdzielni, które posiadają bogatą ofertę kulturalną, a sam wydział często współpracuje z lokalnymi instytucjami kultury podczas organizacji wydarzeń (m.in. z galeriami).

Część dzielnic dysponuje infrastrukturą w postaci domów czy centrów kultury, aczkolwiek nasi respondenci zwracali uwagę na braki wyspecjalizowanych obiektów, np. odpowiedniej sali widowiskowej. Znamiennym przykładem jest Mokotów. W dzielnicy funkcjonują aż cztery domy kultury i biblioteka, brak natomiast sali widowiskowej z prawdziwego zdarzenia. Centrum Łowicka oraz Dom Kultury Kadr posiadają za małe sale w porównaniu do potrzeb, w związku z czym większe wydarzenia organizowane są głównie w kościołach. Na brak odpowiedniej sali widowiskowej cierpi również Rembertów. W dzielnicy znajdują się 2 domy kultury (odległe od siebie). Obecnie trwają konsultacje, czy z jednego zrezygnować i wybudować w centrum dzielnicy dom kultury „z prawdziwego zdarzenia” czy stworzyć trzeci mniejszy.

Specyficzna sytuacja jest na Pradze Północ. Dzielnica jest nieformalnym centrum sztuki niezależnej, co stanowi jej wielką siłę. Ponadto dzielnica posiada przedwojenną infrastrukturę,

¹⁰ Wywiad przeprowadzony w dniu 3.09.2010 w Wydziale Kultury Dzielnicy Włochy.

która jest zdecydowanym atutem i przyciąga wielu artystów. Władze dzielnicy starając się przełamać negatywne stereotypy związane z Pragą, prowadzą politykę otwartą na działania kulturalne i artystyczne, od pracowni artystycznych i galerii (m.in. na Brzeskiej, Inżynierskiej, Żąbkowskiej), po kluby i puby.

Najlepsza sytuacja wydaje się być w Śródmieściu. To na obszarze tej dzielnicy mieści się większość jednostek ogólnomiejskich oraz narodowych. To największe skupisko kin, teatrów i muzeów w Polsce. Również w tej dzielnicy organizowana jest większość imprez o znaczeniu ogólnowarszawskim czy nawet ogólnopolskim. Wobec takiego bogactwa instytucji i wydarzeń, dzielnica znajduje się w komfortowej sytuacji w zakresie zapewniania potrzeb kulturalnych swoich mieszkańców. Pojawia się zatem pytanie o kierunki działania Wydziału Kultury w Śródmieściu. Dzielnica stara się przede wszystkim działać na rzecz przedsięwzięć niszowych, wypełniających luki w bogatej ofercie kulturalnej.

Jak zróżnicowane są priorytety dzielnic widać w wypowiedziach naczelników wydziałów kultury. Zwiększenie środków dla organizacji pozarządowych deklaruje Ursynów. Praga Północ i Rembertów deklaruje, że kierunki działań ich wydziałów będzie wyznaczać *Program rozwoju kultury w Warszawie w latach 2009 – 2020*, zaś dla Pragi Południe priorytetowymi będą działania związane z organizacją Euro 2012. Dzielnica Wesoła – jako jedyna – deklaruje kierowanie się działaniami zgodnymi z wypracowaną przez siebie *Strategią Rozwoju Kultury na 2010 - 2020 w dzielnicy Wesoła*. Edukacja kulturalna (głównie dzieci i młodzieży) to priorytet Bielana, Targówka, Woli, Wesołej i Ursusa, zaś w przypadku Włoch i Mokotowa – także osób starszych. Chęć rozbudowy infrastruktury kultury wyrażają Białołęka, Żoliborz, a w dalszej przyszłości – Ursynów. Dla Śródmieścia, Wawra, Ochoty i Bemowa priorytetem jest z kolei zachowanie *status quo*. Ponadto, wśród priorytetów Mokotowa wymienione były działania mające na celu ochronę miejsc pamięci, zaś w przypadku dzielnicy Włochy – organizacja wydarzeń z okazji świąt patriotycznych i rocznic historycznych. Dzielnica Ochota zamierza rozwinąć działania w przestrzeni publicznej, zaś Ursus – działania na rzecz aktywizacji mieszkańców.

Gdy zestawimy deklaracje dzielnic dotyczące priorytetów polityki kulturalnej z tematyką ogłaszanych konkursów oraz listami projektów, które uzyskały dofinansowanie, rysuje się obraz bardziej zachowawczy, niż innowacyjny. Jeśli w ogłoszeniach konkursowych dominują zadania z zakresu integracji i aktywizacji mieszkańców, upamiętnienia ważnych wydarzeń i rocznic historycznych, bądź edukacji kulturalnej dzieci i młodzieży, to zostawia się niewielkie pole na kreatywność i innowację. Choć edukacja kulturalna osób młodych jest niezwykle ważna (szczególnie w chwili, gdy rolę tę przestają pełnić szkoły), to jednak musi istnieć szeroka przestrzeń na działania *stricte* artystyczne. Po pierwsze, to właśnie przez otwarte konkursy ofert na poziomie lokalnym można inspirować i wpływać na twórców i organizacje, aby podejmowali działania innowacyjne. Po drugie, wspieranie różnorodnych działań artystycznych (na wysokim poziomie) daje szansę mieszkańcom na zetknięcie się z czymś nowym, niecodziennym, wykraczającym poza tradycyjne pola działalności kulturalnej. Niestety, w odniesieniu do niektórych

dzielnic trafne wydają się słowa prof. Hausnera, że „polityka kulturalna nie wyprzedza ewolucyjnych zmian zachodzących w społeczeństwie jako całości, a także zmian zachodzących w stosunkach między poszczególnymi jego jednostkami. Nie kreuje tych zmian, nie wpływa na rozwijanie pożądanych wzorców i rozwiązań. Można powiedzieć, że „wlecze się” za nimi albo co najwyżej „ledwo nadąża”¹¹.

Z punktu widzenia realizacji polityki kulturalnej (zarówno na poziomie Miasta, jak i poszczególnych dzielnic) niezwykle istotnym jest fakt, że Warszawa przeszła do drugiego etapu w rywalizacji o tytuł Europejskiej Stolicy Kultury. W tej sytuacji wniosek aplikacyjny staje się dokumentem nadającym kierunek realizacji polityki kulturalnej na najbliższe lata. Z punktu widzenia dzielnic istotny wydaje się zapis, mówiący o „rozwijaniu dzielnicowych partnerstw, opartych na już istniejącym programie *Partnerstwo dla Mokotowa*, polegającym na aktywnej współpracy władz dzielnic z instytucjami kultury i organizacjami pozarządowymi w celu integracji, aktywizacji mieszkańców i wzmacniania poczucia tożsamości lokalnej”¹². Niestety, jest to zapis martwy. Działania promujące Warszawę w walce o tytuł ESK odbywają się głównie w centrum miasta. Dotychczas tylko Targówek odczuł realnie udział stolicy w konkursie, dzięki powstaniu „Parku Rzeźby” na Bródnie. Aplikacja mówi o współpracy dzielnic. Niestety – jak podkreślają naczelnicy wydziałów kultury – dotychczas nie odbyły się nawet konsultacje w tej sprawie. Przeważa sceptycyzm co do realizacji zapisów zawartych w aplikacji. Pozytywna ocena startu Warszawy w walce o tytuł ESK łączy się z obawami, że *gros* środków znów trafi do centrum, a dzielnice nie odczują nawet pozytywnych zmian. Symptomatyczne, że w tym przypadku podobnie sytuację oceniają organizacje pozarządowe. Z jednej strony 69% respondentów (uczestniczących w ankiecie) uznało za pozytywną decyzję o starcie Warszawy w konkursie o tytuł Europejskiej Stolicy Kultury. Z drugiej jednak – aż 48,3% uważa, że wystartowanie Warszawy w konkursie o tytuł Europejskiej Stolicy Kultury w żaden sposób nie zmieniło sytuacji kulturalnej w dzielnicach, zaś 31% uznało, że sytuacja zmieniła się na gorsze. Pozytywne zmiany podkreśliły wyłącznie organizacje ze Śródmieścia i Ochoty.

¹¹ *Finansowanie kultury i zarządzanie instytucjami kultury*, J. Hausner (red.), Kraków 2008, s. 18.

¹² *Warszawa - miasto kandydujące do tytułu Europejskiej Stolicy Kultury 2016*, wniosek aplikacyjny, s. 48.

*“Czym dla rozwoju turystyki był rozwój środków transportu,
tym dla wieku kultury jest rozwój mediów
i komunikacji elektronicznej, Internetu i komunikacji mobilnej”¹³*

Aleksandra Litorowicz, Anna Stępniewska

INFORMACJA I PROMOCJA

A) ANALIZA STRON INTERNETOWYCH URZĘDÓW DZIELNIC M.ST. WARSZAWY POD KĄTEM INFORMACJI I PROMOCJI ZWIĄZANEJ Z KULTURĄ ORAZ ORGANIZACJAMI POZARZĄDOWYMI

W czasach kiedy Internet stanowi jedno z najważniejszych sposobów prezentacji i komunikacji, a także uprawiania polityki zarówno w skali państwa (wybory prezydenckie i parlamentarne), jak i w wymiarze lokalnym (kwestia demokracji deliberatywnej, referendum internetowych itp.), strona internetowa jest bez wątpienia podstawową formą obecności urzędu dzielnicy w globalnej sieci. Informacja i promocja wykorzystująca możliwości Internetu jest także najbardziej aktualna, ekonomiczna (ogranicza koszty związane z dystrybucją informacji) oraz zapewnia największy zasięg oddziaływania.

Analizie zostało poddanych 18 oficjalnych stron urzędów dzielnic m.st. Warszawy. Oddaje ona stan serwisów na dzień 10 października 2010 roku. Poniższa analiza nie będzie obejmować warstwy wizualnej stron urzędów dzielnic, ale odnosić się do narzędzi i mechanizmów prezentacji, jakie wykorzystują urzędy do informowania o stanie kultury oraz bieżących wydarzeniach związanych z kulturą w danej dzielnicy, a także do informowania i promocji organizacji pozarządowych.

• INFORMACJA I PROMOCJA ZWIĄZANA Z KULTURĄ I ORGANIZACJAMI POZARZĄDOWYMI

Najważniejszym zadaniem każdego serwisu internetowego jest sprawne i intuicyjne dostarczenie poszukiwanych przez odwiedzającego informacji. Witryny urzędów dzielnic spełniają to kryterium, ponieważ na głównej stronie każdej z nich znajdują się aktualności, na większości komunikaty i/lub ogłoszenia, a także kalendarium wydarzeń. Biorąc pod uwagę zawartość wyłącznie głównej strony danej dzielnicy, a więc to, na co w pierwszej chwili „natyka się” zainteresowany, możemy wyróżnić kilka sposobów informowania o aktualnościach i wydarzeniach *stricto* kulturalnych:

- „Aktualności” na głównej stronie urzędu dzielnicy. Aktualności kulturalne znajdują się jednak wśród innych informacji – tych z życia urzędu czy dzielnicy, co powoduje konieczność przejrzenia większej liczby postów, a w konsekwencji – odnalezienie poszukiwanej informacji

¹³ *Od wymiany kulturalnej do nowej inteligentnej siły. Promocja polski przez kulturę*, P. Potoroczyn (red.), 2009, s. 4.

wymaga więcej czasu. System ten usprawniły dzielnice Rembertów oraz Wawer, umożliwiając filtrowanie aktualności po kategorii „kultura i sport”;

- Kalendarium/kalendarz wydarzeń lub zapowiedzi także pojawia się na większości stron urzędów dzielnic. Interesujące nas wydarzenie możemy odszukać za pomocą daty (w przypadku m.in. Bemowa, Białołęki, Bielan, Mokotowa, Ochoty, Pragi Południe, Rembertowa, Targówka) lub przefiltrować informacje pod kątem rodzaju wydarzenia (w przypadku Pragi Północ są to np. imprezy muzyczne i dla dzieci, Ursynowa – edukacyjno-kulturalne czy muzyczne, Woli – muzyczne, dla dzieci czy warsztaty artystyczne, Żoliborza – muzyczne, wystawy i wernisaże czy wydarzenia dla dzieci);
- Akcentowanie ważnej aktualności na stronie głównej urzędu. Śródmieście zamieszcza „wiadomości dnia”, Mokotów z kolei „temat miesiąca”. Informacje te często związane są z kulturą.

16 z 18 stron urzędów dzielnic posiada zakładkę „kultura” (w kilku przypadkach jest to „kultura i rozrywka”). Najczęściej zakładki te gromadzą informacje związane z życiem kulturalnym dzielnicy (m.in. aktualności kulturalne, kalendarze wydarzeń, galerie zdjęć) oraz instytucjami kultury znajdującymi się na jej terenie (w formie opisu oraz/albo danych teleadresowych, a czasami wyłącznie przekierowania na stronę danej instytucji poprzez baner). Tylko 5 dzielnic umieściło w tej zakładce informacje o organizacjach pozarządowych działających na terenie dzielnicy (Białołęka, Mokotów, Ochota, Targówek i Wola), a 4 dzielnice informacje o otwartych konkursach ofert dla organizacji pozarządowych (Mokotów, Targówek, Wola, Żoliborz). Z kolei tylko jedna dzielnica (Wola) udostępnia w tym miejscu informacje o projektach zrealizowanych przez organizacje pozarządowe dzięki dotacjom przyznanych przez dzielnicę.

Trzy dzielnice (Śródmieście, Wola, Bielany) prowadzą oficjalne serwisy kulturalne stanowiące atrakcyjnie zaprojektowane uzupełnienie informacji znajdujących się na oficjalnych stronach urzędów dzielnic, np. „Kulturalne Śródmieście m.st. Warszawy” prezentuje m.in. te informacje dotyczące dotacji i organizacji pozarządowych, których nie ma w zakładce „kultura” na oficjalnym serwisie urzędu.

Na stronie każdego z urzędów dzielnic znajduje się spis instytucji kultury działających na terenie dzielnicy (takich jak np. biblioteki, domy i centra kultury, muzea, kina, kluby, instytuty kultury). W zależności od dzielnicy informacje te dostępne są z różnych poziomów serwisów (najczęściej w dziale „kultura”, ale także np. przez stronę główną, informator miejski czy zakładkę „dla mieszkańców”). Tylko w kilku przypadkach dostępny jest opis instytucji i jej oferty kulturalnej, najczęściej zaś spis sprowadza się do podania danych teleadresowych.

Podobnie jest z informacjami o organizacjach pozarządowych działających na terenie danej dzielnicy. Na prawie wszystkich (oprócz Pragi Południe) stronach urzędów dzielnic możemy znaleźć informacje o organizacjach, od tych najbardziej podstawowych (wyłącznie dane teleadresowe) do wyczerpujących podstron gromadzących w jednym miejscu informacje przydatne dla samych

organizacji (jak np. ogłoszenia o otwartych konkursach ofert):

- siedem stron urzędów dzielnic udostępnia zakładkę „organizacje pozarządowe” już na głównej stronie (Białołęka, Ochota, Praga Północ, Targówek, Ursus, Ursynów, Wawer). Zakładkę taką posiada również Wesoła, jednak odsyła ona tylko do strony organizacji pozarządowych Urzędu Miasta;
- w przypadku reszty stron zakładki te znajdują się najczęściej w dziale „kultura”, a także „przewodnik adresowy” i „instytucje”;
- spisy organizacji pozarządowych ograniczają się najczęściej do prezentacji danych teleadresowych, jednak w połowie przypadków (Ochota, Praga Północ, Śródmieście, Targówek, Ursus, Ursynów, Wawer, Wilanów, Wola) znajdują się tam także opisy zawierające np. krótką charakterystykę, misję/cele czy opis dotychczasowej działalności organizacji;
- niektóre zakładki dotyczące organizacji pozarządowych, oprócz spisu organizacji, dostarczają informacji o otwartych konkursach ofert, pracach Dzielnicowej Komisji Dialogu Społecznego, a więc bez wątpienia stanowią przydatne narzędzie informacji dla samych organizacji. Za wzorcowy przykład może służyć zakładka na stronie Dzielnicy Ochota – poza spisem organizacji (także z podziałem na obszary działalności oraz OPP) informuje ona o otwartych konkursach ofert, DKDS, szkoleniach i konsultacjach oraz aktualnościach.

Na wszystkich stronach urzędów dzielnic, na terenie których działają Dzielnicowe Komisje Dialogu Społecznego, znajdują się o informacje o nich. Wyjątek stanowi Mokotów, na terenie którego komisja działa, ale nie ma o niej informacji na stronie. W przypadku Bemowa, Pragi Południe, Ursusa oraz Ursynowa zakładka ta znajduje się na stronie głównej. Z kolei w przypadku Żoliborza baner DKDS, mimo że znajduje się na stronie głównej, przekierowuje tylko do strony "DKDS w Dzielnicy Żoliborz" na stronie Urzędu Miasta. W przypadku pozostałych dzielnic do zakładki DKDS można dotrzeć poprzez zakładkę organizacje pozarządowe, polityka społeczna, aktualności (informacje o posiedzeniach komisji) czy konsultacje społeczne. Zakładki zawierają najczęściej podstawowe informacje na temat komisji (skład, prezydium, lista organizacji działających w KDS), a także protokoły z posiedzeń czy informacje o posiedzeniach, które mają się odbyć.

Większość, bo 15 na 18 stron urzędów dzielnic, prezentuje mapę dzielnicy. Większość z nich używa interaktywnej mapy, na której jest możliwość zlokalizowania związanych z kulturą instytucji oraz organizacji (np. biblioteki, domy i centra kultury, muzea, galerie, kina, fundacje, stowarzyszenia).

• DOSTĘPNOŚĆ

- Zaledwie 6 z 18 stron urzędów dzielnic posiada swoją wersję anglojęzyczną (wersja anglojęzyczna dzielnicy Włochy jest właśnie w przygotowaniu). Bemowo oraz Praga Południe mają –jedynie krótką charakterystykę dzielnicy w języku angielskim („Bemowo in brief” w przypadku Bemowa, „English Summary” w przypadku Pragi Południe). Znacznie bogatsze wersje anglojęzyczne zawierające m.in. informacje o bieżących wydarzeniach oraz instytucjach kulturalnych znajdziemy na stronach Białołęki oraz Pragi Północ.

- 11 z 18 stron urzędów dzielnic posiada wersję dla niepełnosprawnych, czyli możliwość powiększania tekstu niezbędną dla osób słabowidzących lub niedowidzących.

• **INFORMACJA I PROMOCJA „PO GODZINACH”**

- 12 stron urzędów dzielnic zapewnia możliwość wysyłki newslettera czy też biuletynu informacyjnego, by na bieżąco informować zainteresowanych o aktualnościach związanych z życiem dzielnicy.
- Na stronach siedmiu dzielnic znajdziemy banery przekierowujące do oficjalnych profili dzielnic w serwisach społecznościowych. Jest to najczęściej profil na portalu Facebook, ale także GoldenLine, a w przypadku Bemowa także Twitter oraz YouTube.

• **DODATKOWE ATUTY**

- Strony zaledwie trzech dzielnic „witają” odwiedzających hasłem promującym dzielnicę: Bemowo („Bemowo – tu żyje się lepiej!”), Targówek („Targówek – tu zaczyna się Warszawa”) oraz Włochy („Moja Dzielnica Włochy”);
- Istotnym narzędziem informacji o wydarzeniach kulturalnych (przygotowywanych także przez organizacje pozarządowe) są bezpłatne pisma, których elektroniczne wersje są udostępniane w formacie pdf na stronach urzędów dzielnic, takie jak: „Czas Białołęki”, „Mokotów: co słyszeć?”, „Ochotnik”, „Gazeta Rembertowska”, „Magazyn mieszkańców Targówka, Bródna i Zaczysa”, „Kurier Wawerski”, „Biuletyn Informacyjny Dzielnicy Wesoła”, „Informator Wilanowski”, „Moja Dzielnica Włochy”);
- Warte zauważenia jest także to, że wiele dzielnic promuje się przez kulturę w sposób innowacyjny i wykraczający poza schemat czysto informacyjny (taki jak opisy instytucji, aktualności czy informowanie o wydarzeniach kulturalnych). Za przykład może posłużyć chociażby gra online „W samo Południe” (Praga Południe), podstrona „Barykada Września” (Bielany), wyszukiwarka pomników czy miejsc żydowskich (Śródmieście), bogata podstrona poświęcona „Parkowi Rzeźby” (Targówek) czy „Przewodnik po Woli” (Wola). Są to atrakcyjnie zaplanowane, przystępne dodatki o dużej wartości merytorycznej, pozwalające na poznanie danej dzielnicy w sposób ciekawy i niestandardowy.

B. ANALIZA MATERIAŁÓW INFORMACYJNO-PROMOCYJNYCH

Analiza materiałów informacyjno-promocyjnych powstała na podstawie materiałów otrzymanych z urzędów dzielnicowych. Niemożliwe jest przeprowadzenie wnikliwej analizy stosując podział według dzielnic z następujących przyczyn: nie wszystkie urzędy dysponowały materiałami w danym momencie (stąd w niektórych przypadkach w ogóle brakuje materiałów z danej dzielnicy); niektóre urzędy przekazały na cele badania wybrane materiały, co uniemożliwia ich kompleksową ocenę.

Wyróżniono następujące typy:

- gazety dzielnicowe,

- druki ulotne,
- informatory i plany dzielnic,
- gadżety,
- płyty CD/DVD,
- publikacje książkowe,
- informatory kulturalne dotyczące konkretnego wydarzenia,
- albumy poświęcone sztuce.

1. Gazety

Większość gazet dzielnicowych to miesięczniki, ale zdarzają się wyjątki, na przykład „Kurier Wawerski”, który jest dwutygodnikiem. Są one bezpłatne i dostępne dla mieszkańców w instytucjach publicznych na obszarze dzielnicy (urząd, domy kultury, poczty, przychodnie, sklepy itp.). Głównym zadaniem gazet jest informowanie mieszkańców o codziennym życiu dzielnicy, w tym o bieżących wydarzeniach kulturalno-artystycznych. Gazety zawierają zarówno relacje z imprez, jak i informacje o tych nadchodzących. Promują miejscowe przedsiębiorstwa, informują o przedsięwzięciach realizowanych na terenie danej części Warszawy, a także o wynikach posiedzeń Rady Dzielnicy (np. „Bemowo News”, „Gazeta Rembertowska”, „Wiadomości sąsiedzkie – Stara Miłostna”, „Kurier Wawerski”). Niektóre dzielnice wydają także, najczęściej we współpracy z fundacjami, organizującymi wydarzenia, gazety okazjonalne, przybliżające inicjatywy, towarzyszące danemu wydarzeniu kulturalnemu. Przykładami takich druków są: ochockie „Mironalnia”, białolecka „Dobra strona Rocka” czy praska „Wielokulturowa Praga”.

W gazetach dzielnicowych nie ma sekcji dotyczących organizacji pozarządowych, rzadko pojawiają się informacje na temat wydarzeń przez nie organizowanych. Z jednej strony jest to zrozumiałe, gdyż gazety mają na celu promowanie i informowanie o tym, co jest organizowane przez urząd, zaś z drugiej strony, biorąc pod uwagę mnogość wydarzeń przygotowywanych przez organizacje pozarządowe, które niejednokrotnie doskonale wypełniają lukę w ofercie urzędu, zamieszczanie takich informacji promowałoby działalność lokalnych organizacji oraz zwiększało dostępność oferty dla mieszkańców.

2. Ulotki

Najpopularniejszym źródłem informacji i jednocześnie promocji są ulotki. Są one kolportowane na terenie całej dzielnicy, często również w dzielnicach przybrzeżnych. W tym przypadku przeważają ulotki wydawane bezpośrednio przez organizatorów wydarzenia, np. domy kultury czy organizacje pozarządowe (zawierające odpowiednio informacje o finansowaniu przez urzędy dzielnicowe lub partnerstwie). W urzędach można znaleźć ulotki z informacjami o wydarzeniach odbywających się na terenie dzielnicy, ale nie organizowanych przez urząd. Poszczególne urzędy również wydają własne ulotki. Jednym z przykładów jest ulotka informująca o możliwości wzięcia udziału w

konsultacjach społecznych dot. komunikacji rowerowej w dzielnicy (Urząd Dzielnicy Bielany). Ponadto w urzędach dzielnic często można znaleźć druki dotyczące wydarzeń ogólnowarszawskich (np. Konsultacje Społeczne Programu Opieki nad Zabytkami).

3. Plany/mapy dzielnic

Dzielnice wydają swoje darmowe plany/mapy. Są one doskonałym źródłem informacji zarówno dla mieszkańców, jak również dla turystów. Zawierają podstawowe informacje o instytucjach kultury, obiektach sportowych, ośrodkach opieki społecznej itp. Ciekawym rozwiązaniem jest zamieszczanie obok planów i map zdjęć ciekawych punktów dzielnicy, takich jak np. rzeźby, miejsca pamięci (Warszawa Wawer – Plan dzielnicy). Warto wyróżnić tematyczne plany, takie jak, np. „Ścieżka Ryszarda Kapuścińskiego” (Mokotów), czy „Park rzeźby na Bródnie 2010”, zawierający mapę obiektów sztuki publicznej umieszczonych w parku, czy wydany przez Urząd Dzielnicy Praga Północ spacerownik „Warszawska Praga. Pragnę, pragniesz, Praga”. Spacerownik opisuje 7 szlaków: „Szlak trzech wyznań”, „Spacer ulicą Żąbkowską”, „Michałów i Szmulowizna”, „Od wiślanego brzegu”, „Nowa Praga”, „Wzdłuż ulicy Targowej”, „Wokół placu Hallera”. Został wydany w atrakcyjnej formie z dołączoną mapką z oznaczeniami miejsc, w których znajdują się zabytki architektury i obiekty sztuki publicznej, ich krótkie opisy dostępne są w dołączonym do planu folderze.

4. Informatory

Dzielnice bardzo różnorodnie traktują sprawę merytorycznej zawartości wydawanych informatorów. Niektóre dzielnice skupiają się na konkretnych tematach związanych z dzielnicą, inne chcą zawrzeć jak najwięcej zróżnicowanych informacji. Przykładem drugiego rozwiązania jest „Informator społeczny dzielnicy Praga Północ m. st. Warszawy”, który zawiera jedynie adresy bardzo dużej liczby podmiotów związanych z życiem Pragi (np. placówki oświatowe, organizacje pozarządowe, przychodnie lekarskie, urzędy, placówki kultury). Zdecydowana większość dzielnic dba raczej o merytoryczną, niż informacyjną stronę informatora. Rembertów zawarł w swoim folderze krótki rys historyczny, informację o głównych zabytkach dzielnicy, inwestycjach, cyklicznych wydarzeniach kulturalnych, obiektach rekreacyjnych, walorach przyrodniczych, a także infrastrukturze. Z kolei Urząd Dzielnicy Włochy w bardzo obszernym, opatrzonym wieloma zdjęciami folderze „Warszawskie Włochy – wczoraj, dziś, jutro” skupił się na dokładnym rysie historycznym, a także opisie zabytków architektury i sztuki publicznej. Dodatkowo Włochy wydały osobny folder dotyczący Biblioteki Publicznej w kulturze warszawskich Włoch. Innym przykładem zaakcentowania kulturalnej strony działalności dzielnicy jest informator „Ochota na kulturę”, zawierający opis domów kultury działających na terenie Ochoty, do folderu dołączona jest płyta DVD z filmem na temat rozwoju kultury w dzielnicy.

5. Gadżety

Dzielnice promują się także poprzez różne drobne „gadżety” z nadrukowanym logo bądź nazwą dzielnicy. Są to: t-shirty, smycze, torby papierowe i lniane, kubki, breloczki, znaczki, słodycze,

pokrowce na karty, maskotki, elementy odblaskowe, a przede wszystkim materiały biurowe: długopisy, piłeczki antystresowe, podkładki pod myszy komputerowe, matematyczna linijka wielofunkcyjna, pendrive'y. Należy podkreślić, że zazwyczaj takie gadżety nie są na co dzień dostępne dla każdego. W tym przypadku beneficjenci stanowią wąską grupę (np. goście specjaliści). Czasami takie pamiątki są rozdawane podczas imprez organizowanych przez (lub we współpracy z innymi instytucjami) urzędy dzielnic. Brak szerszego kolportażu gadżetów jest zapewne spowodowany faktem, że są one drogie w produkcji, zatem przekazywane w sytuacjach szczególnych.

6. Płyty CD/DVD

Wydawanie płyt CD/DVD to kolejna forma promocji dzielnic. W tym przypadku zauważalna jest duża różnorodność tematyczna oraz duża pomysłowość wydawców. Na przykład tradycją stało się promowanie młodych talentów muzycznych na Ursynowie. Zwieńczeniem konkursów organizowanych w dzielnicy jest wydanie płyty z utworami laureatów: „Znalazłem Ciebie na Ursynowie”, „Mufka ma 5 lat”, „Witamy na Ursynowie”, „Ursynowski Rock” i „Ursynowski Rock2: Po polsku”. Wydawane są płyty, które zawierają informacje związane z historią dzielnicy, z wydarzeniami odbywającymi się na jej terenie lub z miejscami wyróżniającymi daną dzielnicę. Za przykłady w tym przypadku mogą służyć filmy: „Park Rzeźby na Bródnie”, prezentujący obiekty oraz inicjatywy związane z tytułowym parkiem; „Targówek '44: Opowieść o bohaterach, których pominęła historia”, opisujący historie powstańców warszawskich działających na terenie Targówka oraz „Bródno stare”, prezentacja multimedialna, która stanowi unikatowy materiał promocyjny i zawiera informacje o stanowisku archeologicznym Warszawa - Bródno Stare.

7. Publikacje książkowe

Wśród publikacji książkowych, promujących dzielnice, można znaleźć dzieła poświęcone konkretnym obiektom znajdujących się na terenie dzielnicy lub historycznym wydarzeniom związanym z dzielnicą. Przykładem pierwszej grupy może być album „Ursynów. Pomniki przyrody” ze zdjęciami obiektów ustanowionych jako pomniki przyrody, czy „Ryszard Kapuściński i Pole Mokotowskie”, zawierający opis Ścieżki Ryszarda Kapuścińskiego, literacki portret pisarza, historię Pól Mokotowskich, a także bardzo ciekawe plany ich zagospodarowania z unikatowymi szkicami obiektów architektonicznych, mających powstać na terenie Pól. Drugą grupę wydawnictw stanowią publikacje historyczne. Książki: „Wawer i jego osiedla”, „Wawer. Korzenie i współczesność” Jana Czerniawskiego, „Anin, Wawer” Henryka Wierchowskiego czy „Las. Rolnicze osiedle Warszawy” tego samego autora stanowią opis historii dzielnicy, a także współczesne jej problemy i zalety, historie związane z Wawrem i okolicami oraz walory turystyczno-przyrodnicze.

Innym typem książek historycznych są pamiętniki mieszkańców dzielnicy, takie jak: „Falenica – moja miłość po raz drugi” Jadwigi Dobrzyńskiej, w której autorka opisuje historię, kulturę oraz

sztukę ludową Falenicy, a także dwutomowa seria „Bródno i okolice w pamiętnikach mieszkańców”, zawierająca wspomnienia mieszkańców Bródna od czasów II Rzeczypospolitej do dziś.

Wydaje się również pozycje opisujące wojenną przeszłość dzielnic. Tu warto wymienić „Egzekucję ludności cywilnej w Wawrze 27 grudnia 1939” Jana Tyszkiewicza, a na szczególną uwagę zasługuje bogato ilustrowane wydawnictwo składające się z dwóch tomów „Na Targówku kamienie mówią”, czyli przewodnik po miejscach walk i pamięci oraz „Warszawskie nowe Bródno 1940... Wydobyte z mgły zapomnienia” tom II, zawierający wiele szkiców Bródna z lat 40., a także ciekawe zestawienia fotografii wykonanych przed wojną ze zdjęciami tych samych miejsc w dzisiejszych czasach.

• **Albumy poświęcone sztuce**

Grupa tych materiałów informacyjno-promocyjnych jest dość bogata i w większości przypadków wydana w bardzo atrakcyjnej formie. Zazwyczaj publikacje powstają we współpracy urzędu z dzielnicowymi instytucjami sztuki oraz zawierają fotografie i opisy dzieł z wystaw, które miały miejsce w dzielnicy lub są zbiorem dzieł tematycznych. Za przykład może służyć album „Ursynowskie Spotkania Twórców 17.06 – 04.07. 2010” zawierający zdjęcia obrazów, rzeźb itp. głównie stworzonych przez artystów z Ursynowa. Kolejny przykład to album z wystawy prac plastycznych dzieci i młodzieży, wydany przez Galerię Działań przy wsparciu Urzędu Dzielnicy Ursynów. Zawiera on zbiór prac dzieci i młodzieży, większość z nich otrzymała nagrody i wyróżnienia podczas konkursów plastycznych międzynarodowych, ogólnopolskich, lokalnych.

Podsumowanie

Informacja i promocja dzielnic, odbywająca się zarówno poprzez oficjalne serwisy internetowe, jak i przez produkowane gadżety, w dużym stopniu wykorzystuje potencjał związany z kulturą, mimo że akcentowane przez poszczególne dzielnice „punkty ciężkości” są różne (np. część dzielnic skupia się na stronie czysto informacyjnej, część na prezentowaniu różnorodności wydarzeń kulturalnych, jeszcze inne na promowaniu charakterystycznych dla dzielnicy fenomenów – np. bródnowskiego Parku Rzeźby czy mokotowskiej ścieżki Kapuścińskiego). Serwisy internetowe oraz gadżety wykorzystują podobne techniki prezentacji treści merytorycznych oraz funkcjonalności, jednak zdarzają się pozytywne odstępstwa od przyjętego standardu, zaskakujące odbiorcę pomysłowością, interaktywnością czy nowoczesnym designem. Można jednak odnieść wrażenie niedostatecznego informowania oraz wykorzystania potencjału działań lokalnych organizacji pozarządowych, co mogłoby stanowić ciekawy i wartościowy komponent działań promocyjno-informacyjnych danej dzielnicy.

*„Podejrzewam, że jeśli mielibyśmy milion środków,
to zapotrzebowanie byłoby na trzy”¹⁴*

Anna Koc, Dorota Wiankowska, Karol Wittels

ANALIZA FINANSOWA BUDŻETÓW PRZEZNACZONYCH NA KULTURĘ W DZIELNICACH WARSZAWY

Dane wykorzystane w analizie pochodzą ze stron urzędów dzielnic, Internetowej Księgi Dotacji (<http://ksiega-dotacji.um.warszawa.pl>) oraz strony Urzędu Miasta z informacjami dla organizacji pozarządowych (<http://www.um.warszawa.pl/ngo>). W przypadku rozbieżności danych w wynikach otwartych konkursów ofert odwoływaliśmy się do strony, na której znajdują się rozstrzygnięcia w formie Zarządzeń Prezydenta m.st. Warszawy.

I. STRUKTURA BUDŻETÓW DZIELNIC W LATACH 2008 - 2010¹⁵

ROK	2008			2009			2010		
DZIELNICA	Budżet na kulturę w zł	Z tego na otwarte konkursy w zł	% budżetu	Budżet na kulturę w zł	Z tego na otwarte konkursy w zł	% budżetu	Budżet na kulturę w zł	Z tego na otwarte konkursy w zł ¹⁶	% budżetu
BEMOWO	12 324 519	150 000	1,21%	10 053 243	150 000	1,49%	9 201 700	89 300	0,97%
BIĄŁOŁĘKA	7 663 000	100 000	1,30%	8 800 000	100 000	1,13%	9 235 000	150 000	1,62%
BIELANY	15 377 000	24 500	0,16%	13 071 000	100 000	0,76%	16 915 000	105 000	0,62%
MOKOTÓW	21 377 000	510 000	2,38%	24 676 300	518 000	2,09%	28 829 000	150 000	0,52%
OCHOTA	12 806 050	193 547	1,51%	14 358 433	210 000	1,46%	14 482 263	210 00	1,45%
PRAGA POŁUDNIE	14 845 000	300 000	2,02%	15 670 000	291 930	1,86%	19 660 000	193 160	0,98%
PRAGA PÓŁNOC	19 866 000	342 000	1,72%	11 691 000	150 000	1,28%	13 749 530	282 000	2,05%
REMBERTÓW	4 166 000	0	0%	4 575 000	65 000	1,42%	6 543 810	0	0%
ŚRÓDMIEŚCIE	16 322 000	741 000	4,53%	18 643 978	851 000	4,56%	17 368 978	697 000	4,01%
TARGÓWEK	10 483 600	90 000	0,85%	10 601 700	120 000	1,13%	9 760 400	60 000	0,61%
URSUS	7 050 600	0	0%	10 351 574	0	0%	5 835 000	0	0%
URSYNÓW	6 981 580	380 000	5,44%	18 723 995	340 000	1,81%	31 612 142	450 000	1,42%
WAWER	6 173 946	110 000	1,78%	6 607 941	100 000	1,51%	5 535 299	80 000	1,44%
WESOŁA	2 154 880	57 000	2,64%	2 255 459	57 000	2,52%	2 277 476	75 000	3,29%
WILANÓW	8 477 000	350 000	4,12%	4 751 149	150 000	3,15%	3 017 700	170 000	5,63%
WŁOCHY	10 292 000	210 000	2,04%	9 476 000	120 000	1,26%	8 067 000	105 000	1,30%
WOLA	14 725 916	120 000	0,81%	14 850 916	120 000	0,80%	13 775 916	130 000	0,94%

¹⁴ Wywiad przeprowadzony 8.09.2010 w Wydziale Kultury Urzędu Dzielnicy Ursynów.

¹⁵ Budżety na podstawie strony:

http://bip.warszawa.pl/Menu_przedmiotowe/budzet_polityka_finansowa/default.htm. Uwzględnione zostały wydatki ogółem, w tym wydatki majątkowe dzielnic.

¹⁶ Z roku 2010 kwota przeznaczona na otwarte konkursy ofert na podstawie jednego (zimowego) konkursu. W przypadku Bemowa, Ochoty, Pragi Płn., Pragi Pd. oraz Śródmieścia – kwoty przyznane w jednym konkursie.

ŻOLIBORZ	2 820 400	20 000	0,70%	3 303 770	180 000	5,44%	2 750 970	40 000	1,45%
-----------------	-----------	--------	-------	-----------	---------	-------	-----------	--------	-------

Analizując budżety dzielnic przeznaczone na kulturę z lat 2008 – 2010, można zauważyć lekki wzrost ogólnych nakładów na kulturę w dzielnicach: **69 159 922 zł** w 2008 r., **80 922 504 zł** w 2009 r., **100 000 881 zł** w 2010 r. W tym samym czasie łączne środki przeznaczone na otwarte konkursy ofert w zakresie kultury wzrosły tylko nieznacznie, przy czym najwyższe były w roku 2009: **2 420 000 zł** w 2008 r., **3 622 930 zł** w 2009 r., **2 776 460 zł** w 2010 r.; zaś procentowo środki na konkursy zmalały (2008 – 3,49%, 2009 – 4,47%, 2010 – 2,77%).

Najwyższe środki na kulturę przeznaczały następujące dzielnice: w 2008 – Mokotów, Praga Północ, Śródmieście; w 2009 – Mokotów, Ursynów, Śródmieście; w 2010 – Ursynów, Mokotów, Praga Południe. Najmniejsze budżety miały: w 2008 – Wesoła, Żoliborz, Rembertów; w 2009 – Wesoła, Żoliborz, Rembertów; w 2010 – Wesoła, Żoliborz, Wilanów. Zaskakujący wydaje się fakt stałego i drastycznego zmniejszania środków w Wilanowie oraz w ostatnich dwóch latach w Ursusie (niemal o połowę). Gigantyczny skok zanotował Ursynów, stały wzrost widać też na Pradze Południe i Mokotowie.

Gdy przyjrzymy się środkom przeznaczanym na konkursy dla organizacji pozarządowych, zauważalny staje się całkowity brak konkursów w Ursusie. Niewiele lepiej wyglądała sytuacja w Rembertowie, gdzie środki dla NGO-sów wygenerowano tylko w 2009 r.¹⁷ Poza tymi dwoma dzielnicami najmniejsze środki przeznaczały: w 2008 – Żoliborz, Bielany, Wesoła i Targówek; w 2009 – Wesoła i Rembertów, w 2010 – Żoliborz, Wesoła, Wawer i Bemowo. Wymienione dzielnice przeznaczały na konkursy kwoty poniżej 100 000 zł. Z kolei najwyższe środki dla NGO-sów były: w 2008 i 2009 r. – w Śródmieściu i na Mokotowie; zaś w 2010 r. w Śródmieściu i na Ursynowie. Niepokojące jest stałe zmniejszanie kwot konkursowych w dzielnicy Włochy, zaś w ostatnich dwóch latach na Bemowie (ze 150 000 zł do 89 300 zł.) oraz na Mokotowie (z 518 000 zł do 150 000 zł)¹⁸.

Interesująco wygląda porównanie pod kątem procentu z ogólnych środków przeznaczanych na kulturę, które poszczególne dzielnice przekazywały na otwarte konkursy ofert dla organizacji pozarządowych. W 2008 r. poniżej 1% przeznaczały: Bielany (zaledwie 0,16%), Wola i Żoliborz; w 2009 r.: Bielany i Wola; zaś w 2010 r. aż sześć dzielnic: Mokotów, Bielany, Targówek, Bemowo, Praga Południe i tradycyjnie Wola. W ostatnich latach największy procent środków na organizacje pozarządowe przeznaczały Śródmieście i Wilanów (stałe powyżej 3%). Ponadto budżet na NGO-sy przekroczył 3%: w 2008 r. na Ursynowie (aż 5,44%); w 2009 r. na Żoliborzu (również 5,44%); w 2010 r. w Wesołej (3,29%). Ogólny wzrost środków na kulturę nie przekłada się na procentowy

¹⁷ Z wywiadu przeprowadzonego w Wydziale Kultury Urzędu Dzielnicy Ursus wynika, że w dzielnicy działają głównie organizacje społeczne, brakuje zaś takich, które podejmowałyby działania z zakresu animacji kulturalnej. Z kolei w Rembertowie ogłaszanie konkursów zostało zawieszone, gdyż zgłaszało się mało organizacji, a te które składały wnioski odpadały ze względów formalnych, bądź merytorycznych.

¹⁸ Należy podkreślić, że w niektórych dzielnicach zmniejszanie środków na otwarte konkursy ofert jest skorelowane z obniżaniem ogólnych budżetów na kulturę. W niektórych dzielnicach następuje jednak niezrozumiały proces obniżania środków na organizacje pozarządowe (zarówno procentowo, jak i per saldo) przy równoczesnym wzroście ogólnych środków na kulturę.

wzrost środków przeznaczonych dla organizacji pozarządowych. Z punktu widzenia NGO-sów najlepszy wydaje się rok 2009, w którym były to środki rzędu 4,47%, podczas gdy rok wcześniej 3,49%, zaś w 2010 r. zaledwie 2,77%. Jednak ten ogólny wynik nie oddaje całej sytuacji, biorąc pod uwagę, że w 2010 r. aż w 14 na 18 dzielnic środki te nie przekroczyły 2%. Ogólny wskaźnik „ciągną w górę” zaledwie 4 dzielnice (Wilanów – 5,63%, Śródmieście – 4,01%; Wesoła – 3,29% oraz Praga Północ – 2,05%).

Analizując strukturę wydatków na kulturę w poszczególnych dzielnicach, szczególnie niepokojąco wygląda sytuacja na Bielanach. Dzielnica ta dysponuje jednym z wyższych budżetów na kulturę, jednocześnie na organizacje pozarządowe przeznacza corocznie zaledwie ułamek procenta. Najgorzej było w 2008 r., kiedy na otwarte konkursy ofert przeznaczono tylko 24 000 zł (ledwie 0,16%). Niewiele lepiej sytuacja wygląda na Woli, gdzie, co prawda, kwoty przeznaczone na konkursy corocznie przekraczają 100 000 zł, lecz stanowią poniżej 1% budżetu na kulturę. Niezrozumiały jest także spadek środków (zarówno kwotowo, jak i procentowo) na Mokotowie. Dziwne wydaje się też, że tak mała dzielnica jak Wesoła mogła w 2010 r. przeznaczyć na otwarte konkursy ofert niewiele mniejsze środki niż o wiele większe Bemowo. Trudno się oprzeć wrażeniu, że Żoliborz ogłasza konkursy tylko *pro forma*, gdyż środki na to przeznaczone w 2008 i 2010 r. były bardzo niskie (odpowiednio 20 000 zł i 40 000 zł).

Niezależnie od środków przeznaczanych w poszczególnych dzielnicach na kulturę, rzuca się w oczy dysproporcja w podziale środków na otwarte konkursy ofert i inne działania własne dzielnic. Całkowity brak konkursów w ostatnich trzech latach w Ursusie, czy ogłoszenie konkursu tylko w 2009 r. w Rembertowie, pokazują, że w tych dzielnicach organizacje pozarządowe nie mieszczą się w priorytetach polityki kulturalnej. Smutne to tym bardziej, że „wzmocnienie pozycji organizacji i zapewnienie im równych z innymi podmiotami szans realizacji zadań publicznych (...) z jednoczesnym zapewnieniem odpowiednich środków na ich realizację”¹⁹ stanowi jeden z celów *Programu współpracy m.st. Warszawy w 2010 roku z organizacjami pozarządowymi*. Analizując procentowy udział środków przeznaczonych na otwarte konkursy ofert, widać, że wsparcie działań organizacji stanowi priorytet szczególnie w Śródmieściu i Wilanowie, zaś w nieco mniejszym stopniu w Wesołej. Po macoszemu organizacje są traktowane na Bielanach, Targówku, Woli i Żoliborzu (poza rokiem 2009).

II. STRUKTURA ROZSTRZYGNIEĆ OTWARTYCH KONKURSÓW W LATACH 2008-2009

ROK	2008			2009		
DZIELNICA	Oferty odrzucone pod względem formalnym	Oferty odrzucone pod względem merytorycznym	Przyznane dotacje	Oferty odrzucone pod względem formalnym	Oferty odrzucone pod względem merytorycznym	Przyznane dotacje
BEMOWO	18	2	4	10	2	2
BIAŁOŁĘKA	0	5	7	0	11	4

¹⁹ Rozdział I, § 3.3 *Programu współpracy m.st. Warszawy w 2010 roku z organizacjami pozarządowymi*, Warszawa 2009.

BIELANY	0	5	7	3	3	2
MOKOTÓW	0	0	27	40	0	26
OCHOTA	0	0	5	8	8	4
PRAGA POŁUDNIE	8	7	17	37	0	14
PRAGA PÓŁNOC	0	0	12	17	1	3
REMBERTÓW	-	-	-	Brak rozstrzygnięcia – wszystkie oferty odrzucone z przyczyn formalnych	0	0
ŚRÓDMIEŚCIE	20	12	21	44	11	26
TARGÓWEK	0	0	12	Brak informacji	Brak informacji	1
URSUS ²⁰	-	-	-	-	-	-
URSYNÓW	1	13	13	9	18	11
WAWER	0	0	10	11	2	3
WESOŁA	Brak informacji	2	8	1	1	7 ²¹
WILANÓW	0	0	19	21	0	6
WŁOCHY	10	1	12	7	5	8
WOLA	ok. 70%	-	11	ok. 70% ²²	-	4
ŻOLIBÓRZ	0	0	4	Brak rozstrzygnięcia – wszystkie oferty odrzucone z przyczyn formalnych	-	-

Zestawienie za rok 2010 zawiera tylko częściowe wyniki ze względu na niepełne dane dot. rozstrzygnięć otwartych konkursów ofert.

ROK	2010		
DZIELNICA	Oferty odrzucone pod względem formalnym	Oferty odrzucone pod względem merytorycznym	Przyznane dotacje
BEMOWO	Brak informacji	Brak informacji	4
BIAŁOŁĘKA	2	3	10
BIELANY	1	5	3
MOKOTÓW	7	25	8
OCHOTA	1	8	6
PRAGA POŁUDNIE	Brak informacji	Brak informacji	10
PRAGA PÓŁNOC	10	17	15
REMBERTÓW (konkurs nie został ogłoszony)	- ²³	-	-
ŚRÓDMIEŚCIE	17	37	19
TARGÓWEK	-	-	4
URSUS (konkurs nie został ogłoszony)	-	-	-

²⁰ Brak ogłoszonych konkursów w Ursusie oraz w 2008 r. w Rembertowie.

²¹ Konkurs powtórzony. W pierwszej edycji konkurs nie został rozstrzygnięty: wszystkie złożone oferty zostały odrzucone.

²² Informacja uzyskana bezpośrednio z Wydziału Kultury Dzielnicy Wola.

²³ Puste pole oznacza, że konkurs nie został ogłoszony, bądź nie było rozstrzygnięcia.

URSYNÓW	15	Brak informacji	11
WAWER	4	5	5
WESOŁA	2	1	3
WILANÓW	9	7	5
WŁOCHY	7	8	6
WOLA	-	-	7
ŻOLIBORZ	Brak rozstrzygnięcia – wszystkie oferty odrzucone z przyczyn formalnych		-

Pomiędzy Internetową Księgą Dotacji a archiwum rozstrzygniętych konkursów pojawiają się rozbieżności. Dla przykładu: zgodnie z Zarządzeniem Nr 2711/2009 z dnia 2.03.2009 r. (Rozstrzygnięcie konkursu Dzielnicy Śródmieście) dotacje przyznano 27 organizacjom, wg. Księgi Dotacji – 24; zgodnie z Zarządzeniem Nr 2692/2009 z dnia 25.02.2009 r. (Rozstrzygnięcie konkursu Dzielnicy Białoleka) dotacje przyznano 9 organizacjom, wg. Księgi Dotacji – 4.

Jednym z istotnych narzędzi kształtowania polityki kulturalnej przez dzielnice jest możliwość proponowania tematyki otwartych konkursów ofert dla organizacji pozarządowych. Niestety, nie wszystkie dzielnice wykorzystują to narzędzie w sposób kreatywny. Znaczna część konkursów sprowadza się do trzech podstawowych tematów:

- przedsięwzięć (najczęściej cyklicznych) integrujących i aktywizujących kulturalnie mieszkańców dzielnicy;
- upamiętnienia ważnych wydarzeń i rocznic historycznych (najczęściej wybuchu Powstania Warszawskiego) lub popularyzujących tradycję, historię i dziedzictwo kulturowe danej dzielnicy (czasami w formie widowisk i pokazów historycznych);
- edukacji kulturalnej dzieci i młodzieży (z modyfikacjami w różnych dzielnicach – np. koncerty, warsztaty teatralne, warsztaty z zakresu muzyki, plastyki i filmu) i/lub integracji pokoleniowej.

Część dzielnic wykorzystuje możliwość kreowania polityki kulturalnej przez kierowanie konkursów do bardzo konkretnych grup odbiorców, np.:

- do mieszkańców tzw. „złotego wieku” (Wawer 2008);
- do seniorów i osób niepełnosprawnych (Żoliborz 2008);
- projekty prezentujące dorobek artystyczny, twórców reprezentujących mniejszości narodowe i etniczne (Ursynów 2008).

Niektóre dzielnice poprzez konkursy wpływają na animację kulturalną pewnych przestrzeni lub obiektów, np.:

- letnie koncerty plenerowe w Parku im. St. Żeromskiego (Żoliborz 2009);
- spotkania z tradycją bożonarodzeniową przy centralnej choince Dzielnicy na Placu Narutowicza (Ochota 2008);
- letnie koncerty promenadowe w Ogrodzie Saskim (Śródmieście 2008, 2009, 2010);

- animacja kulturalna terenu Saskiej Kępy oraz Parku im. I.J. Paderewskiego (Praga Południe 2008 i 2009);
- animacja kulturalna Placu Narutowicza, Parku Szczęśliwice i Parku Zasława Malickiego (Ochota 2009);
- realizacja plenerowych wydarzeń kulturalnych w Parku Ujazdowskim, Dolinie Szwajcarskiej i Ogrodzie Krasińskich (Śródmieście 2010).

Gorzej, gdy dzielnice wykorzystują otwarte konkursy ofert do wspierania projektów, mających na celu animację kulturalną miejsc i obiektów stanowiących ich własność, np.:

- „promocja miejsca przeznaczonego pod budowę Ursynowskiego Centrum Kultury” (Urysnów 2008);
- przygotowanie i realizacja projektów plenerowych dotyczących sezonu letniego na terenie dzielnicy (w szczególności na terenie Centrum Kultury i Rekreacji im. M. Kotańskiego przy ul. 1 Sierpnia) – (Włochy 2008 i 2009).

Nie mniej symptomatyczne wydaje się ogłaszanie konkursów, których tematyką jest organizacja fragmentu imprezy plenerowej, przygotowywanej przez dzielnice, np.:

- I. przygotowanie oferty programowej cyklicznej imprezy plenerowej „Praskie spotkania z kulturą” – pikniku artystycznego na ulicy Żąbkowskiej (Praga Północ 2008, 2009, 2010);
- II. realizacja Pikniku Wielokulturowego „Żegnaj lato na Bielanach” (Bielany 2009).

Pozbawione sensu wydaje się ogłaszanie przez Dzielnicę Śródmieście konkursu na:

- realizację wydarzeń kulturalnych na Starym i Nowym Mieście (Śródmieście 2009);
- realizację plenerowych wydarzeń kulturalnych na Trakcie Królewskim, na odcinku ulic Nowy Świat i Krakowskie Przedmieście (Śródmieście 2009 i 2010);

biorąc pod uwagę, że w *gros* projektów finansowanych przez Biuro Kultury m.st. Warszawy jest organizowana właśnie na Starówce i w okolicach Traktu Królewskiego.

III. CHARAKTERYSTYKA ORGANIZACJI, KTÓRE OTRZYMAŁY DOTACJE W OTWARTYCH KONKURSACH W LATACH 2008 - 2009

ORGANIZACJE, KTÓRE DOSTAWAŁY DOTACJE NAJCZĘŚCIEJ					
Lp.	WNIOSKODAWCA	NAZWA PROJEKTU /IMPREZY	KWOTA UDZIELONEJ DOTACJI W ZŁ	DZIELNICA	ROK
A	Fundacja Wspierania Inicjatyw Lokalnych NOK	„Wiolinka i Basik wędrują przez świat”	22 800	Włochy	2008
A	Fundacja Wspierania Inicjatyw Lokalnych NOK	„W kręgu duetu gitary klasycznej”	15 000	Wilanów	2008
A	Fundacja Wspierania Inicjatyw Lokalnych NOK	„Przygody Wiolinki i Basika w Krainie Muzyki i Plastyki”	17 000	Mokotów	2008

A	Fundacja Wspierania Inicjatyw Lokalnych NOK	Atlas ursynowski	14 100	Ursynów	2008
B	Stowarzyszenie Scena 96	„III Teatralny Ogród”	22 000	Włochy	2008
B	Stowarzyszenie Scena 96	Kino_niezalezni.pl	10 000	Praga Północ	2008
B	Stowarzyszenie Scena 96	„Wieczór w Teatrze” – Wilanów 2008	35 000	Wilanów	2008
B	Stowarzyszenie Scena 96	„Ochockie lato teatralne”	40 000	Ochota	2008
B	Stowarzyszenie „Scena 96”	III Przegląd Teatrów OFF-owych „Podziemie Kamedulskie”	10 000	Bielany	2008
B	Stowarzyszenie Scena 96	VIII Międzynarodowy Festiwal „Dziecięce Lato Teatralne”	44 000	Mokotów	2008
B	Stowarzyszenie Scena 96	IV Teatralne Wakacje	36 650	Praga Południe	2008
C	Fundacja AVE	III Ogólnopolski Festiwal Garażowych Zespołów Rockowych „Dobre Przesłanie”	8 000	Białoleka	2008
C	Fundacja AVE	III Wokalia	8 000	Białoleka	2008
C	Fundacja AVE	„Białoleka Drewniana”	4 000	Białoleka	2008
C	Fundacja AVE	Warsztaty wokalne „Różne gatunki, szkoły i techniki – ta sama muzyka”	5 100	Targówek	2008
C	Fundacja AVE	Święto muzyki sakralnej „Cecyliada”	10 600	Targówek	2008
D	Fundacja „Dom Kultury”	„Objazdowy Dom Kultury”	13 500	Wawer	2008
D	Fundacja „Dom Kultury”	Wskazówki dla początkujących pisarzy	11 000	Ursynów	2008
D	Fundacja „Dom Kultury”	„Bajka – kulturalno-artystyczna świetlica:	10 000	Białoleka	2008
D	Fundacja „Dom Kultury”	Cykl warsztatów literackich pt. „Wskazówki dla początkujących pisarzy”	8 100	Targówek	2008
E	Stowarzyszenie Artystyczne „Stara Miłosa”	„Wesoła Akademia Sztuk Plastycznych”	5 000	Wesoła	2008
E	Stowarzyszenie Sąsiedzkie „Stara Miłosa”	„Akademia Umiejętności 2008”	6 000	Wesoła	2008
E	Stowarzyszenie Artystyczne „Stara Miłosa”	„Festiwal Kolęd i Pastorałek”	7 000	Wesoła	2008
E	Stowarzyszenie Sąsiedzkie „Stara Miłosa”	„Artystyczna Estrada w Wesołej”	25 000	Wesoła	2008

F	„Przywrócić Dzieciństwo” Towarzystwo Przyjaciół Dzieci Ulicy im. Kazimierza Lisieckiego - Dziadka	„Z muzyką za Pan Brat”	3 600	Włochy	2008
F	„Przywrócić Dzieciństwo” Towarzystwo Przyjaciół Dzieci Ulicy im. Kazimierza Lisieckiego - Dziadka	„Spotkania z kulturą”	4 480	Włochy	2008
F	„Przywrócić Dzieciństwo” Towarzystwo Przyjaciół Dzieci Ulicy im. Kazimierza Lisieckiego „Dziadka”	„COOLTURA'2008” – program stymulacji rozwoju kulturalnego młodzieży z Ogniska Wychowawczego „Starówka”	10 000	Śródmieście	2008
F	„Przywrócić Dzieciństwo” Towarzystwo Przyjaciół Dzieci Ulicy im. Kazimierza Lisieckiego – Dziadka”	„Zabawy ze Sztuką”	5 000	Mokotów	2008
F	„Przywrócić Dzieciństwo” Towarzystwo Przyjaciół Dzieci Ulicy im. Kazimierza Lisieckiego – Dziadka	Ze sztuką i kulturą na Ty	5 000	Praga Północ	2008
G	Fundacja Scena Współczesna	„Tradycja na wyciągnięcie ręki” – spotkania cykliczne zakończone uruchomieniem strony internetowej	20 000	Włochy	2008
G	Fundacja Scena Współczesna	„Platforma tańca” – prezentacje w Okęckiej Sali Widowiskowej	20 000	Włochy	2008
G	Fundacja Scena Współczesna	„Zawirowania w plenerze” – plenerowy spektakl teatru tańca”	5 355	Włochy	2008
A	Fundacja Wspierania Inicjatyw Lokalnych NOK	Ursynów ma teatr	55 000	Ursynów	2009
A	Fundacja Wspierania Inicjatyw Lokalnych - NOK	Letnie koncerty plenerowe Lipiec 2009	16 000	Włochy	2009
A	Fundacja Wspierania Inicjatyw Lokalnych „ NOK”	Letnie koncerty plenerowe w parku im. S. Żeromskiego	40 000	Żoliborz	2009
B	Stowarzyszenie „Scena 96”	„Niedzielne bajeczki” Bielański Przegląd Teatrów dla Dzieci	13 800	Bielany	2009
B	Stowarzyszenie SCENA 96	Teatralne Wakacje	40 600	Praga Południe	2009
B	Stowarzyszenie Scena 96	Ochockie Lato Teatralne	45 000	Ochota	2009

B	Stowarzyszenie Scena 96	IX Festiwal „Dziecięce Lato Teatralne”	45 000	Mokotów	2009
B	Stowarzyszenie Scena 96	Wakacyjny Skład Bajek	31 000	Praga Północ	2009
C	Stowarzyszenie Serduszko dla Dzieci	Animacja dla mieszkańców Dzielnicy Praga Północ	20 000	Praga Północ	2009
C	Stowarzyszenie Serduszko dla Dzieci	Przedsięwzięcia związane z edukacją kulturalną dzieci i młodzieży	9 000	Praga Północ	2009
C	Stowarzyszenie Serduszko dla Dzieci	Zakątek kultury bałkańskiej	40 000	Praga Północ	2009

Analizując wyniki konkursów z lat 2008 i 2009 pod kątem organizacji, które otrzymały najwięcej dotacji, można wyróżnić ich dwa typy. Po pierwsze, organizacje typowo lokalne, jak np.: Stowarzyszenie Serduszko dla Dzieci, działające na Pradze Północ, Fundacja Scena Współczesna w dzielnicy Włochy, Stowarzyszenie Artystyczne „Stara Miłostna” w Wesołej, które uzyskują dofinansowanie tylko w jednej dzielnicy, jednak z kilku zadań i konkursów. Drugi typ to organizacje ogólnowarszawskie zdobywające środki w kilku różnych dzielnicach, np. Stowarzyszenie Scena 96, „Przywrócić Dzieciństwo” Towarzystwo Przyjaciół Dzieci Ulicy im. Kazimierza Lisieckiego – Dziadka, Fundacja „Dom Kultury”, Fundacja Wspierania Inicjatyw Lokalnych NOK.

ORGANIZACJE, KTÓRYM PRZYZNANO NAJWIĘKSZE DOTACJE					
Lp.	WNIOSKODAWCA	NAZWA PROJEKTU /IMPREZY	KWOTA UDZIELONEJ DOTACJI W ZŁ	DZIELNICA	ROK
1.	Stowarzyszenie „Muzyka bez granic”	Quem Quaeritis – Misterium Drogi Krzyżowej	75 000	Mokotów	2008
2.	Stowarzyszenie - Towarzystwo Kultury Teatralnej Zarząd Główny	A co u nas na Ochocie	73 500	Ochota	2008
3.	TKKF Ognisko „Chomiczówka	Identyczna, jak nazwa zadania	60 000	Bielany	2008 ²⁴
4.	Fundacja Artystyczna Concentus Pro Arte	Letnie koncerty promenadowe w Ogrodzie Saskim	55 000	Śródmieście	2008
5.	Nowa Orkiestra Kameralna Fundacja	Letni Festiwal Nowego Miasta 2008	54 340	Śródmieście	2008
6.	Stowarzyszenie Scena 96	VIII Międzynarodowy Festiwal „Dziecięce Lato Teatralne”	44 000	Mokotów	2008
7.	Fundacja PRO ARTE	I Festiwal Wokalny „Wilanów 2008”	43 000	Wilanów	2008

²⁴ Całą kwotę przeznaczoną na to zadanie dostała jedna organizacja.

8.	Stowarzyszenie „Nowy Świat”	Letnie spotkania na Nowym Świecie – Festiwal Żywności „Nowy Świat Smaków”	42 000	Śródmieście	2008
9.	Stowarzyszenie Scena 96	Ochockie lato teatralne	40 000	Ochota	2008
1.	Nowa Orkiestra Kameralna Fundacja	II Letni Festiwal Nowego Miasta 2009	76 000	Śródmieście	2009
2.	Stowarzyszenie „Nowy Świat”	Weekendowe spotkania na Nowym Świecie; Kulturalny Nowy Świat	75 000	Śródmieście	2009
3.	Towarzystwo Śpiewacze na Saskiej Kępie	II Jesień z Muzyką na Saskiej Kępie	70 000	Praga Południe	2009
4.	Fundacja Wspierania Inicjatyw Lokalnych-NOK	Królewskie popołudnia jazzowe	60 000	Śródmieście	2009
5.	Stowarzyszenie „Muzyka bez granic”	„Misterium Crucis” - siedem ostatnich słów Chrystusa na Krzyżu	60 000	Mokotów	2009
6.	Stowarzyszenie na rzecz Warszawy, Edukacji, Studentów i Tolerancji „WEST”	IX Warszawskie Spotkania Komiksowe	58 000	Śródmieście	2009
7.	Fundacja Wspierania Inicjatyw Lokalnych NOK	Ursynów ma teatr	55 000	Ursynów	2009
8.	Fundacja Jednym Głosem	Festiwal „Jazz pod Gwiazdami”	55 000	Wilanów	2009
9.	Fundacja Contrapunctum	Przedsięwzięcie stanowiące ofertę programową cyklicznej imprezy plenerowej „VI Praskie spotkania z kulturą” – piknik artystyczny na ulicy Żąbkowskiej w dniu 6 września 2009 r.	50 000	Praga Północ	2009
10.	Stowarzyszenie Sztuk Wyższych	Cykl działań artystycznych odwołujący się do ochockich tradycji, popularyzujących muzykę folk – country – blues - „Ochota na... piknik”	50 000	Ochota	2009

W 2008 r. najwyższą dotacją przyznaną przez dzielnicowy wydział kultury było 75 tys. zł, zaś w roku następnym 76 tys. zł. Porównując rok 2008 i 2009 można zaobserwować nieznaczny wzrost dużych dotacji oraz zwiększenie kwot. W 2008 r. najwięcej dużych dotacji przyznał Mokotów i Śródmieście, zaś w 2009 r. wśród dużych dotacji dominują przede wszystkim dotacje Śródmieścia. Tylko dwie organizacje dostały w jednym roku duże dotacje z dwóch różnych dzielnic: w 2008 roku było to Stowarzyszenie Scena 96, zaś w 2009 r. - Fundacja Wspierania Inicjatyw Lokalnych –NOK.

*„w kulturze pewne rzeczy
czasami wynikają z biegu zdarzeń”²⁵*

EWALUACJA PROJEKTÓW ON-GOING W DZIELNICACH WARSZAWY²⁶

TECHNIKI BADAWCZE

W realizacji badania zastosowano wywiad swobodny z dyspozycjami skierowany do odbiorców oraz organizatorów wydarzenia, analiza dokumentacji fotograficznej, obserwacja uczestnicząca (analiza notatek badawczych). **Próba badawcza:** osiem imprez/projektów realizowanych przez organizacje pozarządowe ze środków dzielnicowych wydziałów kultury. Każdy z projektów był organizowany w innej dzielnicy. Badane projekty różniły się zarówno pod względem tematyki, jak i skali przedsięwzięcia (impreza taneczna, festiwal rockowy, wycieczka krajoznawcza, spektakl teatralny, koncert muzyki klasycznej). W ramach badania przeprowadzono wywiady z 38 uczestnikami/odbiorcami wydarzeń oraz z dwoma organizatorami.

I. WYNIKI BADAŃ

1) Łoś na Kalinowej Łączce

W dniu 4 września 2010 r. realizowany był projekt pt. „Łoś na Kalinowej Łączce”, którego organizatorem było Stowarzyszenie Przewodników Turystycznych „Złota kaczka”. Projekt był finansowany ze środków Wydziału Kultury Dzielnicy Bemowo. Wydarzenie miało formę spaceru krajoznawczego po okolicach Fortu Radiowo na Bemowie i na terenach rezerwatów „Łosiowe Bagno” oraz „Kalinowa Łąka”. Wywiady przeprowadzono z trzema uczestnikami (K – 50, K – 50, M – 40).

Uczestnicy ocenili projekt pozytywnie. Podkreślano lokalność działania, odkrywanie nowych miejsc we własnej okolicy, łączenie informacji na temat miejsc historycznych i przyrodniczych. O projekcie nasi rozmówcy dowiedzieli się bądź ze strony organizatora, bądź strony Urzędu Dzielnicy Bemowo. Respondenci uważali, że impreza była bardzo źle rozreklamowana – stąd mała frekwencja. Uczestnicy byli już na wycieczkach po okolicach Bemowa w poprzednich latach (stąd też wiedzieli, że taki projekt będzie realizowany). Ponadto wszyscy uczestnicy znali nazwę organizatora projektu. Zdaniem respondentów projekt pasuje do charakteru dzielnicy i ukazuje jej nieznane i zapomniane miejsca i historię. Ponadto nasi rozmówcy uważali, że brakuje imprez o podobnym charakterze, powinny być one organizowane częściej oraz lepiej reklamowane.

OCENA PROJEKTU:

Zauważalny jest lokalny charakter przedsięwzięcia. Tematyka dotyczyła historii okolic Bemowa i

²⁵ Wywiad przeprowadzony w dniu 3.09.2010 w Wydziale Kultury Dzielnicy Ochota.

²⁶ Realizacja badań: Jędrzej Burszta, Maja Dobiasz, Magdalena Góralska, Anna Kalinowska, Anna Koc, Aleksandra Litorowicz. Zestawianie i opracowanie wyników: Karol Wittels.

uczestnicy wycieczki byli mieszkańcami tej dzielnicy. Projekt zdecydowanie nastawiony na niewielką grupę odbiorców zainteresowanych tematyką, jednak liczba odbiorców zmusza do zastanowienia się nad sensownością finansowania takich wydarzeń ze środków publicznych. Organizator zadbał jednak o gadżety promocyjne oraz informowanie o instytucji wspierającej. Dziwny wydaje się fakt, że wydarzenie o charakterze krajoznawczym zostało dofinansowane z Wydziału Kultury.

2) V Festiwal Garażowych zespołów rockowych „Dobra strona rocka”

V Festiwal Garażowych zespołów rockowych „Dobra strona rocka” odbywał się w dniach 25 - 26 września 2010 r. w Białoleńskim Ośrodku Kultury. Realizatorem była Fundacja AVE, zaś projekt sfinansowano ze środków Wydziału Kultury Urzędu Dzielnicy Białoleka. Badacze przeprowadzili wywiady z pięcioma uczestnikami wydarzenia (M – 18, M – 22, K – 16, K – 50, M – 55).

Na pytanie o ocenę wydarzenia większość respondentów udzieliła pozytywnej odpowiedzi. Jako uzasadnienie wymieniane były: dobra muzyka, dobra organizacja, duży wybór zespołów, niekomercyjność wydarzenia, możliwość posłuchania nieznanych zespołów. Uczestnicy dowiedzieli się o imprezie albo z Internetu, albo od znajomych, ale żaden z badanych nie umiał wymienić nazwy organizatora imprezy. Tylko jeden z badanych uczestniczył w poprzednich edycjach. Zdaniem respondentów impreza nie ma raczej charakteru lokalnego i mogłaby być organizowana w każdej innej dzielnicy. Na pytanie o zapotrzebowanie na imprezy kulturalne w dzielnicy respondenci albo nie mieli zdania, albo uważali, że brakuje imprez i koncertów rockowych.

OCENA PROJEKTU

Impreza organizowana była w przestrzeni zamkniętej, z dobrym wyposażeniem i zapleczem technicznym. Wydarzenie obsługiwali wolontariusze w koszulkach firmowych, z logami. Należy zwrócić uwagę, że Festiwal był dobrze oznakowany: na plakatach widoczne były loga sponsorów i partnerów. Promocja outdoorowa festiwalu opierała się na banerze ok. 2m x 1m, rozwieszonym na ogrodzeniu BOK-u z widocznym logiem głównego organizatora – Fundacji Ave. Na drzwiach budynku wisiał jeden plakat wydarzenia, w środku kilka plakatów rozwieszonych było w hallu oraz wokół biura festiwalu. W biurze festiwalu dostępna była gazeta festiwalowa i gadżety Fundacji Ave. Szata graficzna plakatów mało przejrzysta i mało zachęcająca. Natomiast główny patron medialny – Radio Dla Ciebie – był niewidoczny. W trakcie imprezy nie było też żadnych innych mediów. Odbiorcami byli głównie ludzie młodzi, wnioskując z wywiadów, raczej osoby nieprzypadkowe.

3) „Zabawa na dechach” podczas pikniku „Żegnaj Lato na Bielanach”

Organizatorem projektu było Stowarzyszenie Dom Tańca. Impreza odbywała się podczas pikniku „Żegnaj Lato na Bielanach”, organizowanego przez Urząd Dzielnicy Bielany. Wydarzenie odbywało się 26 września 2010 r., w okolicach stacji Metro Słodowiec. W ramach badania przeprowadzono wywiady z trzema uczestnikami (K – 25, K – 70, M – 50) oraz organizatorem.

Na pytanie o ocenę wydarzenia wszystkie trzy osoby badane udzieliły pozytywnej odpowiedzi.

Podkreślony został międzypokoleniowy charakter wydarzenia, jego atmosfera oraz interdyscyplinarność (muzyka, taniec, klimat z innej epoki). Jeden z uczestników negatywnie ocenił ograniczoną przestrzeń, w której odbywało się wydarzenie. O imprezie uczestnicy dowiedzieli się: ze środowiska hutników i kibiców, z gazety „Nasze Bielany”, przez „pocztę pantoflową”. Wszyscy przez nas pytani uczestniczyli w poprzednich edycjach tego wydarzenia, jednak nie umieli wymienić organizatora imprezy lub wskazywali na urząd dzielnicy. Zdaniem uczestników impreza pasuje do charakteru dzielnicy. Uważają także, że w dzielnicy brakuje imprez plenerowych o podobnym charakterze.

Zdaniem organizatora jest to jedyna tego typu impreza w Warszawie. Od lat współpracują z dzielnicą, przy czym w poprzednich edycjach finansowanie nie było w ramach konkursów, tylko organizatorzy pikniku sami się zgłaszali do władz dzielnicy z propozycją współorganizacji. Promocją całości wydarzenia (w tym także „Zabawy na dechach”) zajmuje się Urząd Dzielnicy. Stowarzyszenie ograniczyło promocję do informacji na własnej stronie internetowej, promocji za pomocą facebooka oraz mailingu. Zdaniem organizatora minusem pikniku jest to, że łączy różnego typu wydarzenia – nie mające ze sobą wiele wspólnego: równocześnie z tańcami trwa piknik dla osób niepełnosprawnych, a wieczorem odbywa się koncert Budki Suflera.

OCENA PROJEKTU

Za pozytywne należy uznać, że wydarzenie było skierowane do dużej grupy odbiorców, wzbudzało zainteresowanie i zostało ocenione za potrzebne w dzielnicy. Za minus można uznać fakt, że organizator całość promocji pozostawił Urzędowi Dzielnicy. W związku z tym, że była to impreza łączona (współorganizacja) odbiorcy byli zdezorientowani i nie wiedzieli, kto jest organizatorem przedsięwzięcia. Odbiorcy – mieszkańcy dzielnicy w różnym wieku.

4) Spektakl „PRAGNIENIE”

Spektakl odbył się 8 września 2010 r. na podwórku-placu zabaw między blokami na Grochowie (Praga Południe). Organizatorem było Stowarzyszenie CREO. Wywiady przeprowadzono z sześcioma uczestnikami wydarzenia (M – 30, M – 50, K – 45, K – 30, K – 50, K – 60).

Generalnie, respondenci ocenili wydarzenie pozytywnie. Podkreślano międzypokoleniowy charakter imprezy, co pozwoliło uczestniczyć w niej całym rodzinom. Niektórzy odbiorcy narzekali na wybór miejsca – przestrzeni otwartej, ponieważ według nich osoby z zewnątrz zakłócały odbiór wydarzenia. Dla innych z kolei fakt, że impreza była organizowana w sąsiedztwie, była zdecydowanym plusem. Wszyscy badani o imprezie dowiedzieli się z plakatów powieszonych na klatkach schodowych okolicznych bloków, bądź w przedszkolach. Żadna z pytaných osób nie знаła organizatora. Część myślała, że jest nim Centrum Promocji Kultury, inni, że Urząd Dzielnicy. Nikt nie doczytał ulotki. Zdaniem jednego z respondentów takie wydarzenie bardziej pasuje do Starego Miasta. Z jednej strony dobrze, że w dzielnicy coś się dzieje, z drugiej jednak – w tym przypadku nie do końca zgrało się z otoczeniem. Zdaniem innych impreza pasuje o tyle, że jest skierowana do różnych grup wiekowych. Respondenci uważali, że w dzielnicy dużo się dzieje, ale brakuje imprez

otwartych, ogólnodostępnych (szczególnie organizowanych w najbliższej okolicy i skierowanych do dzieci i młodzieży).

OCENA

Wydaje się, że wybór miejsca – pozornie bardzo atrakcyjny (podwórko między blokami) – okazał się nietrafiony i nieodpowiedni do tego typu wydarzenia. Otwarty charakter przestrzeni przeznaczonej na organizację spektaklu powodował udział przypadkowych osób, które rozpraszały uczestników. Ważnym elementem projektu był lokalny charakter oraz skierowanie go do różnorodnych grup wiekowych. Grupę odbiorców stanowiły osoby w różnym wieku i różnej płci – były to zarówno osoby starsze, rodzice z dziećmi, jak i nastolatki. Publiczność spektaklu ostatecznie stanowiło łącznie około 30 osób. Mocną stroną projektu była jego promocja i rozpoznawalność, gorzej wypadła reklama własnej instytucji jako organizatora przedsięwzięcia. Przed początkiem sztuki, spektakl został zapowiedziany przez członka Stowarzyszenia CREO, widownia została poinformowana, kto organizuje i kto sponsoruje wydarzenie. Zostały rozdane ulotki informacyjne ze wszystkimi istotnymi informacjami oraz widocznym logo sponsora i organizatora. Pomimo tego, nikt z odbiorców nie wiedział, kto jest organizatorem.

5) KulMIXtura

Impreza uliczna, odbywała się 5 września 2010 r. na Pradze Północ, ul. Ząbkowskiej wraz przyległymi podwórkami oraz na fragmencie ul. Brzeskiej. Głównym organizatorem był Urząd Dzielnicy Praga Północ, sponsorem Lotto, jednak poszczególne podwórka były zagospodarowane przez różne organizacje, które na ten cel otrzymały środki z dzielnicy w trybie konkursowym. Wywiady przeprowadzono z siedmioma uczestnikami wydarzenia (M – 45, M – 60, K – 25, K - 40, K - 20, M – 25, K - 25).

Wszystkie pytane osoby bardzo pozytywnie oceniały wydarzenie. Respondenci zwracali uwagę na różnorodność oferty (muzyka, taniec, kuchnia z różnych krajów), na możliwość zobaczenia w jednym miejscu tylu różnych kultur, na ciekawą ofertę muzyczną. Uczestnicy narzekali jedynie na słabą informację i oznakowanie imprezy. Generalnie, uczestnicy dowiedzieli się o imprezie od znajomych, z gazety bądź z Internetu. Większość respondentów nie знаła organizatora/organizatorów imprezy. Jedna osoba wymieniła Urząd Dzielnicy Praga Północ, a dwie firmę Lotto (która była sponsorem wydarzenia). Wszyscy pytani uczestnicy byli zdania, że wydarzenie pasuje do charakteru dzielnicy, jak również ulicy Ząbkowskiej. Uzasadnienia były jednak różnorodne: „ponieważ ludzie przebywają ze sobą i poznają różne kultury” (element integracyjny), „ponieważ Praga stanowi zlepek kulturowy, a ta impreza to pokazuje”, ponieważ „przełamuje negatywne stereotypy Pragi”, ponieważ „Praga w Warszawie to jest slogan, który koniecznie wymaga uzasadnienia i nowej interpretacji”. Respondenci byli zdania, że choć w dzielnicy sporo się dzieje, brakuje wyczerpującej informacji na ten temat. Powinno być jak najwięcej imprez o podobnym charakterze, w szczególności koncertów i wydarzeń w otwartej przestrzeni oraz nawiązujących do praskiego folkloru. Powinno się też „ożywiać” podwórka i

mocniej wykorzystywać przestrzeń w dawnej Wytwórni Wódek Koneser.

OCENA

Impreza masowa, dobrze zorganizowana logistycznie, umiejętnie wykorzystująca przestrzeń ul. Żąbkowskiej i przyległych podwórek. Bardzo różnorodna oferta kulturalna, niestety nie zawsze na wysokim poziomie (na scenie głównej występowały zarówno profesjonalne zespoły, jak i półamatorskie). Niewątpliwie ważnym elementem było ożywienie podwórek, co miało też na celu włączenie mieszkańców w uczestnictwo w wydarzeniu (niestety, niektórzy mieszkańcy byli wyraźnie niezadowoleni z „wtargnięcia obcych” na ich teren). Za minus trzeba uznać zupełny chaos informacyjny. Dużo osób sprawiało wrażenie zagubionych i przytłoczonych wielością i różnorodnością oferty. Co więcej, zabrakło dokładnego programu prezentowanego w widocznych miejscach. W związku z tym wielu uczestników trafiało do poszczególnych podwórek przypadkowo, często narzekając, że przyszli na koniec jakiegoś koncertu lub pokazu tańca. Ponadto nie było informacji o organizatorach – zarówno głównym, jak i części podwórek. Wyróżniały się tylko loga i gadżety firmy Lotto – sponsora imprezy.

6) Cykl Koncertów Promenadowych w Ogrodzie Saskim

Badane wydarzenie odbywało się 22 sierpnia 2010 r. w Ogrodzie Saskim (Śródmieście), zaś organizatorem była Fundacja Cultura Animi. W ramach badania przeprowadzono wywiady z pięcioma uczestnikami (M – 30, K – 35, K – 30, K – 55, M – 20).

Koncert spotkał się z bardzo pozytywnymi ocenami uczestników. Respondenci zwracali uwagę na połączenie kultury i przyrody, muzyki klasycznej i zieleni, projektu dla młodych i starszych itd. Większość osób trafiła na koncert przypadkowo – przechodząc lub przejeżdżając przez park rowerem. Nikt z respondentów nie znał organizatora projektu. Zdaniem uczestników impreza była kiepsko rozreklamowana, żałowali, że trafili tam przypadkowo. Uczestnicy podkreślali, że w Śródmieściu nie brakuje imprez, ale często brakuje informacji o nich.

OCENA

Impreza dobrze zorganizowana, z profesjonalnym zapleczem technicznym, ciekawie wkomponowana w zieloną przestrzeń parku. Pozytywnie należy też ocenić poziom artystyczny wydarzenia. Zdecydowanie słaba promocja wydarzenia, dzięki zorganizowaniu imprezy w przestrzeni publicznej odwiedzanej przez wiele osób, nie wpłynęła negatywnie na liczbę odbiorców. Być może organizator stawiał sobie za cel przyciągnięcie ludzi przypadkowych, którzy na co dzień nie interesują się muzyką klasyczną. Słaba była jednak także promocja w samym miejscu wydarzenia, ograniczająca się do rozstawienia dwóch tablic (standów) i wetknięcia w nie ulotek informacyjno-promocyjnych.

7) „Chopin na Ursynowie”

Koncert odbywał się 12 września 2010 r. w Domu Kultury Imielin (Dzielnica Ursynów).

Organizatorem była Fundacja Mecenat Sztuki. Wywiady przeprowadzono z pięcioma odbiorcami wydarzenia (M – 25, K – 65, M – 20, K – 40, K – 50).

Respondenci docenili wysoki poziom artystyczny, oryginalny sposób interpretacji muzyki Chopina na instrumenty dęte oraz kameralny charakter imprezy. Uczestnicy negatywnie ocenili miejsce organizacji koncertu. Uczestnicy dowiedzieli się o imprezie z różnorodnych źródeł: z portalu „Kulturalna Warszawa”, z plakatów w okolicy, z gazety „Południe”, z informacji od organizatora. Respondenci narzekali na złe oznakowane budynku, brak plakatów itd. Większość uczestników nie знаła organizatora. Zdaniem respondentów wydarzenie pasuje do dzielnicy ze względu na inteligencki charakter Ursynowa. Brakuje imprez na poziomie, a nie każdy ma możliwość i czas jeździć do centrum. Generalnie w dzielnicy nie brakuje działań kulturalnych, poza koncertami dla młodych oraz wydarzeniami dla osób starszych.

OCENA

Pomimo szerokiej i różnorodnej promocji oraz wysokiego poziomu koncertu przyszło zaledwie 15 osób (na 100 osobową salę). Plakat promocyjny zawierał wszystkie wymagane loga, niestety był zupełnie niewidoczny w miejscu realizacji projektu. Na drzwiach wejściowych była jedynie powieszona niewielka kartka z informacją.

8) Falenickie Koncerty Letnie - Muzyka Krzysztofa Komedy

Organizatorem koncertu było Falenickie Towarzystwo Kulturalne. Wydarzenie odbyło się 12 września 2010 r. w Kościele N.S.P.J w Falenicy (Dzielnica Wawer). Przeprowadzone zostały cztery wywiady z uczestnikami (M – 37, M – 45, K – 15, M – 60) oraz jeden z organizatorem.

Respondenci na temat wydarzenia mieli bardzo zróżnicowane zdania: dwóm osobom podobało się bardzo ze względu na „ciekawy sposób interpretacji” oraz klimat koncertu, który odbywał się w kościele. Pozostałe dwie osoby uznały koncert za „taki sobie” lub kiepski. Uczestnicy dowiedzieli się o wydarzeniu: z kościoła, poprzez osobiste zaproszenie, od znajomych. Trzech na czterech respondentów znało organizatora koncertu. Zdaniem uczestników koncertu, wydarzenie nie tylko pasuje do charakteru dzielnicy, ale też wpływa na integrację mieszkańców. Respondenci byli zdania, że w ich dzielnicy dużo się dzieje w obszarze kultury, co najwyżej brakuje koncertów muzyki rozrywkowej.

WYWIAD Z ORGANIZATOREM

Zdaniem organizatora środki uzyskane z dzielnicy pozwalają jedynie zapłacić artystom skromne honoraria. Pozostałe koszty koncertu są pokrywane ze składek, darowizn. Zdaniem organizatora koncertu, „to wymaga gimnastyki, żeby znaleźć artystów, którzy są niezbyt drodzy i jednocześnie dobrzy”. Na koncerty przychodzi średnio 200 osób, co jest sporą frekwencją na tego typu wydarzeniach.

OCENA

Impreza wydaje się trafiona i pasująca do charakteru dzielnicy. Organizacja koncertów w kościele dodaje wydarzeniu klimatu, a jednocześnie sprzyja przyciągnięciu większej liczby uczestników (mieszkańców Falenicy). Promocja wydarzenia skromna i ograniczona do lokalnych instytucji, ale wydaje się trafiona ze względu na lokalny charakter wydarzenia.

*„...nie tylko czujemy się organizacją ogólnomiejską,
ale wręcz jak objazdowy dom kultury”²⁷*

STUDIUM PRZYPADKU ²⁸

Do badania zostały wytypowane dwie warszawskie organizacje pozyskujące środki z dzielnicowych wydziałów kultury w ramach otwartych konkursów ofert. Stowarzyszenie Scena 96 to organizacja, która w latach 2008 - 2009 pozyskała najwięcej środków z różnych dzielnic Warszawy. Z kolei Stowarzyszenie „Serduszko dla dzieci” to organizacja, która stale pozyskuje środki w jednej dzielnicy Praga Północ. W ramach badania przeprowadzono analizę stron internetowych organizacji, analizę sprawozdań finansowych i merytorycznych z lat 2008 i 2009 oraz wywiady z przedstawicielami zarządów obu organizacji.

I. Stowarzyszenie Scena 96

Stowarzyszenie działa od 1996 roku, a więc jest – jak na polskie realia – organizacją z dużym doświadczeniem. Stowarzyszenie posiada biuro oraz dzieli salę konferencyjno-szkoleniową z innymi organizacjami wspólnie wynajmującymi lokal. Podstawową stroną internetową jest strona sztandarowego projektu „Sztuka ulicy” (www.sztukaulicy.pl). Ponadto organizacja posiada swój profil na portalu Facebook.

Głównym projektem, realizowanym corocznie jest Międzynarodowy Festiwal Sztuka Ulicy, finansowany z m.in. środków Biura Kultury, mający w tym roku już osiemnastą edycję. Patrząc na działalność organizacji z punktu widzenia realizacji działań na poziomie dzielnic, wymienić należy następujące stałe inicjatywy:

- Dziecięce Lato Teatralne,
- Przegląd Teatrów Offowych „Podziemie Kamedulskie”,
- Teatr Scena

oraz

- w dzielnicy Praga Południe – Teatralne Wakacje, w XIV Ogrodzie Jordanowskim przy ul. Nobla 18/26 i w Parku Obwodu Praga AK przy ul. Podskarbińskiej;
- w dzielnicy Praga Północ – Wakacyjny Skład Bajek na podwórzu pomiędzy kamienicami przy ul. 11 Listopada;
- w dzielnicy Ochota – Ochockie Lato Teatralne w parku przy ul. Wiślickiej;
- w dzielnicy Włochy – Teatralny Ogród w Parku Kombatanta przy ul. Chrościckiego.

Należy podkreślić skuteczność działań Stowarzyszenia, które w 2009 r. pozyskało dotacje na pięć różnych projektów z pięciu różnych dzielnic, zaś w 2008 r. na siedem projektów, z aż siedmiu różnych dzielnic. To czyni Stowarzyszenie Scena 96 jedną z najbardziej aktywnych organizacji w

²⁷ Wywiad z Dariuszem Jarosińskim, przeprowadzony w dniu 2.12.2010 w siedzibie Stowarzyszenia Scena 96.

²⁸ Opracowanie: Karol Wittels.

Warszawie, a zarazem najbardziej skutecznych – część dotacji przekracza jednorazowo kwotę 40 tys. zł, co jak na środki dzielnicowe jest dotacją z kategorii wyższych.

1	Stowarzyszenie Scena 96	III Teatralny Ogród	22 000 zł	Włochy	2008
2	Stowarzyszenie Scena 96	Kino_niezalezni.pl	10 000 zł	Praga Północ	2008
3	Stowarzyszenie Scena 96	Wieczór w Teatrze – Wilanów 2008	35 000 zł	Wilanów	2008
4	Stowarzyszenie Scena 96	Ochockie lato teatralne	40 000 zł	Ochota	2008
5	Stowarzyszenie „Scena 96”	III Przegląd Teatrów OFF-owych „Podziemie Kamedulskie”	10 000 zł	Bielany	2008
6	Stowarzyszenie Scena 96	VIII Międzynarodowy Festiwal „Dziecięce Lato Teatralne”	44 000 zł	Mokotów	2008
7	Stowarzyszenie Scena 96	IV Teatralne Wakacje	36 650 zł	Praga Południe	2008
1	Stowarzyszenie „Scena 96”	„Niedzielne bajeczki” Bielański Przegląd Teatrów dla Dzieci	13 800 zł	Bielany	2009
2	Stowarzyszenie SCENA 96	Teatralne Wakacje	40 600 zł	Praga Południe	2009
3	Stowarzyszenie Scena 96	Ochockie Lato Teatralne	45 000 zł	Ochota	2009
4	Stowarzyszenie Scena 96	IX Festiwal „Dziecięce Lato Teatralne”	45 000 zł	Mokotów	2009
5	Stowarzyszenie Scena 96	Wakacyjny Skład Bajek	31 000 zł	Praga Północ	2009

Jak zauważa w wywiadzie Dariusz Jarosiński – członek Zarządu Stowarzyszenia – nie tylko czują się organizacją ogólnomiejską, ale wręcz jak objazdowy dom kultury. Ogólnowarszawskość przejawia się także w podejściu do odbiorców. Stowarzyszenie zdecydowanie stawia na funkcje artystyczne swoich działań, a nie na integrację lokalną mieszkańców. Choć niektóre projekty mają podobny charakter, w poszczególnych dzielnicach są dostosowywane do lokalnych realiów (potrzeby mieszkańców, przestrzeń). Przedstawienia są często wystawiane w miejscach pierwotnie nie przeznaczonych na działalność artystyczną – np. w ogródkach jordanowskich. Jak podkreśla Dariusz Jarosiński „nie zapraszamy na wydarzenie, lecz szukamy miejsca, gdzie już są ludzie i przychodzimy do nich z ofertą”. Jednocześnie jednak Stowarzyszenie samo nie sprawdza wśród mieszkańców zapotrzebowania na swoje wydarzenia. Zdaniem Stowarzyszenia, takie badanie powinien robić urząd dzielnicy – skoro jest ogłoszony konkurs na tego typu działania, a takie projekty przechodzą, to trzeba założyć, że dzielnica wie, że takie zapotrzebowanie rzeczywiście jest.

II. Stowarzyszenie „Serduszko dla dzieci”

Stowarzyszenie posiada status organizacji pożytku publicznego, nie prowadzi działalności gospodarczej. Środki pozyskane z 1% organizacja przeznacza na: prowadzenie świetlic socjoterapeutycznych; organizację wyjazdów specjalistycznych; organizowanie i promocję wolontariatu; organizację kursów i szkoleń; realizację projektów z zakresu kultury; warsztaty dziennikarskie, filmowe, fotograficzne. W 2008 r. Stowarzyszenie zatrudniało czterech pracowników (trzech wychowawców i jednego psychologa), zaś w 2009 r. 10 osób (dziewięciu wychowawców i instruktorów oraz jednego psychologa). Siedziba organizacji mieści się przy ul. Stalowej 18 lok. 25, zaś biuro przy ul. Jeżynowej 9 A. Należy zwrócić uwagę na oryginalną i przejrzystą stronę internetową, na której znajdują się wszystkie niezbędne informacje. Jednak na podstronie sponsorzy znajduje się tylko lista instytucji. Loga instytucji i sponsorów znajdują się tylko na podstronach projektów.

Przychody z działalności statutowej za rok **2008 wyniosły 417 021,63 zł**. Stowarzyszenie realizowało projekty z zakresu kultury, edukacji, pomocy społecznej:

- Przyjaciele – program dotyczył prowadzenia świetlic socjoterapeutycznych na Pradze-Północ,
- Puzzle – program dotyczył wyjazdów wakacyjnych dla dzieci,
- organizacja I Praskiego Festiwalu Filmowego „Nova Perspektywa”,
- prowadzenie z młodzieżą audycji radiowej „Zupełnie Inny Świat” w Radio Warszawa,
- wydanie kalendarza ze zdjęciami wychowanków „Kolory Pragi 2009”,
- prowadzenie Młodzieżowego Centrum Aktywności Kulturalnej i Medialnej „Praska Światoteka”,
- prowadzenie programu dla wolontariuszy „Studnia”,
- prowadzenie programu „Inkubator Przedsiębiorczości”,
- zajęcia filmowe i fotograficzne.

Przychody z działalności statutowej za rok **2009 wyniosły 616 161,07 zł z czego z dotacji 497 336,00 zł**. Stowarzyszenie realizowało projekty z zakresu kultury, edukacji, pomocy społecznej:

- organizacja II Praskiego Festiwalu Filmowego „Nova Perspektywa”,
- prowadzenie z młodzieżą audycji radiowej „Zupełnie Inny Świat” w Radio Warszawa,
- wydanie kalendarza ze zdjęciami wychowanków „Wafka 2010”,
- prowadzenie Młodzieżowego Centrum Aktywności Kulturalnej i Medialnej „Praska Światoteka”,
- prowadzenie programu „Inkubator Przedsiębiorczości”.

Stowarzyszenie pozyskuje środki z różnych instytucji i działa na szerszym obszarze niż jedna dzielnica, jednak działania *stricte* kulturalne prowadzi tylko na Pradze Północ. Na projekty o charakterze kulturalno-artystycznym organizacja pozyskuje środki tylko z Wydziału Kultury Pragi Północ i jest jego największym grantobiorcą.

1	Stowarzyszenie Serduszko dla Dzieci	Animacja dla mieszkańców Dzielnicy Praga Północ	20 000 zł	Praga Północ	2009
2	Stowarzyszenie Serduszko dla Dzieci	Przedsięwzięcia związane z edukacją kulturalną dzieci i młodzieży	9 000 zł	Praga Północ	2009
3	Stowarzyszenie Serduszko dla Dzieci	Zakątek kultury bałkańskiej	40 000 zł	Praga Północ	2009

Prezes Jarosław Adamczuk zaznacza, że Urząd Dzielnicy Praga Północ jest bardzo otwarty na działania artystyczne. Ze środków dzielnicowych Stowarzyszenie organizuje: festiwal filmowy, Praskie Spotkania z Kulturą i Praską Świątotekę. Choć organizacja realizuje projekty o charakterze eventowym, stara się skupiać na działaniach ciągłych – na animacji kulturalnej i lokalnej. Niestety – zdaniem Jarosława Adamczuka – środki w dzielnicy są stale pomniejszane. W związku z tym to, co zostaje, przeznacza się na „gaszenie pożarów” – czyli na to, co i tak się musi w danym roku odbyć. Problemem wydaje się fakt, że większość projektów eventowych jest realizowana nie dla mieszkańców, tylko dla osób spoza Pragi, często zaś nie starcza środków na działania animacyjne skierowane bezpośrednio do mieszkańców.

Karol Wittels

POLITYKA KULTURALNA W DZIELNICACH WARSZAWY Z PERSPEKTYWY ORGANIZACJI POZARZĄDOWYCH – RAPORT Z BADANIA SONDAŻOWEGO

Celem badania było:

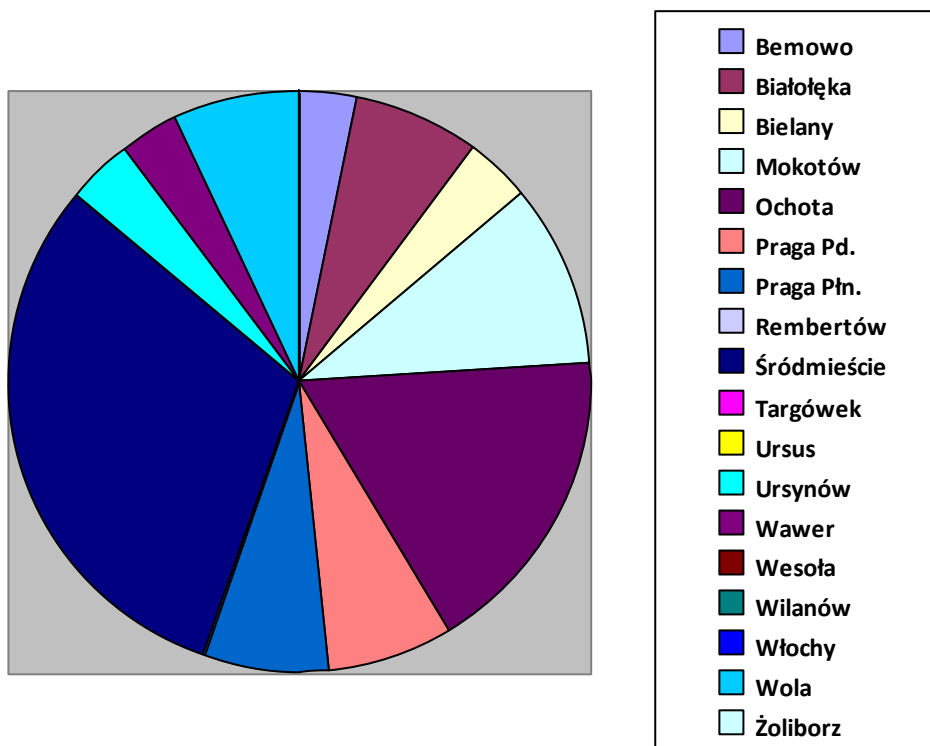
- poznanie problemów i trudności we współpracy organizacji pozarządowych z wydziałami kultury w dzielnicach Warszawy,
- poznanie opinii przedstawicieli warszawskich organizacji pozarządowych na temat realizowania polityki kulturalnej na poziomie dzielnic,
- zebranie informacji dotyczących miejsc w przestrzeni publicznej przeznaczonych na działania kulturalne i artystyczne w poszczególnych dzielnicach.

METODA BADAWCZA:

Badanie zostało przeprowadzone w listopadzie 2010 r. Ankieta została umieszczona na portalu www.moje-ankiety.pl, a link do ankiety został wysłany e-mailem do organizacji oraz umieszczony na stronie (www.obserwatorium.org.pl/projekt_warszawa_lokalna.html).

Dobór próby: ankieta została wysłana do 420 warszawskich organizacji pozarządowych, które w ostatnich trzech latach chociaż raz ubiegały się (złożyły wniosek o dofinansowanie) o środki finansowe z dzielnicowych wydziałów kultury w ramach otwartych konkursów ofert. Na ankietę odpowiedziało 96 osób, jednak w znacznej części były to ankiety niekompletne lub przerwane w trakcie wypełniania. W pełni ankietę wypełniło 29 osób, co stanowi 7% całej grupy objętej badaniem i tylko te odpowiedzi były brane pod uwagę przy analizie treści. Dzięki zastosowaniu filtra wykrywającego IP komputera zablokowano możliwość wielokrotnego udzielania odpowiedzi z tego samego komputera i tej samej przeglądarki.

Struktura próby: wśród organizacji objętych badaniem ponad 55% zostało zarejestrowanych wcześniej niż w ciągu ostatnich trzech lat, ponad 31% w ciągu ostatnich trzech lat, a tylko ponad 10% w ciągu ostatniego roku.

Wykres 1. Rozkład próby wg. dzielnic N=29

Większość badanych organizacji ma swoją siedzibę w dzielnicy Śródmieście (31%), Ochota (17,2%) i Wola (10,3%). Na wysłaną ankietę nie odpowiedziały organizacje z następujących dzielnic: Rembertów, Targówek, Ursus, Wesoła, Wilanów, Włochy i Żoliborz.

WYNIKI BADANIA

MODUŁ I. WSPÓŁPRACA ORGANIZACJI POZARZĄDOWYCH Z WYDZIAŁAMI KULTURY DZIELNIC M.ST. WARSZAWY

Na pytanie, czy w dzielnicy, w której działa organizacja, pracuje Dzielnicowa Komisja Dialogu Społecznego, 58,6% respondentów odpowiedziało twierdząco. Jednocześnie niemal 40% nie wiedziało, czy w ich dzielnicy taka komisja funkcjonuje. Tylko 34,5% respondentów przyznało się do udziału w pracach Dzielnicowej Komisji Dialogu Społecznego.

Spośród respondentów aż 69% przyznało, że w ciągu ostatnich 4 lat nie uzyskało dofinansowania w ramach otwartych konkursów ofert dla organizacji pozarządowych organizowanych przez dzielnicowe wydziały kultury. Z tej perspektywy interesująca wydaje się sytuacja w Śródmieściu, z którego ankietę wypełniło 9 organizacji, ale tylko jedna osoba przyznała, że jej organizacji udało się uzyskać dofinansowanie z Wydziału Kultury Dzielnicy Śródmieście. Z kolei spośród organizacji, które uzyskały dotacje (N=9) 55% zadeklarowało, że były to kwoty między 10 tys. a 30 tys. zł. 22,5% wyników dotyczyło zarówno kwot między 5 tys. a 10 tys. zł, a także powyżej 30 tys. zł.

Najwyższe dotacje (powyżej 30 tys. zł) uzyskały organizacje startujące w otwartych konkursach ofert na Mokotowie i na Ochocie.

Za największy problem we współpracy z dzielnicowymi wydziałami kultury respondenci uznali „niewielkie środki w budżetach dzielnic przyznawane na konkursy” – aż 65,5% odpowiedzi. Za istotne uznali także „nadmierne formalności i biurokrację” oraz „utrudniony dostęp do informacji” (po 20,7%). Wymieniane były także: „niekompetencja urzędników”, „trudności we współpracy z urzędnikami” oraz „brak bezpośredniego kontaktu z urzędnikami”. Tylko jedna organizacja zadeklarowała brak problemów we współpracy.

Aż 69% respondentów negatywnie ocenia procedury dotyczące otwartych konkursów ofert dla organizacji pozarządowych. Wśród przyczyn negatywnej oceny należy wymienić w kolejności (możliwość wyboru więcej niż jednej odpowiedzi): „nadmierne formalności i biurokrację” (62,1%), „brak możliwości wnoszenia formalnych poprawek do składanych ofert” (34,5%), „niedotrzymywanie (łącznie) terminów ogłaszania rozstrzygnięć konkursów” (31%), „niejasne procedury” (42,1%). Problem z nadmierną biurokracją deklarowały przede wszystkim organizacje ze Śródmieścia i Mokotowa.

Podobnie jak w pytaniu 6. – aż 69% respondentów źle ocenia dzielnicowy system oceny wniosków o dotacje w dzielnicach. Najbardziej negatywnie oceniają organizacje ze Śródmieścia, pozytywnie zaś organizacje z Ochoty. Za najbardziej negatywne elementy systemu oceniania wniosków przedstawiciele organizacji pozarządowych uznali fakt, że „dotacje dostają co roku te same organizacje” (41,4%), „zmniejszane są budżety projektów” (31%), „brakuje ekspertów zewnętrznych” (31%). Respondenci nie uznali, że problemem jest preferowanie przez wydziały kultury organizacji lokalnych (z dzielnicy), bądź organizacji spoza dzielnicy.

Na pytanie „czy zna Pan/i osobiście urzędników wydziału (referatu) kultury w swojej dzielnicy?” odpowiedzi na „tak” i „nie” rozkładały się niemal po równo (odpowiednio 48,3% i 51,7%). Symptomatyczne jest, że urzędników nie znają w ogóle pracownicy NGO-sów ze Śródmieścia i Woli. Odwrotnie zaś odpowiadali respondenci z Ochoty. 52% respondentów ogranicza swoją współpracę z wydziałami kultury do otwartych konkursów ofert. Pozostałych 48% wymieniało m.in. następujące formy współpracy: realizacja wspólnych projektów lub udział w imprezach organizowanych przez dzielnice, udział w pracach Dzielnicowej Komisji Dialogu Społecznego. Największą aktywnością w dodatkowych formach współpracy wykazują organizacje z Pragi Północ i Pragi Południe. Na pytanie o możliwość pozyskania środków z urzędu dzielnicy w innym trybie niż konkursowy, zdecydowana większość (92,9%) odpowiedziała negatywnie.

MODUŁ II. POLITYKA KULTURALNA NA POZIOMIE DZIELNIC

Zdaniem większości respondentów (69%) urzędy dzielnic powinny mieć większy niż dotychczas wpływ na kreowanie polityki kulturalnej w Warszawie. 17,2% uznało, że powinny mieć mniejszy, zaś 13,8%, że taki jak dotychczas. Jeszcze więcej – bo aż 93,1% respondentów uznało, że środki na działania kulturalne w dzielnicach powinny być większe.

69% respondentów uważa za pozytywną decyzję o starcie Warszawy w konkursie o tytuł Europejskiej Stolicy Kultury. Jednocześnie jednak aż 48,3% uważa, że wystartowanie Warszawy w konkursie o tytuł Europejskiej Stolicy Kultury w żaden sposób nie zmieniło sytuacji kulturalnej w dzielnicach, zaś 31% uznało, że sytuacja zmieniła się na gorsze. Pozytywne zmiany podkreśliły wyłącznie organizacje ze Śródmieścia i Ochoty.

Moduł III. PRZESTRZEŃ PUBLICZNA PRZEZNACZONA NA DZIAŁANIA KULTURALNE I ARTYSTYCZNE

Na pytanie o główne miejsca (przestrzenie otwarte i zamknięte), w których mieszkańcy dzielnic spędzają swój czas wolny, padały następujące odpowiedzi:

- **w Śródmieściu:** Kinoteka, Starówka, Łazienki, Park Saski, Agrykola, Nowe Miasto, 1500 m2 do Wynajęcia, Kino Muranów, teatry i domy kultury,
- **na Ochocie:** Park Szczeńliwicki, Pole Mokotowskie, Teatr Ochota, Dom Kultury OKO, Park im. Wacława Malickiego,
- **na Pradze Południe:** Park Skaryszewski,
- **na Pradze Północ:** Park Praski, ulice, podwórka,
- **na Mokotowie:** Kopiec Czerniakowski, Park Morskie Oko, Galeria Mokotów,
- **na Bielanych:** Park Młociński, Lasek Bielański, Kępa Potocka, okolice AWF,
- **na Woli:** klubokawiarnia Chłodna 25.

Z kolei na pytanie: „czy w dzielnicy istnieją wyodrębnione miejsca przeznaczone na działalność artystyczną?” 25% respondentów odpowiedziało przecząco (w tym głównie organizacje z Białołęki), zaś pozostali wymienili:

- **w Śródmieściu:** kina, teatry, domy kultury, galerie, Nowy Wspaniały Świat, Skwer Hoovera,
- **na Ochocie:** Och Teatr,
- **na Pradze Południe:** "Artystyczna skaryszewska", Centrum Promocji Kultury, Teatr Powszechny, Lubelska 30/32, muszla koncertowa w Parku Skaryszewskim,
- **na Pradze Północ:** Dom Kultury Praga, Wytwórnia Wódek Koneser, kluby: Sen Pszczoły, Zwiąż Mnie, Saturator, Hydrozagadka, Skład Butelek, liczne prywatne galerie, Nove Kino Praha, kluby młodzieżowe,
- **na Mokotowie:** CEK Łowicka, DK Dorożkarnia, Teatr Nowy,
- **na Bielanych:** „serek bielański”,
- **w Wawrze:** Stacja Falenica.

Zdaniem 55,6% respondentów w ich dzielnicach nie istnieją żadne obiekty sztuki publicznej, które wpływają na trwałą identyfikację dzielnicy i/lub stały się jej symbolami. Pozostałe 44,4% wymieniło:

- **w Śródmieściu:** Teatr Narodowy, Teatr Dramatyczny, PkiN,
- **na Ochocie:** Pomnik Lotnika, kościół i akademik na pl. Narutowicza,

- **na Pradze Północ:** pomnik Pana Gumi, pomnik Kapeli Praskiej,
- **na Mokotowie:** Muzeum Rzeźby (Królikarnia),
- **w Wawrze:** pomnik ku czci ofiar zbrodni w Wawrze.

Zdaniem 61,5% respondentów w ich dzielnicach nie znajdują się także żadne obiekty sztuki publicznej, które czynią dane miejsce ładniejszym i wywierają korzystny wpływ na otoczenie architektoniczno-urbanistyczne. Pozostałe 38,5% wymieniło:

- **w Śródmieściu:** PKiN,
- **na Ochocie:** architektura starej Ochoty,
- **na Pradze Południe:** Park Skaryszewski,
- **na Pradze Północ:** pomnik Pana Gumi, **NEGATYWNY WPŁYW:** pomniki: „Czterech śpiących”, ks. Ignacego Skorupki, Kapeli Praskiej, rzeźby aniołków przy ul. Żąbkowskiej, pomnik Pana Gumi,
- **na Mokotowie:** Pałacyk Szustra.

38,5% respondentów uważa, że urząd w ich dzielnicy nie jest otwarty na inicjatywy artystyczne w przestrzeni publicznej. 61,5% odpowiedziało twierdząco, wymieniając:

- **w Śródmieściu:** wielokulturowe imprezy na Nowym Świecie, działania Fundacji Bęc Zmiana, mural koło Hotelu Bristol,
- **na Ochocie:** Mironalia,
- **na Pradze Południe:** projekt ławki w Parku Skaryszewskim, platforma widokowa Lubelska 30/32,
- **na Pradze Północ:** Święto Ulicy Żąbkowskiej, Noc Pragi, Kino Plenerowe, Sztuka Ulicy, aniołki na ul. Żąbkowskiej, projekt: Zielone podwórka, projekt: KNOT, projekt: Creative Metropolis, projekt: Brzeska, projekt: 11 Listopada,
- **na Mokotowie:** koncerty w parkach,
- **w Wawrze:** Parada niepodległości, Dni Wawra.

„Coś co się nazywa społeczeństwem obywatelskim
jest nieodzownie potrzebne”²⁹

Karol Wittels

PO DWÓCH STRONACH FORMULARZA WNIOSKÓW - CZYLI O WSPÓŁPRACY WYDZIAŁÓW KULTURY Z ORGANIZACJAMI POZARZĄDOWYMI

Podstawową i najczęstszą (deklarowaną i faktyczną) formą współpracy organizacji pozarządowych z Dzielnicowymi Wydziałami Kultury jest uczestniczenie w otwartych konkursach ofert. Z innych form organizacje korzystają rzadko, gdyż nie są tym zainteresowane (częściej) bądź nie mają formalnych możliwości (rzadziej). Najbardziej oczywistą formą współpracy pozafinansowej wydaje się udział w pracach Komisji Dialogu Społecznego. Program Współpracy z organizacjami pozarządowymi umożliwia utworzenie KDS-u również na poziomie dzielnicowym. Co więcej, stworzenie takiej komisji może zainicjować już pięć organizacji³⁰. Niepokojące jest to, że komisje takie powstały dotychczas zaledwie w 11 dzielnicach³¹. Niemal 40% respondentów ankiety nie wiedziało nawet czy w ich dzielnicy taka komisja istnieje, a tylko 41% bierze udział w jej pracach. Na małą aktywność organizacji narzekają też niektórzy urzędnicy. Największy problem wydaje się być w Ursusie i Rembertowie³². Słabe środowisko lokalnych organizacji jest również na Żoliborzu i Targówku. Z kolei niemal wzorcowo rysuje się współpraca na Ochocie, gdzie niezależnie od KDS-u działa Koło Kultury Ochoty. Forum działa od dwóch lat, spotkania odbywają się regularnie raz w miesiącu i uczestniczy w nich od 20 do 30 organizacji. „...chciałam aby byli trochę odpowiedzialni za dzielnicę i ich oferty, które spływają tu na konkurs, aby nie były z chmury, ale by były osadzone w realiach Ochoty”.

O przyczynach braku aktywności organizacji we współpracy z Urzędami Dzielnic można wnioskować z wyników przeprowadzonej ankiety. Po pierwsze, organizacje są zniechęcane przez niskie środki przyznawane przez wydziały kultury. Jest to oczywiście spore uogólnienie: analiza wyników konkursów pokazuje, że przyznawane środki wahają się od kilku tysięcy do kwot powyżej 50 tysięcy złotych i są bardzo zróżnicowane w zależności od dzielnicy. Wydaje się, że w Warszawie brakuje przede wszystkim środków na projekty średniej wielkości, które odbywać by się mogły w na poziomie dzielnicowym. Jedną z głównych przyczyn jest oczywiście – podkreślany zarówno przez urzędników, jak i organizacje – brak wystarczających środków w dzielnicach. Ale nie tylko. Część dzielnic stara się przyznać środki jak największej liczbie organizacji, co często powoduje

²⁹ Wywiad przeprowadzony w dniu 3.09.2010 w Wydziale Kultury Dzielnicy Ochota.

³⁰ Rozdział IV, § 22.2 *Programu współpracy m.st. Warszawy w 2010 roku z organizacjami pozarządowymi*, Warszawa 2009.

³¹ Bemowo, Białołęka, Bielany, Mokotów, Ochota, Praga Południe, Praga Północ, Śródmieście, Ursus, Ursynów, Żoliborz.

³² Zob. Rozdział „Analiza finansowa”.

cięcia budżetów projektów. W tym wypadku nie ma zresztą złotego środka, gdyż w odwrotnej sytuacji – gdy środki przyznawane są w całości na wnioskowaną kwotę – zawsze będzie pewna liczba organizacji, które nie dostaną środków i będą wyrażać niezadowolenie.

Drugim powodem jest nie do końca jasny zapis, zawarty w ogłoszeniach konkursowych, m.in. Biura Kultury, mówiący o „ogólnomiejskim charakterze” przedsięwzięcia. Zdaniem Dyrektora Wandy Górskiej w interpretacji tego zapisu „trzeba się oprzeć tylko na odbiorcy. (...) Impreza adresowana do całej Warszawy jest ogólnomiejska, impreza adresowana do lokalnego odbiorcy jest imprezą dzielnicową”³³. W praktyce to ta interpretacja wcale nie taka prosta. Co dzieje się w sytuacji, gdy organizacja chce zrealizować projekt średniej wielkości – np. większy koncert bądź spektakl – który będzie się odbywał w peryferyjnej dzielnicy? Zgodnie z definicją nie ma większych szans na dotację z Biura Kultury. Z kolei ze środków dzielnicowych w skali całej Warszawy dotacje wyższe niż 40 tys. zł uzyskuje rocznie około dziesięciu organizacji, głównie w tych samych 5 dzielnicach³⁴. Co więcej, większość dużych dotacji w dzielnicach uzyskują corocznie te same organizacje. Problemu nie widzi jednak Dyrektor Centrum Komunikacji Społecznej Marcin Wojdat. Jego zdaniem to „burmistrzowie decydują jakie będą mieli kwoty na realizację zadań przez organizacje pozarządowe w danej branży. To oni kreują politykę lokalną”³⁵. Problem chyba jednak jest, skoro 93% badanych organizacji uznało, że środki na kulturę w dzielnicach powinny być wyższe; jednocześnie ponad 40% narzeka, że na poziomie dzielnic dotacje co roku dostają te same organizacje.

Głównymi problemami we współpracy z dzielnicami, obok kwestii finansowych organizacje wymieniają nadmiar formalności i biurokrację oraz utrudniony dostęp do informacji. Podobne zastrzeżenia wymieniane były w uzasadnieniu negatywnej oceny procedur związanych z otwartymi konkursami ofert, a więc: nadmierne formalności i utrudniony dostęp do informacji o konkursach. Z kolei z wypowiedzi naczelników i pracowników wydziałów kultury wynika przekonanie o niewielkim zainteresowaniu NGO-sów współpracą z Urzędami Dzielnic. „Organizacje nie wiedzą czego chcą. Myślałam, że zaleją mnie pomysłami. Tymczasem nie jest tak, że czekają na naszą propozycję”³⁶. Nasi rozmówcy podkreślali, że często niezależnie od ogłoszeń na stronach internetowych, sami dzwonią do lokalnych organizacji zachęcając do składania wniosków. Niestety, w wielu dzielnicach bierność środowiska NGO-sów jest zatrważająca. Fakt, że często brak oferty zniechęca urzędników do ogłaszania konkursów w kolejnych latach. Nie mniej istotnym problemem jest duży procent wniosków odrzucanych ze względów formalnych. Tylko w 2010 r. w Śródmieściu pod względem formalnym odrzucono 17 wniosków, na Ursynowie - 15, a na Pradze Północ - 10; zaś na Żoliborzu odrzucono wszystkie oferty. Same organizacje zauważają ten problem jako jedną z przyczyn wymieniając niemożność wnoszenia formalnych poprawek po terminie składania wniosków. Z drugiej jednak strony we wszystkich urzędach istnieje możliwość konsultowania wniosków z

³³ Wywiad przeprowadzony dnia 30.11.2010 w Biurze Kultury m.st. Warszawy.

³⁴ Por. rozdział „Analiza finansowa”.

³⁵ Wywiad przeprowadzony dnia 2.11.2010 w Centrum Komunikacji Społecznej m.st. Warszawy.

³⁶ Wywiad przeprowadzony w dniu 7.09.2010 w Wydziale Kultury Dzielnicy Żoliborz.

urzędnikami przed ich złożeniem. Niestety – niewiele organizacji z tego korzysta.

Analizując kryteria wyboru ofert – kolejnego narzędzia jakie posiadają dzielnice w kreowaniu polityki kulturalnej – można zauważyć duże zróżnicowanie w poszczególnych dzielnicach. Mamy zatem urzędy, które (w przypadku ofert o podobnej wartości merytorycznej) preferują projekty składane przez organizacje lokalne (np. Białoleka). Dla innych liczy się oferta, nie lokalizacja organizacji (np. Praga Południe). Z kolei inne dzielnice wolą przyznawać środki NGO-som, które już „się sprawdziły” (np. Mokotów), niż ryzykować dotacje dla zupełnie nowej organizacji. Niezwykle ciężko jednoznacznie określić, kto postępuje najślusniej. W dzielnicach, w których brakuje aktywnych organizacji logiczne jest przyznawanie środków NGO-som z innych dzielnic, które choć nie działają lokalnie, mogą zapewnić ofertę kulturalną dla mieszkańców. Z drugiej strony, gdy w dzielnicy działa dużo organizacji realizujących projekty na wysokim poziomie, ale zarazem mających charakter lokalny, powinny być one traktowane priorytetowo. Co zatem zrobić z nowymi podmiotami, które muszą walczyć o środki ze „starymi wyjadaczami”? W tym wypadku najlepiej chyba podzielić środki na dwie części. Gros przeznaczyć na konkursy tematyczne, ale pozostawić też rezerwę na „małe granty”, z zastrzeżeniem, że priorytetowo będą przyznawane małym, lokalnym i nowopowstałym organizacjom.

Okazuje się, że karta ocen oraz priorytety dzielnicy mogą niewiele znaczyć wobec decyzji politycznych. Funkcjonujący do zeszłego roku system oceniania wniosków przez zespoły składające się z urzędników, przedstawicieli środowiska NGO-sów oraz radnych miał gwarantować bezstronność wyboru. Zmiany na poziomie ustawy wykluczyły z tego grona radnych. Zdaniem dwóch pozostałych stron – słusznie. Część radnych przychodziła na zespoły opiniujące zupełnie nieprzygotowana merytorycznie. Tu skutki były raczej niegroźne. Gorzej gdy radni starali się forsować przyznanie dotacji zaprzyjaźnionym organizacjom. Wydawało się, że ten problem mamy już za sobą. Niestety – z informacji uzyskanych podczas wywiadów - w co najmniej dwóch dzielnicach, Rady Dzielnic zmieniały decyzje zespołów oceniających. Pozostaje nadzieja, że były to jednostkowe przypadki.

Znamienne jest jednak to, że pomimo całej krytyki ze strony organizacji w stosunku do Wydziałów Kultury, niemal 70% badanych organizacji opowiada się za zwiększeniem kompetencji dzielnic w kreowaniu polityki kulturalnej w Warszawie. Wydaje się, że to postulat słuszny. Stale postępującemu rozwojowi warszawskiej metropolii powinna towarzyszyć decentralizacja dokonująca się w sferze kultury, także w dziedzinie kultury. "Przesunięcie" środków z centrum do dzielnic jednak nie wystarczy. W końcu „...po co przekazywać dzielnicom kompetencje, skoro z paragrafu na paragraf nie możemy przesunąć środków?”³⁷ Aby dzielnice mogły realizować swoje zadania w sposób efektywny, muszą mieć zapewnione do tego odpowiednie narzędzia. Samo zwiększenie środków nie wystarczy. Dzielnice powinny zyskać podmiotowość prawną i stać się faktycznymi dysponentami swoich środków.

³⁷ Wywiad przeprowadzony w dniu 2.09.2010 w Wydziale Kultury Dzielnicy Wawer.

"Miasto powinno być miejscem ciągłych przekształceń, czymś w rodzaju miękkiej gliny, z której powstają różne formy. Miejska przestrzeń publiczna powinna umożliwiać takie działanie i współdziałania z osobami myślącymi podobnie."³⁸

Aleksandra Litorowicz i Elżbieta Anna Sekuła

PRZESTRZEŃ PUBLICZNA PRZEZNACZONA NA DZIAŁANIA KULTURALNE I ARTYSTYCZNE

• WYWIADY I ANKIETY. KOGO BADAMY?

W ramach projektu *Warszawa lokalna* uwzględniony został moduł dotyczący przestrzeni publicznej. Przeprowadzone zostały wywiady z urzędnikami, z reprezentantami organizacji pozarządowych oraz z uczestnikami imprez organizowanych w placówkach kulturalnych i w przestrzeni publicznej (w większość mieszkańcami danej dzielnicy).

Zbliżony zestaw pytań otrzymali naczelnicy (lub pracownicy) wydziałów kultury warszawskich dzielnic (wywiady pogłębione z 18 urzędnikami) oraz przedstawiciele organizacji pozarządowych (rozsyłana ankieta, na którą odpowiedziało 29 osób). Pytania dotyczyły szeroko rozumianej przestrzeni publicznej:

- Proszę wymienić główne miejsca (przestrzenie otwarte i zamknięte), gdzie mieszkańcy dzielnicy spędzają swój wolny czas.
- Czy istnieją wyodrębnione miejsca przeznaczone na działalność artystyczną? Czy istnieje możliwość dla artysty na zagospodarowanie takiego miejsca?
- Czy w dzielnicy znajdują się jakieś obiekty sztuki publicznej, które wpływają na trwałą identyfikację dzielnicy, stały się jej symbolami?
- Czy w dzielnicy znajdują się jakieś obiekty sztuki publicznej, które czynią dane miejsce ładniejszym i wywierają korzystny wpływ na otoczenie architektoniczno-urbanistyczne?
- Czy dzielnica jest otwarta na inicjatywy artystyczne w przestrzeni publicznej?
- Proszę podać i opisać projekt/wydarzenie artystyczne realizowane w przestrzeni publicznej w ciągu ostatnich 10 lat ze współudziałem mieszkańców. Czy projekt ten przyniósł trwałe efekty?

Ponadto badacze przeprowadzili krótkie, tzw. „dziennikarskie” wywiady z uczestnikami wybranych imprez odbywających się w różnych dzielnicach Warszawy. W próbie uwzględnionych zostało osiem imprez przygotowanych przez organizacje pozarządowe, a finansowanych przez dzielnicowe wydziały kultury, odbywających się zarówno w przestrzeni otwartej, jak i w zamkniętych obiektach.

³⁸ Adam Vačkář, *Praga, Paryż, Tokio. Co różni przestrzenie publiczne?* Kongres Kultury Polskiej (forum 2009: Przestrzeń publiczna, czyli co?).

Przedsięwzięcia różniły się nie tylko, jeśli chodzi o lokalizację, ale także tematycznie i stylistycznie – znalazły się wśród nich między innymi zabawa taneczna, festiwal rockowy, wycieczka krajoznawcza, spektakl teatralny i koncert muzyki klasycznej. W trakcie tych imprez badacze przeprowadzili krótkie wywiady z 38 uczestnikami – zarówno organizatorami, jak i odbiorcami. Respondenci odpowiadali na następujące pytania:

- Czy podoba się Pani/ Panu ta impreza (pokaz, wystawa, festyn, przedstawienie itd.)?
- Dlaczego się podoba? Co tu jest takiego fajnego/świetnego? Dlaczego się nie podoba?
- Skąd Pani/Pan dowiedziała/dowiedział się o tym wydarzeniu? (plakat, internet, prasa, radio etc.)
- Czy jest Pani/Pan stałym bywalcem imprezy/wydarzenia?
- Czy zna Pani/Pan organizatora tej imprezy/wydarzenia? (skąd?)
- Czy to wydarzenie pasuje do charakteru dzielnicy? Dlaczego? (klimat, otoczenia, charakter mieszkańców-odbiorców?)
- Jakich wydarzeń Pani/Panu brakuje w dzielnicy?

W naszej części raportu przedstawimy wyniki tych badań oraz – na podstawie płynących z nich wniosków – zaproponujemy rekomendacje dotyczące ewentualnych zmian w polityce kulturalnej związanej z przestrzenią publiczną Warszawy.

• TRUDNOŚCI DEFINICYJNE. CO BADAMY?

Moduł związany z aktywnością kulturalną w przestrzeni publicznej jest trudny i stanowi dla badacza prawdziwe wyzwanie, ponieważ wymaga badań dość złożonych, wielostronnych, na które nie do końca pozwala, niestety, ograniczony czas i budżet projektu. Nie oznacza to jednak, że na podstawie zgromadzonych danych nie można wyciągnąć żadnych wniosków. Przeciwnie, zebrany materiał, mimo że nie jest wyczerpujący, zawiera wiele ciekawych informacji na temat tworzenia i funkcjonowania przestrzeni publicznej w warszawskich dzielnicach, a także o realizowanej w niej aktywności kulturalnej warszawiaków. Postaramy się opisać stan przestrzeni publicznej przeznaczonej na działania w sferze kultury, z jakim badacze zetknęli się w stołecznych dzielnicach. Spróbujemy określić mocne strony i wyraźne braki w tej sferze oraz wskazać możliwe rozwiązania na przyszłość, oparte po części na wynikach badań, ale również na znanych nam przykładach „dobrych praktyk” w kreowaniu i użytkowaniu przestrzeni publicznej.

Zacznijmy od tego, że problematyczne jest samo pojęcie – co rozumiemy przez „przestrzeń publiczną”? W polskim prawie nie jest to pojęcie jasno określone, terminu tego nie znajdziemy w dokumentach urzędów miejskich; wynika stąd praktyczna trudność w egzekwowaniu przywilejów oraz zobowiązań władz i mieszkańców wobec przestrzeni publicznej, trudno bowiem stosować aparat wykonawczy w odniesieniu do czegoś, czego formalnie – na poziomie legislacji – po prostu nie ma. Z drugiej strony, zdajemy sobie sprawę z tego, że realnie – w lepszej czy gorszej kondycji – w obszarze współczesnego miasta (także Warszawy) taka przestrzeń występuje. Musimy zatem w jakiś sposób opisać ją teoretycznie – na potrzeby tego i podobnych badań. Proponujemy

definicję przestrzeni publicznej, którą określamy mianem „warstwowej”, ponieważ składa się na nią kilka równorzędnych poziomów. Uwzględniamy zatem ogólną, przestrzenną i infrastrukturalną ramę, na którą składają się takie elementy jak: posadzka miejska, zieleń, woda, odpowiednie oświetlenie itd. Kolejnym ważnym elementem jest czytelna funkcja takich miejsc – jednoznaczne określenie, czym są i jakim celom służą. Nie mniej istotna pozostaje kwestia tożsamości – a zatem identyfikacji przestrzennej diachronicznej (historia i pamięć) oraz synchronicznej (kontekstowej, na przykład opierającej się na regule *site specificity*), a także utożsamiania się z konkretnym miejscem jego użytkowników (tożsamość mieszkańców). Wiąże się z tym przeważnie nadwyżka symboliczna, a zatem „ikonogeny” charakter przestrzeni publicznej. Wreszcie bardzo ważną warstwą w przestrzeni publicznej jest sfera estetyki – szeroko rozumianej, zarówno jako uroda miejsca, ale także jego spójność stylistyczna, dbałość o wysokiej jakości *design*, elementy małej architektury, meble miejskie i wprowadzenie w przestrzeń publiczną obiektów sztuki. Ostatnim elementem – i zarazem warunkiem niezbędnym – jest obecność ludzi w tak urządzonej przestrzeni miejskiej. Zdarza się jednak, że mimo spełnienia powyższych kryteriów, funkcjonalne, estetyczne i wypełnione sztuką miejsca pozostają puste – wskazuje to na konieczność prowadzenia z obywatelami miast konsultacji na temat tworzenia atrakcyjnej dla nich przestrzeni publicznej.

Tak przedstawia się, można rzec, klasycznie rozumiana przestrzeń publiczna. Jednak taka definicja stosowana może być głównie w metropoliach i miastach Europy Zachodniej, funkcjonujących w dojrzałych demokracjach (także lokalnych) i wielowiekowych tradycjach wspólnoty miejskiej z jej regułami gry w przestrzeni oraz w przestrzeni, specyficznej estetyce, zarządzaniu i rozróżnianiu między prywatnym a publicznym w mieście itd.. W Warszawie niewiele miejsc spełnia powyższe kryteria; mamy tutaj wciąż (albo – już?) do czynienia z bardziej płynnym rozumieniem, a co za tym idzie – płynnym funkcjonowaniem – przestrzeni publicznej. Dlatego wolimy mówić o *sferze publicznej*, ponieważ to pojęcie pozwala nam na szersze ujmowanie zjawisk, wartości, norm i relacji tworzonych w przestrzeni miasta, także w sferze aktywności kulturalnej.

W odniesieniu do tego projektu przyjęliśmy zatem – jako uzupełnienie zaproponowanej wyżej definicji „warstwowej” – nieco szerszy sposób określania przestrzeni publicznej. Wyszczególniliśmy dodatkowo pojęcia przestrzeni publicznej *trwałej* i przestrzeni publicznej *mobilnej*.

Przez tę pierwszą rozumiemy wszelkiego typu obiekty i miejsca, stanowiące bazę działalności kulturalnej – a zatem placówki takie jak domy kultury, świetlice, sale koncertowe, teatry czy kina (zastrzegamy tutaj, że „publiczność” przestrzeni definiujemy ze względu na jej charakter i rodzaj podejmowanej w niej aktywności, a nie dosłownie rozumianą własność, która może być w tym wypadku oczywiście prywatna), ale także parki, pomniki, placyki z fontannami, skwery z ławkami, place zabaw itd.

Przestrzeń *mobilna* jest zaś w naszej klasyfikacji elementem o charakterze zdecydowanie mniej trwałym, doraźnym – są to wydarzenia (cykliczne lub nie) odbywające się w plenerze lub w obiektach zamkniętych, które gromadzą ludzi powiązanych wspólnym kulturowym celem (wysłuchanie koncertu, zwiedzenie wystawy, uczestnictwo w zabawie tanecznej czy pikniku itd.).

Oba te rodzaje przestrzeni charakteryzują się specyficznym typem interakcji między ludźmi – bardziej bezpośrednich i odmiennych od typowo wielkomiejskiej relacji „uprzejmego (choć niekoniecznie) niezauważania obcego”, z jaką mamy do czynienia w tłumie na ruchliwej ulicy. Z drugiej jednak strony nie są to stosunki o charakterze zbliżonym do więzi natury prywatnej. W naszym przekonaniu, mimo dzielących je różnic, wszystkie mieszczą się w szeroko rozumianej sferze publicznej, która nie jest jednak obszarem całkowitego wyobcowania – pojawia się wspólny cel, upodobania, zbliżone zachowania i element więzi pomiędzy uczestnikami zdarzeń. Zjawiska zachodzące zarówno w przestrzeni publicznej *trwałej*, jak i *mobilnej*, znalazły swoje odzwierciedlenie w wypowiedziach naszych respondentów, które spróbujemy teraz podsumować.

• CI, KTÓRZY MUSZA

Na początek przybliżymy opinie pracowników dzielnicowych wydziałów kultury. Co myślą o stanie przestrzeni publicznej? Jak w ich przekonaniu jest ona użytkowana? Jakie rodzaje aktywności kulturalnej są w niej realizowane? Gdzie mieszkańcy podległych im dzielnic spędzają swój czas wolny? Jakie obiekty przyciągają ludzi? Które budują „symboliczną nadwyżkę”, a które podnoszą lokalną estetykę? Które miejsca i z jakim skutkiem przeznaczone są na działalność artystyczną? Na takie między innymi pytania odpowiadali szefowie wydziałów kultury w warszawskich urzędach dzielnicowych.

Jeśli chodzi o spędzanie przez mieszkańców czasu wolnego (zarówno w przestrzeni otwartej, jak i w konkretnych obiektach), to pojawiło się wiele zróżnicowanych odpowiedzi, pokazujących także lokalne specyfiki. W Rembertowie były to przede wszystkim parki, domy kultury, biblioteki. Badacze usłyszeli natomiast skargi na brak kawiarenek, a zatem miejsc codziennych spotkań. Powstają za to liczne pizzerie i sala widowiskowa. Na Bemowie wskazywano amfiteatr, plac Kasztelański, Ratusz oraz Fort Bema. Priorytetem bemowskiego urzędu jest tworzenie „miejsc” poprzez organizowanie imprez i „wyrobienie” w mieszkańcach nawyku przychodzenia na nie. Nie potrafią natomiast wskazać centrum dzielnicy. Na Ursynowie, zdaniem urzędników, miejscami spędzania czasu wolnego są park im. Jana Pawła II, Kopa Cwila, Park Kultury w Powsinie oraz Las Kabacki. Na Mokotowie – park Dreszera, Morskie Oko, Królikarnia, forty przy ul. Powsińskiej, Stara Kotłownia (potencjalne miejsca do rewitalizacji). Również tutaj brakuje wyraźnie określonego centrum dzielnicy. Praga Północ, w opinii urzędu, funkcjonuje jak małe miasto, którego znaczna część życia toczy się na podwórkach. Stąd pojawia się stosunkowo wiele aktywności w tych właśnie przestrzeniach – powstają „wyspy artystów”, pracownie, galerie itd. Jedną z nich jest pracownia Kubickich przy ul. Brzeskiej 17. Przestrzeniami przyciągającymi prażan w czasie wolnym są również zagłębia klubowe (na przykład Sen Pszczoły, organizujący imprezy „pod chmurką”), świetlice i teatry. Na Bielanych taką rolę odgrywają tereny zielone wokół stacji metra Słodowiec (odbywają się tutaj festyny „Witaj..” i „Żegnaj Lato na Bielanych”), Lasek Bielański, park Olszyna, zespół sportowy z boiskiem Syrenka, biblioteka publiczna, Podziemie Kamedulskie i kościół, w których realizowanych jest wiele projektów artystycznych, Centrum Dobre Miejsce oraz biblioteka przy ul. Duracza. W Śródmieściu zasadniczą przestrzenią otwartą jest zrewitalizowany Trakt Królewski,

poszerzony o Skwer Hoovera, który rozkwita pod auspicjami Fabryki Trzciny. Poza codziennym użytkowaniem znalazły się natomiast Podzamcze i Agrykola, wykorzystywane jednak w trakcie większych imprez okazjonalnych. Respondent zwraca uwagę na obecność zieleni – zwłaszcza parków rekreacyjnych (wzbogaconych przez urząd ofertą kulturalną). Jeśli chodzi o przestrzenie zamknięte, wskazano na śródmiejskie kluby (jednak ich target ograniczony jest raczej do młodszego pokolenia). Ponad podziałami generacyjnymi łączą natomiast oblegane, zdaniem urzędnika, teatry. W Ursusie taką funkcję pełnią przede wszystkim parki (na przykład Park Achera) oraz place zabaw dla dzieci, a w zimie – lodowiska. W parku Czechowickim znajduje się ponadto scena plenerowa przeznaczona na działalność kulturalną. Na Pradze Południe mieszkańców przyciąga Park Obwodu AK Praga i Park Skaryszewski, a we Włochach – Park Kombatanta, Centrum Kotańskiego (również obiekt parkowy) oraz forty. W Wesołej wskazano na korty tenisowe, ośrodek jeździecki i basen – przeważa zatem kultura fizyczna. Jednak pojawiły się także imprezy, koncerty, spotkania w różnych placówkach (np. biblioteki), Uniwersytet III Wieku i Ośrodek Kultury. Na Woli – ośrodki kultury przy ul. Obozowej i Działdowskiej, biblioteka z 11 filiami, klubokawiarnia Chłodna 25, amfiteatr, oraz zagłębienie klubowe z Dobrą Karmą na czele. Na Białołęce wymieniono place zabaw, parki (w których organizowane są koncerty, projekcje i teatryki) oraz ośrodek kultury. Na Żoliborzu – Kępę Potocką (ze względu na trasy rowerowe), Park Żeromskiego i Coco de Oro. Respondent żalił się na zamknięte kluby seniora i niedostępność teatru Komedia dla żoliborzan. Jego zdaniem potencjalne centrum dzielnicy (zlokalizowane na placu Wilsona) jest martwe – zamiast kawiarenek tętnią tam życiem banki i „kebaby”. Na Targówku wymieniono parki (między innymi Bródnowski), Centrum Handlowe Targówek, OSIR, Lasek Bródnowski oraz kino Świt (organizator festiwalu). Warto zwrócić uwagę, że większość z tych wskazań to miejsca nie powiązane w zasadzie z wydziałem kultury, niekiedy łączące się raczej z rekreacją o charakterze sportowym niż z aktywnością na przykład artystyczną. Stosunkowo wiele pojawia się także skarg dotyczących braków w zakresie dobrej jakości przestrzeni publicznej.

Pytanie o miejsca przeznaczone na działalność artystyczną nastęrczyło już nieco więcej trudności. Nie wszyscy respondenci potrafili na nie odpowiedzieć klarownie i jednoznacznie. W niektórych dzielnicach badacze w ogóle nie uzyskali odpowiedzi. W Rembertowie wskazywano na obecność murali i graffiti na płocie AON, na dziedzińcu Ratusza, przy instytucjach kultury, na odbywające się na ulicy Strażackiej święto dzielnicy. Wymieniano również budynki jako takie, parki (a raczej skwery) i tereny w pobliżu placów zabaw. Na Bemowie wskazano jedynie Ratusz i plac przykościelny, na Mokotowie udostępniony młodym artystom płot przy Parku Dreszera, na Ursynowie powrócił nieśmiertelny mur Wyścigów. Przedstawiciel Pragi Północ przyznał, że nie istnieje lista miejsc, gdzie wolno tworzyć sztukę publiczną. Można natomiast starać się o jednorazowe pozwolenie na tego typu działalność. Ważnymi z tego punktu widzenia miejscami są w dzielnicy Park Praski (muszla koncertowa), zagłębienia klubowe (11 listopada 22 i Inżynierska 3), Galeria Nizioł oraz przestrzeń dawnej Fabryki Wódek „Koneser”. Na Bielanie wymieniono jedynie tzw „serek” koło stacji metra. W przypadku Śródmieścia na liście znalazły się place (Zamkowy i Bernardyński); „patelnia” koło stacji metra Centrum („warszawski Hyde Park”) i oczywiście PKiN. W

Ursusie miejsca przeznaczone dla sztuki tworzy się, zdaniem urzędnika, gdy zajdzie taka potrzeba (mural czy graffiti może pojawić się wtedy w jednym z parków). Na Pradze Południe wspomniano o muszli koncertowej w Parku Skaryszewskim oraz o Centrum Promocji Kultury dla dzielnicy Praga Południe przy ul. Podskarbińskiej. Istnieje możliwość wyznaczenia przestrzeni dla działań artystycznych, jednak procedura jest dość skomplikowana i wymaga zgody szeregu instytucji. We Włochach miejscem przyjazny sztuce jest Dom Kultury i jego trzy filie (z salami widowiskowymi) oraz podległy tej placówce Artystyczny Dom Animacji. W Wesołej w sprawach sztuki w przestrzeni publicznej należy, według respondenta, zwracać się do Ochotniczej Straży Pożarnej oraz placówek oświatowych. Na Woli nie potrafiono w ogóle wskazać tego rodzaju przestrzeni, podobne jak na Żoliborzu (to dość kuriozalna sytuacja, zważywszy, że na stacji metra Marymont od wielu lat możemy podziwiać dzieła sztuki w przestrzeni publicznej na specjalnie na ten cel przeznaczonych ścianach). Istnieje możliwość zorganizowania koncertu na Kępie Potockiej. Przedstawiciel Białoleki wymieniał jedynie salę konferencyjną w ratuszu (miejsce prób orkiestry symfonicznej). Od urzędników z Targówka badacze usłyszeli, że takie potrzeby zaspokaja Park Bródnowski: „przychodzą i robią, nie ma problemu”. Czy rzeczywiście nie ma problemu?

Wcale nie lepiej rzecz się przedstawia, jeśli chodzi o przestrzenie i obiekty symboliczne dla warszawskich dzielnic. W Rembertowie wymieniono bramę AON, miejsca pamięci (pomnik bitwy pod Olszynką Grochowską), pomnik Dziesięciu Powieszonych, Kościół Matki Boskiej Zwycięskiej; na Ursynowie – Dom Sztuki, Dom Kultury Imielin, rzeźby i pomniki (m.in. jeździec na koniu przy Kopie Cwila); na Mokotowie – Kopiec Powstania Warszawskiego, pomnik Matejki, miejsca pamięci, zabytkowe parki (np. Królikarnia), pałacyk Szustra; na Pradze Północ – pomnik Czterech Śpiących, Pana Gumę na rogu Czynszowej i Stalowej, Anielski Szlak; na Bielanych – Podziemie Kamedulskie, w Śródmieściu – obowiązkowo PKiN, ławeczkę Prusa na Skwerze Wizytek, Kolumnę Zygmunta oraz raj deskorolkarzy – pomnik Witosa; w Ursusie – rzeźbę misia na osiedlu Skorosze, na Pradze Południe – Stadion i rzeźby w Parku Skaryszewskim; we Włochach – miejsce pamięci w Parku Kombatanta; na Woli – rzeźby przy ul. Kasprzaka (np. Żyrafę) i mural Wolny Tybet na PKO Kasprzaka (czyli galerię Fundacji Inna Przestrzeń), na Białolece – Galerię Van Gogha (tworzoną we współpracy z ASP), na Żoliborzu – Dziewczyna z dzbanem (rzeźbę w Parku Żeromskiego) oraz szklankę z bąbelkami autorstwa Gomulickiego; na Targówku – Park Rzeźby (w tym fontannę Sylwia i zegar dźwiękowy) oraz Logo na 11 września. W pozostałych dzielnicach nie potrafiono wymienić żadnych lokalnych symboli.

Jeśli chodzi o obiekty sztuki publicznej, czyniące przyjemniejszym funkcjonowanie w przestrzeni publicznej, to pojawiały się najbardziej sztandarowe przykłady. Rembertów: Mur AON, kapliczki przydrożne, ewentualnie rzeźby; Bemowo: amfiteatr i pomniki patriotyczne; Ursynów: mural przy torze Wyścigów; Mokotów: Kopiec Powstania Warszawskiego; Praga Północ: powstałe w ramach programu Wędrująca galeria/wędrująca kultura wielkoformatowe murale przy ul. Brzeskiej czy na Bazarze Różyckiego (autorstwa Joli Kudeli), murale na podwórku kamienicy przy ul. Inżynierskiej 3; Bielany: w zasadzie nic konkretnego, głównie plany (np. mural na rogu ul. Jarzębskiego i Magiera); Śródmieście: Trakt Królewski, Skwer Hoovera, Podzamcze i Agrykola; Praga Południe: Centrum

Promocji Kultury dla dzielnicy Praga Południe; Włochy: Artystyczny Dom Animacji (dawne kino); Wola: Rondo Wolnego Tybetu, rzeźby przy ul. Kasprzaka; Białołęka: „my”, mieszkańcy; Żoliborz: „bąbelki” Gomulickiego i Dziewczyna z dzbanem (oceniona zdecydowanie wyżej); Targówek: murale przy ul. Krasicyńskiej, które powstaną po konkursie. W pozostałych dzielnicach nie potrafiono wskazać żadnych obiektów. Także te wymienione powyżej nie zawsze można zaliczyć do obszaru sztuki publicznej, co pokazuje, że dla respondentów, choć pracują w instytucjach związanych z kulturą, nie do końca jest to zrozumiałe pojęcie.

Podsumowując, w odpowiedziach na wszystkie pytania uderza schematyzm, powtarzanie się tych samych elementów w różnych kategoriach (na zasadzie „wiem, co wiem – raczej niewiele – i będę się tego trzymać niezależnie od tematu”) oraz wyraźne ubóstwo materialne i symboliczne, jeśli chodzi o przestrzeń publiczną.

• CI, KTÓRZY CHCĄ

Spójrzmy teraz, jak na podobne pytania odpowiadali przedstawiciele organizacji pozarządowych. Ich odpowiedzi znacząco nie odbiegały od tego, co powiedzieli badaczom pracownicy wydziałów kultury.

Gdzie, zdaniem reprezentantów NGO-sów spędzają swój wolny czas mieszkańcy Warszawy? Badani wskazywali następująco – w Śródmieściu: Kinoteka, Starówka, Łazienki, Park Saski, Agrykola, Nowe Miasto, 1500 m2 do Wynajęcia, Kino Muranów, teatry i domy kultury; na Ochocie: Park Szczęśliwicki, Pole Mokotowskie, Teatr Ochoty, Dom Kultury OKO, Park im. Wacława Malickiego; na Pradze Południe: Park Skaryszewski; na Pradze Północ: Park Praski, ulice oraz podwórka; na Mokotowie: Kopiec Powstania Warszawskiego, Park Morskie Oko, Galeria Mokotów; na Bielanych: Park Młociński, Lasek Bielański, Kępa Potocka, a na Woli: klubokawiarnia Chłodna 25. Jak zatem widać, rozrzut, jeśli chodzi o atrakcyjne przestrzenie, jest spory – z jednej strony obejmuje miejsca takie jak parki czy nawet uliczki i podwórka, a z drugiej – kulturę „zorganizowaną” – kina i teatry, czy nawet centra handlowe.

Jeśli chodzi o miejsca przeznaczone na działania *stricte* artystyczne, aż jedna czwarta respondentów nie potrafiła w ogóle wskazać takich przestrzeni w swojej dzielnicy, co prowadzi do wniosku, że może nie ma takich obszarów dostatecznie wiele (zważywszy, że mamy do czynienia z osobami aktywnie uczestniczącymi w kulturze, a nawet ją współtworzącymi – zatem niewątpliwie dobrze poinformowanymi). Pozostali badani wymieniali różne miejsca. W Śródmieściu: kina, teatry, domy kultury, galerie, Nowy Wspaniały Świat, Skwer Hoovera; na Ochocie: Och Teatr; na Pradze Południe: Artystyczna Skaryszewska, Centrum Promocji Kultury, Teatr Powszechny, Lubelska 30/32, muszla koncertowa; na Pradze Północ: Dom Kultury Praga, dawna Wytwórnia Wódek Koneser, kluby: Sen Pszczoły, Zwiąż Mnie, Saturator, Hydrozagadka oraz Skład Butelek, liczne prywatne galerie, Nove Kino Praha, kluby młodzieżowe; na Mokotowie: CEK Łowicka, DK Dorożkarnia, Teatr Nowy; na Bielanych: „serek bielański”; w Wawrze: Stacja Falenica.

Jeszcze gorzej rzecz przedstawia się, jeśli chodzi o obecność sztuki w przestrzeni publicznej warszawskich dzielnic. Żadne z dwóch pytań na ten temat nie przyniosło satysfakcjonujących odpowiedzi – tworzą one raczej pesymistyczny obraz. Nieco ponad połowa badanych uważa, że w ich dzielnicy nie ma żadnych obiektów sztuki publicznej, które miałyby wpływ na trwałą identyfikację miejsca oraz na więź mieszkańców z ich przestrzenią albo mogły pełnić rolę lokalnych symboli. Te dane pokazują nie tyle, że sztuka jest całkowicie nieobecna, ale raczej, że artystyczne formy obecne w przestrzeni publicznej stolicy nie są dla warszawiaków ważnymi, znaczącymi elementami konstruującymi ich lokalną tożsamość. Pozostali respondenci wskazywali rozmaite obiekty. W Śródmieściu: Teatr Narodowy, Teatr Dramatyczny, PKiN; na Ochocie: Pomnik Lotnika, kościół i akademik na pl. Narutowicza; na Pradze Północ: Pomnik Pana Guma, Pomnik Kapeli Praskiej; na Mokotowie: Muzeum Rzeźby (Królikarnia); w Wawrze: pomnik ofiar zbrodni wawerskiej.

Według ponad 60% respondentów w ich dzielnicach nie ma również obiektów sztuki publicznej, które wpływałyby korzystnie na lokalną estetykę i pozytywnie oddziaływały na otoczenie architektoniczno-urbanistyczne. Pozostali badani mieli kilka propozycji. W Śródmieściu: PKiN; na Ochocie: architektura Starej Ochoty; na Pradze Południe: Park Skaryszewski; na Pradze Północ: pomniki: Pana Guma, Czterech Śpiących, ks. Ignacego Skorupki, Kapeli Praskiej czy rzeźby aniołków przy ul. Żąbkowskiej (jednak w wielu wypadkach zwracano uwagę na wpływ negatywny); na Mokotowie: Pałacyk Szustra.

Odpowiedzi nie zadowolają, a ponadto takie wyniki pokazują (zarówno w przypadku tego, jak i poprzedniego pytania), że problem dla respondentów stanowi zdefiniowanie, czym jest obiekt sztuki w przestrzeni publicznej. Stąd obecność we wskazaniach np. obiektów architektonicznych, które – mimo niewątpliwej wagi symbolicznej czy urody – trudno zaliczyć raczej do obszaru sztuki publicznej.

Blisko 40% respondentów uważa, że urzędowi dzielnicy brakuje otwartości na inicjatywy artystyczne w przestrzeni publicznej (w tym względzie przedstawiciele organizacji pozarządowych nie do końca zgodni są z urzędnikami wydziałów kultury, ale takiej niespójności można było w zasadzie się spodziewać). Pozostali badani odpowiadali na to pytanie pozytywnie, wymieniając konkretne projekty, zrealizowane dzięki aktywności oddolnej. W Śródmieściu: wielokulturowe imprezy na Nowym Świecie, działania fundacji Bęc Zmiana, mural koło Hotelu Bristol; na Ochocie: Mironalia; na Pradze Południe: mural fundacji Bęc Zmiana, projekt ławki w Parku Skaryszewskim, platforma widokowa Lubelska 30/32; na Pradze Północ: Święto Ulicy Żąbkowskiej, Noc Pragi, kino plenerowe, sztuka ulicy, aniołki przy ul. Żąbkowskiej, projekt „Zielone podwórka”, projekt „KNOT”, projekt „Creative Metropolis”, projekt „Brzeska”, projekt „11 Listopada”; na Mokotowie: koncerty w parkach, w Wawrze: Parada Niepodległości, Dni Wawra.

Tak przedstawiają się opinie aktywistów działających w organizacjach pozarządowych. A co myślą

o aktywności kulturalnej w przestrzeni publicznej Warszawy jej mieszkańcy, odbiorcy tworzonych – m.in. przez reprezentantów NGO-sów – imprez miejskich?

Warto na zakończenie tej części naszych rozważań powrócić do sposobu definiowania przestrzeni publicznej i zwrócić uwagę, że w metropolii może być ona rozumiana jeszcze szerzej – jako sfera komunikacji i wymiany, a zatem uwzględnia także relacje między mieszkańcami i władzą, czy też pomiędzy przedstawicielami organizacji pozarządowych i miejskimi urzędnikami, a także debaty toczone w lokalnych mediach, z udziałem dziennikarzy i reprezentantów wszystkich wymienionych wyżej grup.

• **DZIAŁALNOŚĆ ORGANIZACJI POZARZĄDOWYCH W PRZESTRZENI PUBLICZNEJ DZIELNIC M.ST. WARSZAWY**

Charakterystyka przestrzeni publicznej dzielnic m.st. Warszawy pozostaje w ścisłym związku z kwestią aktywności, działań i projektów kulturalno-artystycznych podejmowanych w tych obszarach przez organizacje pozarządowe. Właśnie organizacje należące do trzeciego sektora, wypełniając lukę między działaniami instytucji publicznych i prywatnych, odpowiadać powinny na szereg różnorodnych potrzeb zróżnicowanej społeczności miejskiej, m.in. poprzez kreowanie i animację pełnowartościowej przestrzeni publicznej.

Wspólną cechą większości organizacji pozarządowych jest brak własnej infrastruktury kulturalnej (takiej jak przestrzenie wystawiennicze, sale kinowe, sceny teatralne, miejsca przeznaczone do przeprowadzania warsztatów itd.); dlatego też projekty kulturalno-artystyczne organizacje te prowadzą najczęściej posiłkując się infrastrukturą dostępną w danej dzielnicy. Niejako zmuszone do takiej formy kooperacji, „nauczyły się” pozyskiwać te przestrzenie zwykle na zasadzie bezpłatnego użyczenia czy partnerstwa (np. z klubokawiarniami artystycznymi takimi jak Chłodna 25 na Woli, Szczotki Pędzle czy Powiększenie w Śródmieściu, Coco de Oro na Żoliborzu czy Mam Ochotę na Ochocie, by wymienić tylko kilka). Organizacje korzystają jednak przede wszystkim z bazy lokalowej i zaplecza instytucji kulturalnych, a więc domów i ośrodków kultury, bibliotek, sal koncertowych i widowiskowych, muszli koncertowych itd.

Za przykład może służyć wolski amfiteatr w parku Sowińskiego. Jego gospodarzem jest Ośrodek Kultury im. Stefana Żeromskiego. W amfiteatrze, po wcześniejszym ustaleniu daty i godziny, mogą działać także organizacje pozarządowe. Organizacje, które poza otwartymi konkursami ofert zgłaszają się z ciekawymi propozycjami do Wydziału Kultury Dzielnicy Mokotów, są polecane i delegowane do domu kultury, a więc istnieje możliwość zapewnienia im wsparcia lokalowego, w wielu przypadkach równie ważnego, jak pomoc finansowa. Z kolei na Ochocie w nawiązywaniu współpracy między instytucjami kultury a organizacjami pozarządowymi pomaga Forum Kultury Ochoty, w ramach którego spotykają się, dyskutują, wspierają i nawiązują współpracę nie tylko przedstawiciele organizacji pozarządowych i instytucji kultury (samorządowych i niesamorządowych), ale również firm, prywatnych instytucji kultury oraz mediów.

Lista wydarzeń organizowanych przez instytucje pozarządowe w przestrzeniach otwartych jest bardzo obszerna. Najczęściej przedsięwzięcia te, odbywające się w okresie wiosenno-letnim, to: koncerty, pikniki, uroczystości upamiętniające, festiwale itd. Podczas przeprowadzanych wywiadów osoby odpowiadające za kulturę w danej dzielnicy wytypowały przestrzenie publiczne przeznaczone na działalność kulturalno-artystyczną, wymieniając przy tym także przestrzenie otwarte, takie jak m.in.: parking przy urzędzie dzielnicy, boisko gimnazjum, przestrzenie przylegające do klubów kultury (Wawer), ul. Strażacką, dziedziniec ratusza, skwery, tereny przy placach zabaw (Rembertów), plac po spalonym kościele (Bemowo), Park Praski (Praga Północ), „serek bielański” (Bielany), Plac Zamkowy i Plac Bernardyński, „patelnię” przy Metrze Centrum (Śródmieście), muszlę koncertową w Parku Skaryszewskim (Praga Południe), Kępę Potocką (Żoliborz) czy Park Bródnowski (Targówek). Z kolei 25% organizacji pozarządowych na pytanie „Czy w dzielnicy istnieją wyodrębnione miejsca przeznaczone na działalność artystyczną?” odpowiedziało przecząco, zaś pozostali respondenci spośród przestrzeni publicznych otwartych wymienili m.in. Skwer Hoovera (Śródmieście), muszlę koncertową w Parku Skaryszewskim (Praga Południe), „serek bielański” (Bielany) oraz kinokawiarnię Stacja Falenica (Wawer).

• PRZESTRZENIE „MAŁEGO RYZYKA”

Działania organizacji pozarządowych w otwartej przestrzeni publicznej są często determinowane przez tematykę otwartych konkursów ofert ogłaszanych przez daną dzielnicę. Analizując zadania ogłaszane w ramach otwartych konkursów ofert w dziedzinie kultury z ostatnich trzech lat, można stwierdzić, że wiele dzielnic poprzez tematykę konkursową, a w konsekwencji działania artystyczno-kulturalne organizacji pozarządowych, rozwija i waloryzuje wybrane przez siebie przestrzenie publiczne:

- Włochy: projekty związane z upamiętnieniem ważnych wydarzeń i rocznic historycznych (w szczególności organizacja obchodów rocznicy wybuchu Powstania Warszawskiego **na ul. 1 Sierpnia**);
- Praga Północ: przedsięwzięcia, które stanowić będą ofertę programową cyklicznej imprezy plenerowej „V Praskie spotkania z kulturą” – pikniku artystycznego **na ulicy Żąbkowskiej** w dniu 14 września 2008 roku;
- Praga Południe: animacja kulturalna **terenu Saskiej Kępy oraz Parku im. I. J. Paderewskiego** (m.in. imprezy plenerowe, spotkania autorskie, spektakle, koncerty, widowiska muzyczne);
- Śródmieście: realizacja cyklu dziewięciu letnich koncertów promenadowych **w Ogrodzie Saskim** czy realizacja wydarzeń kulturalnych **na Starym i Nowym Mieście**, ze szczególnym uwzględnieniem imprez plenerowych;
- Ursynów: przygotowanie i kompleksowa organizacja pikniku kulturalnego, na terenie Dzielnicy Ursynów m.st. Warszawy, promującego **miejsce przeznaczone pod budowę Ursynowskiego Centrum Kultury**, poprzez prezentacje twórczości amatorskiej i profesjonalnej mieszkańców Ursynowa;

- Ochota: spotkania z tradycją bożonarodzeniową dla mieszkańców Ochoty **przy centralnej choince Dzielnicy na Placu Narutowicza** od 5 do 20 grudnia;
- Bielany: warsztaty oraz przedsięwzięcia edukacyjne dla dzieci, młodzieży i dorosłych **podczas największych bielańskich imprez plenerowych – pikników: „Witaj lato na Bielanach” oraz „Żegnaj lato na Bielanach”.**

Powyższa specyfikacja pozwala na stwierdzenie, że w przypadku niektórych dzielnic do realizacji przedsięwzięć wybierane są obszary już kulturowo „oswojone” – bezpieczne z punktu widzenia decydentów (np. wykorzystywane przez nich wielokrotnie do rozlicznych działań), znane mieszkańcom, zapewniające imprezie określoną publiczność itd. Inaczej mówiąc: są to przestrzenie „małego ryzyka”, a zarazem takie, które nie poszerzają wiedzy o przestrzeni publicznej w danej dzielnicy. Rezygnacja z wyboru obszarów nieoczywistych – miejsc „podwyższonego ryzyka” – ogranicza możliwości kreowania tożsamości lokalnej poprzez pokazanie nowych, kulturowo niezagospodarowanych jeszcze (lub wystarczająco) terytoriów.

• **STREET ART JAKO SPOSÓB „OSWAJANIA” PRZESTRZENI PUBLICZNEJ**

Ważnym sposobem animacji i „oswajania” przestrzeni publicznej są akcje związane z prezentacją sztuki publicznej i *street artu*, a więc tworzenie murali, rzeźb, instalacji czy graffiti. Kształtują one przestrzeń publiczną nie tylko poprzez redefinicję kontekstu historyczno-urbanistycznego, ale przede wszystkim poprzez codzienne oddziaływanie na mieszkańców. Tym samym działania takie stają się barometrem nastrojów społecznych. W Warszawie działalnością związaną z tworzeniem „sztuki ulicy” zajmują się głównie organizacje pozarządowe. Najbardziej rozpoznawalne realizacje finansowane są zarówno ze środków miejskich (np. „Ściana Ciepła”, mural Blu, „Universal”, murale na Rondzie Sedlaczka, mural chopinowski na Tamce), jak i dzielnicowych (np. „Kamień i co” – Wola, „Psy wyprowadzamy wyłącznie na smyczy” – Praga Północ) i zawsze wiążą się z poważnymi kosztami. Organizacje pozarządowe, zrzeszeni przy nich artyści, a także grupy nieformalne często są w stanie wykonać pracę za darmo, zdobywając środki na materiały potrzebne do realizacji obiektów we własnym zakresie (np. środki pochodzące z innych niż miejskie źródła). Zwykle obiekty te tworzone są z myślą o konkretnej przestrzeni tak, by wnieść w nią trwałą i pozytywną zmianę, odnosząc się właśnie do specyficznego kontekstu miejsca. W sytuacji, kiedy przestrzeń ta należy do dzielnicy, inicjatywy te zależne są od jej wsparcia. Zgodnie z informacjami uzyskanymi z wywiadów z osobami odpowiadającymi za kulturę w danej dzielnicy można przyjrzeć się temu procesowi.

Na pytanie o to, czy dzielnica jest otwarta na działania kulturalno-artystyczne w przestrzeni publicznej (np. murale, rzeźby, graffiti) organizowane bez wsparcia finansowego dzielnicy:

- cztery osoby odpowiedziały, że nie było takich zgłoszeń (Bemowo, Wola, Rembertów, Wawer) i z tego powodu trudno byłoby powiedzieć, jak taki proces miałby wyglądać. Zaznaczono, że

decyzja musiałaby zostać podjęta w porozumieniu z władzami dzielnicy, a nie samodzielnie przez Wydział Kultury;

- kilka osób odpowiedziało, że możliwość istnieje, ale działania te ograniczone są brakiem odpowiednich miejsc (np. Białołęka – na razie nie ma odpowiednich miejsc, które można by ochronić przed wandalizmem; Targówek – nie ma przestrzeni na twórczość typu graffiti);
- tylko jedna osoba (Żoliborz) nie widzi potrzeby twórczości typu *street art* w przestrzeni publicznej dzielnicy, wskazując jednak miejsce przyjazne dla tych form działań na Kępie Potockiej;
- większość pytanym osób potwierdziła, że istnieje taka możliwość, a wśród miejsc wytypowanych do tego rodzaju działalności wymieniono np. tereny zielone wokół Urzędu Dzielnicy oraz nad trasą metra (Bielany), Park Praski, zagłębienia klubowe przy ul. 11 listopada 22 czy ul. Inżynierskiej (Praga Północ), Park Bródnowski (Targówek), park (Włochy), Kępę Potocką (Żoliborz), teren przy Kościele Świętego Brata Alberta (Wesoła);
- kilka osób zadeklarowało gotowość pomocy przy szukaniu, zdobywaniu pozwoleń, a nawet tworzeniu takich miejsc oraz zaznaczyło, że inicjatywy takie już się odbywały. Tak dzieje się na Pradze Północ („Po wielokroć zwracają się z takimi prośbami i jeżeli jest to możliwe, dajemy takie zezwolenie”); Targówku („Przychodzą i robią”), w Ursusie („Razem szukamy, zastanawiamy się, znaleźlibyśmy takie miejsce lub je po prostu stworzyli np. w jednym z parków”) czy Wilanowie („Zawsze jest taka możliwość”).

• WNIOSKI. CO DALEJ?

Na podstawie przeprowadzonych badań trudno raczej wskazać dzielnice, które można by określić mianem „kulturalnych pustyń”. Jednak nie można również powiedzieć, że mamy w Warszawie do czynienia z wzorcowo konstruowanymi przestrzeniami publicznymi. Jeśli chodzi o przestrzeń *trwałą*, brakuje przede wszystkim budynków i odpowiedniej infrastruktury oraz środków na działania o charakterze kulturalnym (ta sytuacja w jakimś stopniu dotyczy wszystkich badanych dzielnic). Natomiast w odniesieniu do przestrzeni *mobilnej* pojawia się problem związany z niedostateczną „gęstością”, jeśli chodzi o imprezy ogólnodostępne – głównie plenerowe, choć nie tylko (na przykład koncerty), bądź z niezbyt czytelną i słabo obecną promocją wydarzeń, które mają miejsce w przestrzeni publicznej.

Na podstawie zgromadzonego materiału badawczego, a także naszych wcześniejszych doświadczeń, możemy też wskazać istotne funkcje, jakie pełni (lub pełnić powinna) przestrzeń publiczna w działaniach kulturalnych podejmowanych wspólnie przez mieszkańców miasta. Po pierwsze, niezmiernie ważna jest tutaj rola integracyjna, budowanie wspólnoty lokalnej w miejscu identyfikowanym jako własne, znane i znaczące w świadomości mieszkańców. Po drugie, warto podkreślić znaczenie potencjału aktywizującego takich przestrzeni, które – dobrze zorganizowane – stanowią coś więcej niż naturalne tło dla aktywności kulturalnej. Mogą ją pobudzać i inspirować organizatorów do konkretnych przedsięwzięć – dobre miejsce rodzi ideę. Po trzecie wreszcie, wysokiej jakości przestrzeń publiczna podnosi wartość miejsca w wymiarze estetycznym (uroda,

spójność, ład, dobry nastrój)), tworząc obszary atrakcyjne, pożądane, wypełnione ludźmi – następstwem tego jest komunikacja i wymiana, także w sferze kultury. W naszym przekonaniu również w tym względzie możemy mówić o wyraźnych niedoborach. Warszawskie przestrzenie publiczne nie zawsze spełniają powyższe role, a jeśli już, to przeważnie w stopniu niedostatecznym. To kolejny element, na poprawę którego warto zwrócić uwagę – związek miejsca z człowiekiem i konsekwencje płynące stąd dla całej grupy.

REKOMENDACJE

POLITYKA KULTURALNA DZIELNIC

- Zwiększenie budżetów na kulturę w dzielnicach, w oparciu o jasne kryteria podziału środków uwzględniające specyfikę poszczególnych dzielnic (istniejące zaplecze infrastrukturalne oraz jego braki, wielkość dzielnicy, uwarunkowania demograficzne i historyczne, odległość od centrum etc.).
- Przyznanie dzielnicom podmiotowości prawnej, lub co najmniej zwiększenie ich samodzielności administracyjnej, w szczególności w dysponowaniu własnymi środkami.
- Zmniejszenie biurokracji, ograniczenie i ujednolicenie systemu sprawozdawczości.
- Dostosowanie liczby pracowników Wydziałów Kultury do powierzonych im zadań.
- Wzmocnienie działań informacyjno-promocyjnych dzielnic w ramach własnych wydarzeń kulturalno-artystycznych.
- Aktywne włączenie dzielnic do konsultacji na temat koncepcji działań podejmowanych w ramach starań o uzyskanie przez Warszawę tytułu Europejskiej Stolicy Kultury.
- Zwiększenie działań lokalnych, odbywających się w dzielnicach w ramach starania się przez Warszawę o tytuł Europejskiej Stolicy Kultury.

WSPÓŁPRACA Z ORGANIZACJAMI POZARZĄDOWYMI

- Przeprowadzenie w dzielnicach diagnozy dotyczącej faktycznego stanu aktywności lokalnych organizacji pozarządowych i włączenie ich w proces konsultacji społecznych dotyczących kreowania polityki kulturalnej na poziomie dzielnic.
- Stałe zwiększanie środków na otwarte konkursy ofert w dziedzinie kultury.
- Uaktywnienie procedury „małych grantów” na poziomie dzielnic, z przeznaczeniem ich dla małych, nowopowstałych lokalnych organizacji.
- Stworzenie stałego systemu szkoleń i konsultacji dla NGO-sów dotyczącego tworzenia projektów i wypełniania formularzy wniosków.
- Uwzględnianie w tematyce otwartych konkursów ofert realnego zapotrzebowania mieszkańców.
- Przeniesienie środków na projekty innowacyjne i/lub z zakresu edukacji kulturalnej, kosztem dużych, kosztownych wydarzeń, związanych np. z obchodami święta dzielnicy.
- Zaniechanie praktyk ogłaszania konkursów na uzupełnienie oferty wydarzeń organizowanych przez urzędy dzielnic.
- Jednoczesne wsparcie promocyjne NGO-sów, przez nieodpłatne udostępnianie przestrzeni podczas wydarzeń własnych organizowanych przez dzielnice.
- Zwiększenie nacisku na organizacje pozarządowe do dbania o promocję dzielnic w ramach projektów przez nie finansowanych.
- Wzmocnienie i standaryzacja systemu monitoringu wydarzeń realizowanych przez NGO-sy ze środków dzielnicowych.
- Wprowadzenia jasnych i spójnych zasad w sprawie przyznawania pozakonkursowych

środków finansowych organizacjom pozarządowym prowadzącym działalność gospodarczą.

INFORMACJA I PROMOCJA

- Informacja i promocja wymaga udostępnienia przez każdą ze stron urzędów dzielnic wersji dla niepełnosprawnych oraz wersji anglojęzycznej. Strona przydatna i atrakcyjna dla zagranicznego turysty powinna zawierać nie tylko anglojęzyczny opis/charakterystykę dzielnicy, ale przede wszystkim informować o aktualnościach i wydarzeniach odbywających się na terenie dzielnicy. Jest to wyzwanie zwłaszcza w perspektywie Euro 2012 i wzrostu zainteresowania ze strony turystów także pozasportowymi formami aktywności w dzielnicach.
- Możliwość filtrowania aktualności pod względem „kultury” zapewniłaby sprawniejszy i bardziej selektywny dostęp do poszukiwanych informacji.
- Opis dzielnicowych instytucji kulturalnych powinien wykraczać poza podanie danych teleadresowych, a więc zawierać charakterystykę instytucji wraz z informacjami o bieżących wydarzeniach lub w ostateczności przekierowywać do strony danej instytucji poprzez baner (jeśli taka strona istnieje).
- Informacje o/dla organizacji pozarządowych, oprócz tego, że dostępne są w różnych zakładkach (otwarte konkursy ofert w komunikatach i ogłoszeniach, a także aktualnościach; spis organizacji w danych teleadresowych itp.), powinny znajdować się także w jednej zakładce widocznej już na głównej stronie portalu.
- Niezbędna wydaje się pełniejsza informacja o samych organizacjach pozarządowych działających na terenie danej dzielnicy (opisy, charakterystyka, misja), ale przede wszystkim informacja i promocja wydarzeń organizowanych przez te podmioty ze środków dzielnicowych.
- Przydatnym narzędziem informacji i promocji, szczególnie w kontekście kultury web 2.0, jest prowadzenie profilu dzielnicy na jednym z portali społecznościowych. Pozwala to nie tylko na niemal symultaniczne informowanie o bieżących wydarzeniach, ale także umożliwia większą interaktywność z odbiorcami.

PRZESTRZEŃ PUBLICZNA

- Wprowadzenie do legislacji miejskiej odpowiednich zapisów dotyczących przestrzeni publicznej, stworzonych we współpracy z gronem ekspertów reprezentujących różne dyscypliny „miejskie” (architektów, urbanistów, artystów, socjologów, psychologów, kulturoznawców, antropologów, prawników, ekonomistów, specjalistów w zakresie komunikowania itd.).
- Zadbanie o przestrzeń publiczną *trwałą* – w pełni wyposażone instytucje, które mogłyby pełnić funkcję placówek kultury – zarówno organizujących rozmaite zajęcia dla mieszkańców, jak i realizujących działania o charakterze artystycznym.
- Wykreowanie na obszarze dzielnic przestrzeni o charakterze centralnym, budowanie lokalnej tożsamości przestrzennej wokół określonego punktu (o dużym znaczeniu funkcjonalnym,

symbolicznym lub estetycznym).

- Przeprowadzanie konsultacji z mieszkańcami dotyczących zapotrzebowania na konkretne wydarzenia/imprezy w przestrzeni publicznej.
- Opracowanie i zastosowanie w praktyce metod badania zapotrzebowania mieszkańców na ofertę kulturalno-artystyczną uwzględniając różnorodność grup docelowych.
- Położenie nacisku na odpowiednią promocję takich wydarzeń. Wśród badanych przez nas imprez znalazły się bardzo atrakcyjne przedsięwzięcia, które jednak z powodu kiepskiej informacji nie zdołały zgromadzić większej publiczności.
- Zwiększenie udziału organizacji pozarządowych w realizacji projektów kulturalnych w przestrzeni publicznej. Wydaje się, że NGO-sy dobrze radzą sobie z tego rodzaju przedsięwzięciami, mają oryginalne pomysły, uwzględniające rzeczywiste potrzeby mieszkańców i często spore doświadczenie w urzeczywistnianiu swoich konceptów. Być może dzielnice powinny w ramach puli małych grantów pomyśleć o odrębnym obszarze, w ramach którego część pieniędzy mogłaby zostać przeznaczona na takie właśnie działania.
- Warto też wziąć pod uwagę oddolne inicjatywy niezrzeszonych obywateli (jednostek lub grup), jeśli mają sensowne założenia i wydają się możliwe do realizacji – czasem trzeba zaufać ludziom, którzy wiedzą, czego chcą.
- Stworzenie banku informacji obejmującego miejsca w przestrzeni publicznej dzielnic, które warto wykorzystać na działalność kulturalno-artystyczną. Wiedza o takich lokalizacjach z pewnością ułatwiłaby organizacjom pozarządowym starania związane z przeprowadzaniem projektów, a także umożliwiłaby kompetentnym decydentom animowanie polityki kulturalnej na danym obszarze.
- Kreowanie przestrzeni „podwyższonego ryzyka” – a więc wzbogacanie wiedzy (poprzez konkursy, realizacje kulturalno-artystyczne, sztukę publiczną) o obszarach, które mogą – w zgodzie z duchem dynamiki procesów wielkomiejskich – redefiniować tożsamość lokalną poprzez odkrywanie i „oswajanie” nowych przestrzeni publicznych.
- Przeprowadzenie poszerzonych i pogłębionych badań aktywności kulturalnej warszawiaków, co pozytywnie wpłynie na poprawę funkcjonowania przestrzeni publicznej stolicy.

ZESPÓŁ REALIZUJĄCY BADANIE

- Koordynacja projektu, opracowanie narzędzi badawczych i koncepcji badania – Anna Stępniewska i Karol Wittels
- Konsultacja merytoryczna i recenzja raportu – prof. Mirosław Duchowski
- Realizacja badań: Jędrzej Burszta, Maja Dobiasz, Magdalena Góralska, Anna Kalinowska, Anna Koc, Aleksandra Litorowicz, Dorota Wiankowska.
- Autorzy tekstów i opracowań: dr Anna Elżbieta Sekuła, Anna Stępniewska, Karol Wittels, Aleksandra Litorowicz, Anna Koc, Dorota Wiankowska.